

Socialnämnden

Socialnämndens sammanträde 2023-03-14

Plats och tid: Storskär/Norrskär, kl. 18:00
Kallade: Ledamöter
Underrättade: Ersättare
Vid förhinder: Meddela ersättare och nämndens sekreterare.
Information: Ärendena har delats in i A- och B-ärenden. Detta innebär att de ärenden som är markerade med A inte kommer att föredras och att de ärenden som är markerade med B kommer att föredras under sammanträdet. Vid frågor om A-ärenden, kontakta gärna förvaltningen innan sammanträdet.

Ärende Beskrivning Föredragande

1 A	Justering och fastställande av föredragningslista	Ordföranden
2 B	Förvaltningen informerar	Ann-Sophie Holgersson
3 B	Kundundersökning särskilt boende Vaxholm 2022	Jan Sjöström
4 A	Riktlinjer ekonomiskt bistånd	Jan Sjöström
5 A	Riktlinjer bostadsanpassningsbidrag (BAB)	Camilla Lundholm
6 B	Avtalssamverkan gemensam familjerätt Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm.	Annika Wallin
7 B	Förändring kontaktpolitiker 2023	Beata Rosvall
8 A	Utestående uppdrag 2023-03-14	Beata Rosvall
9 A	Redovisning av delegeringsbeslut 2023	Beata Rosvall

Michael Baumgarten (L)
Ordförande

Beata Rosvall
Sekreterare

Socialförvaltningen
Jan Sjöström
Verksamhetsutvecklare

Kundundersökning särskilt boende Vaxholm 2022

Förslag till beslut

Informationen noteras till protokollet.

Sammanfattning

Som en del i en fördjupad granskning av Vaxholms särskilda boende utfördes en kundundersökning av socialförvaltningen under november 2022.

Undersökningen riktade sig till anhöriga/gode män. Undersökningen syftade till att komplettera en fördjupad granskning Vaxholm stads särskilda boende.

Utskick till gick till 57 kontaktpersoner varav det inkom 29 svar. Svaren är fördelade på enheter för att kunna se eventuella skillnader.

Resultatet visade överlag på att upplevelsen var god även det framkommer vissa skillnader mellan de olika enheterna, Cyrillus, Framnåshagen och Borgmästaregården.

Resultatet presenteras för socialnämnden och kommer att överlämnas till Forenade Care (entreprenörerna) för kännedom och för vidare analys och åtgärd.

Handlingar i ärendet

- Tjänsteutlåtande, Jan Sjöström 2023-02-28
- Presentation Brukarundersökning.

Kopia på beslutet till:

För kännedom: Lidiya Hellström, Verksamhetschef Vaxholms stads särskilda boende

Enkätundersökning Säbo 2022/

VAXHOLMS
STAD

2023-03-06

3

Föredragshållare,

Bakgrund

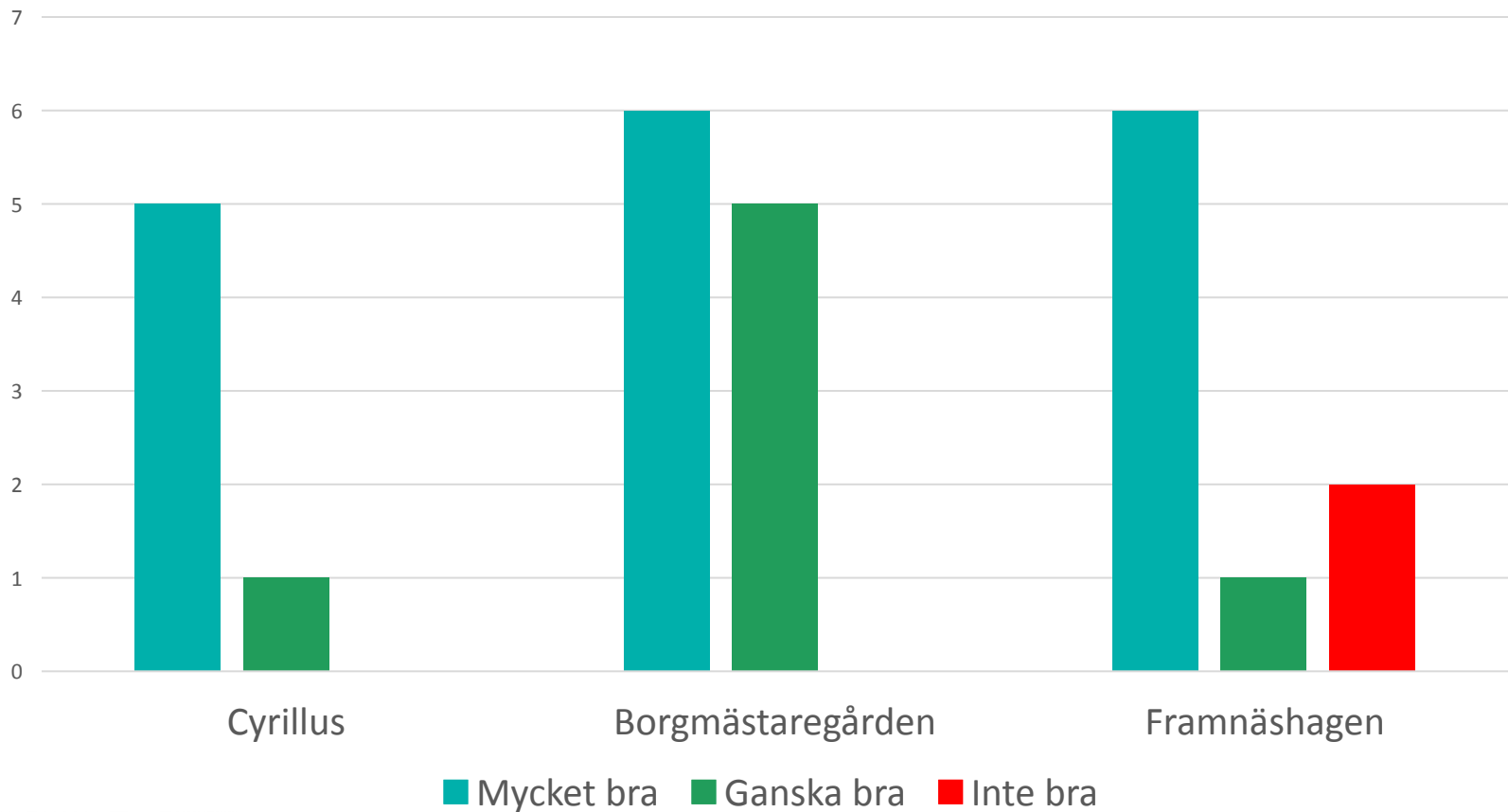
- Som en del i en fördjupad granskning. / låg svarsfrekvens SCB's brukarundersökning
- Utskick till 57 kontaktpersoner. 8 Frågor. (korta) / endast registrerade kontaktpersoner (PUL)
- Utskick 21 nov/ svar 21 till dec.
- 57 respondenter (anhöriga/gode män)
- 29 svar varav:
  - Borgmästaregården 11
  - Cyrillus 6
  - Framnäs 9
  - Övriga 3
- Svaren fördelade på enheter för att kunna se eventuella skillnader
- Redovisas i antal svar

Redovisning av svaren

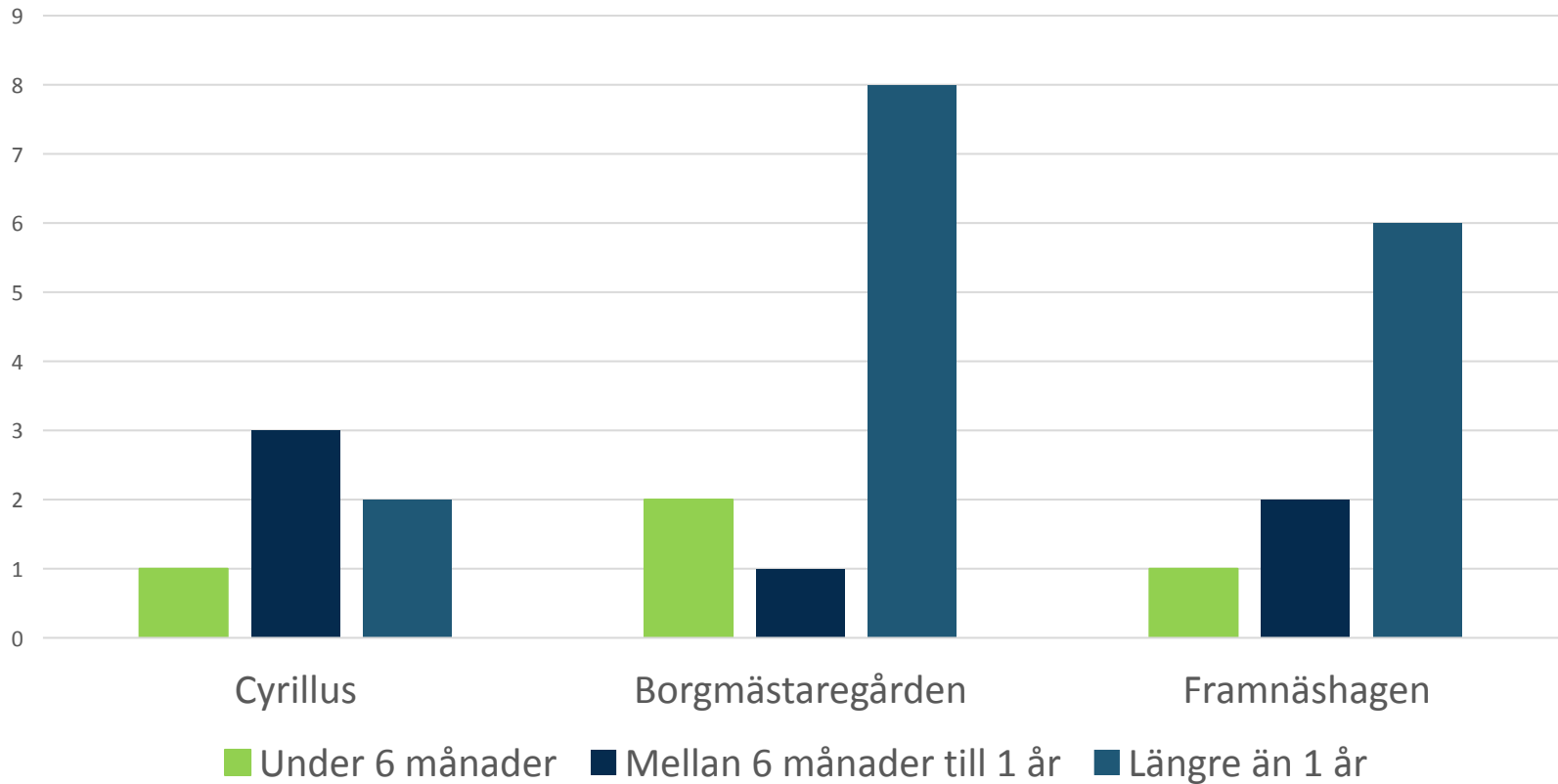

VAXHOLMS
STAD

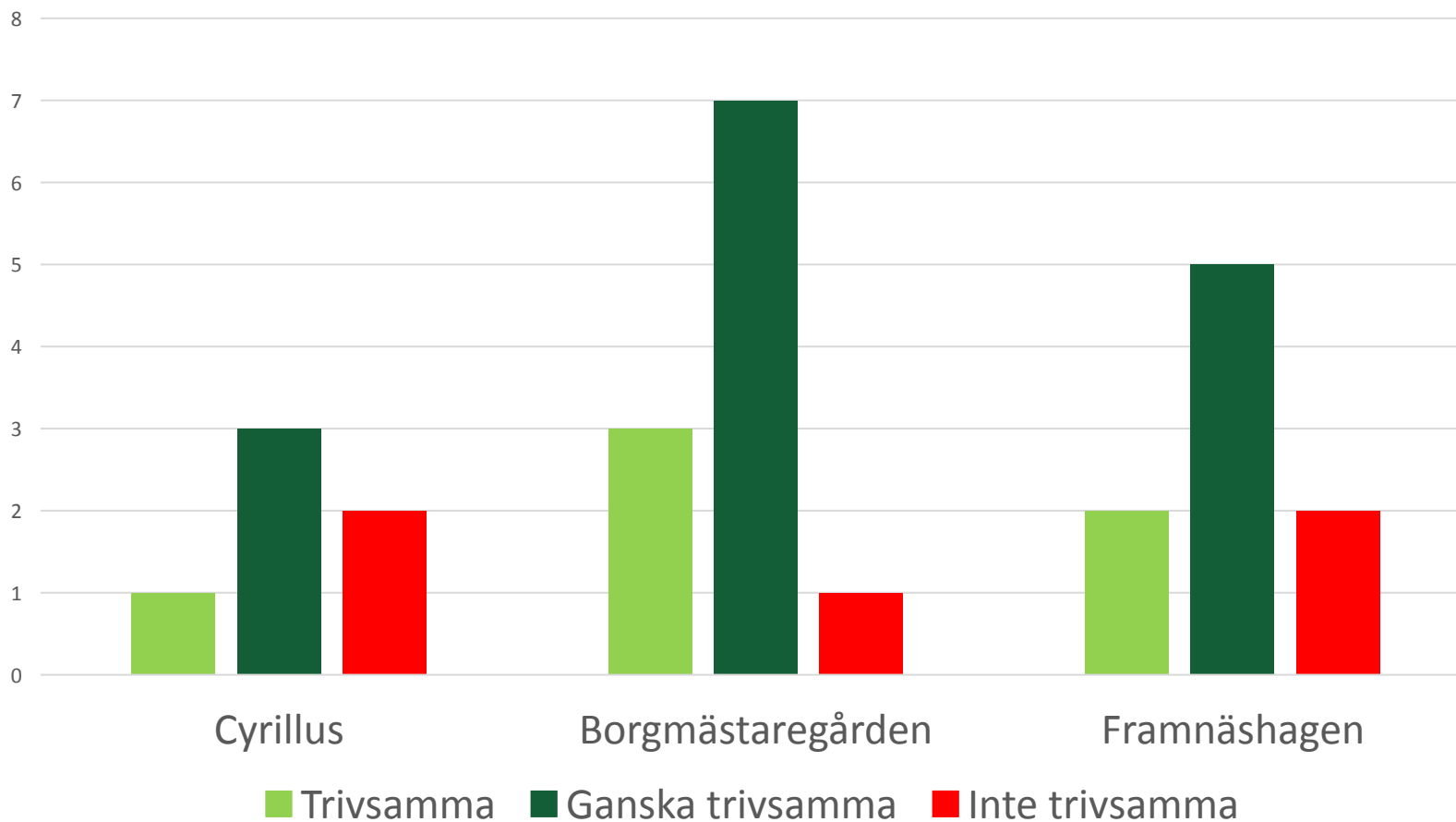
Hur fungerade det vid inflytt?

Hur länge har den äldre bott på boendet?

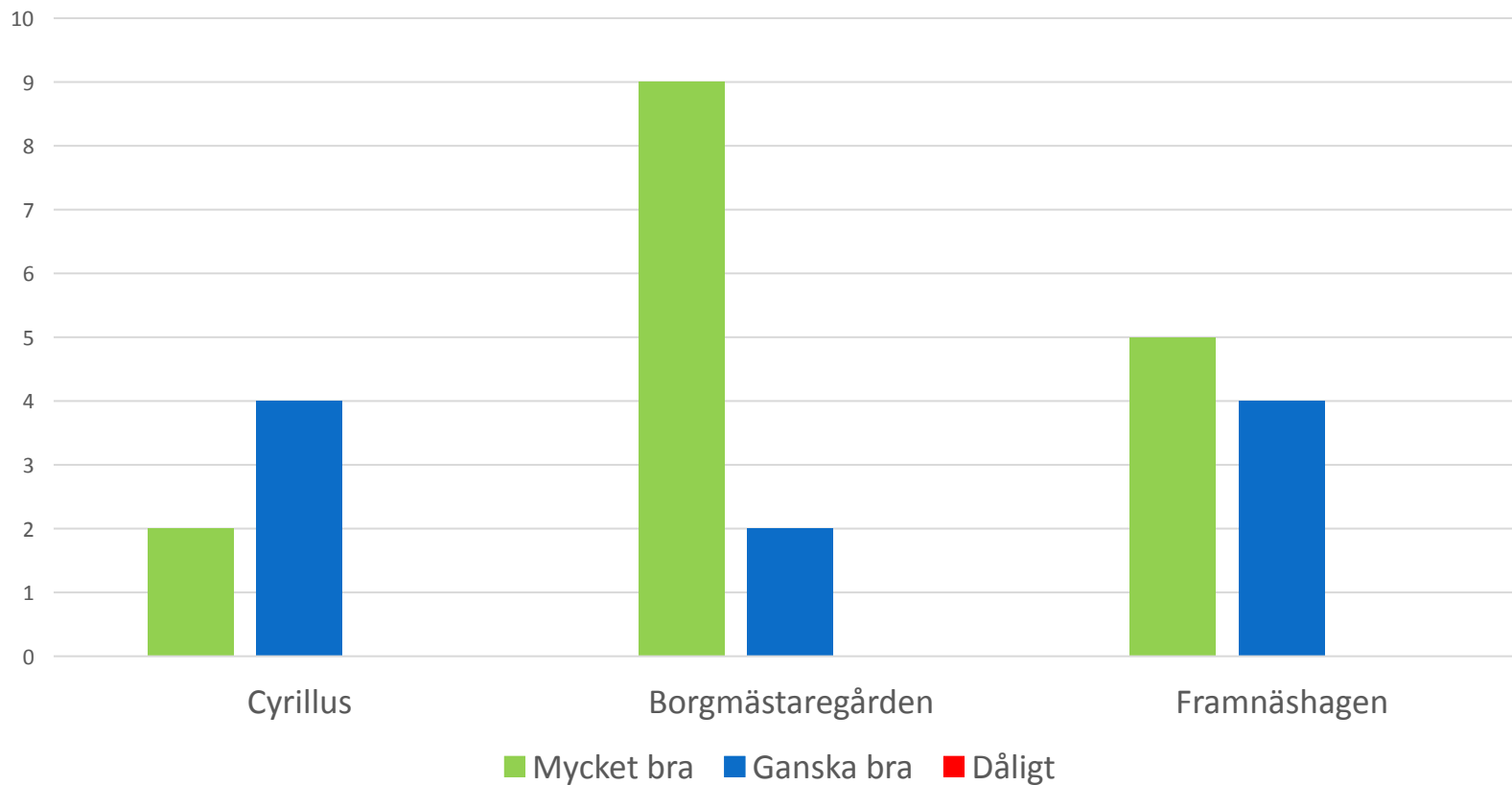

Hur upplevs de gemensamma lokalerna?

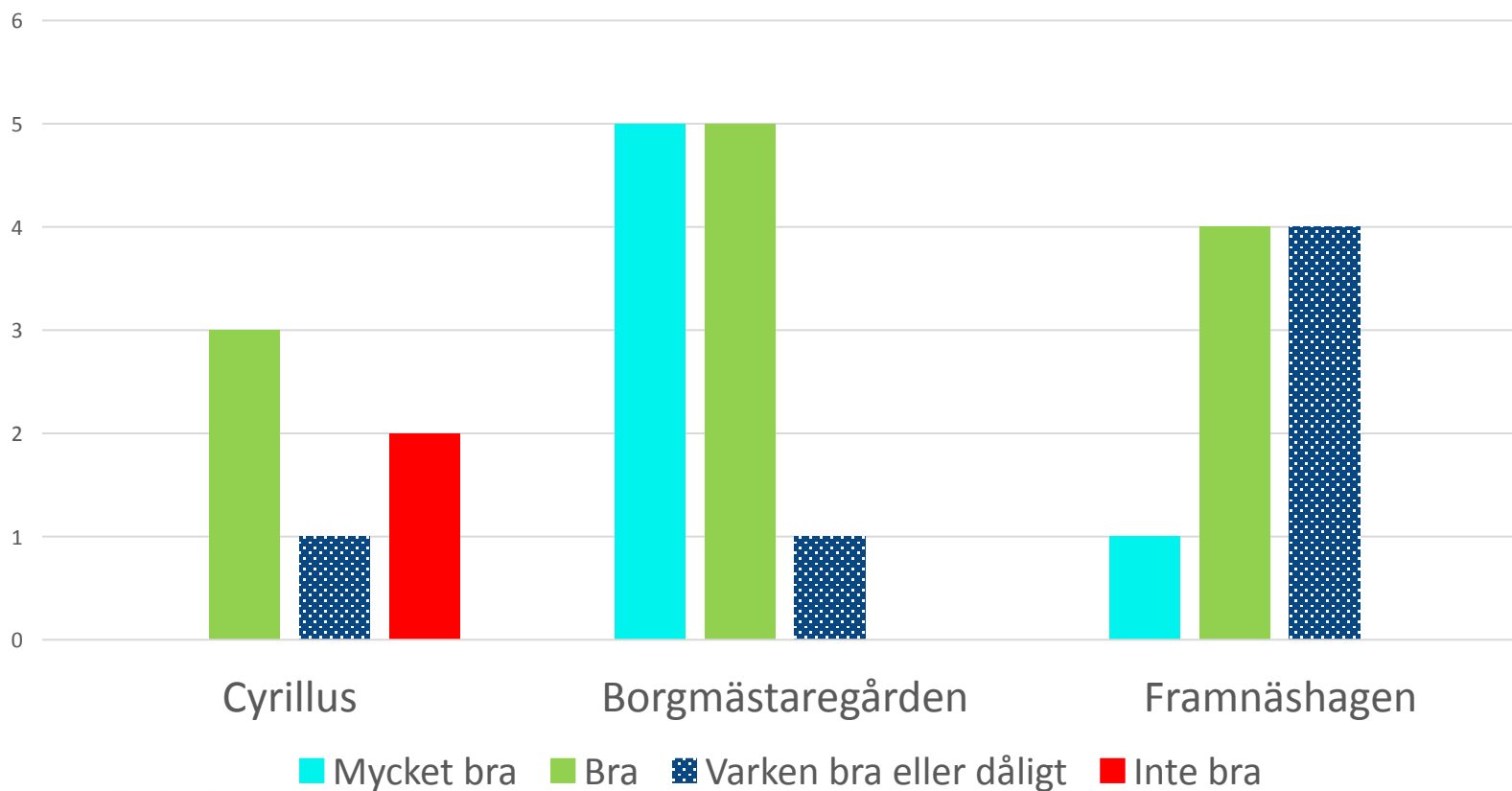

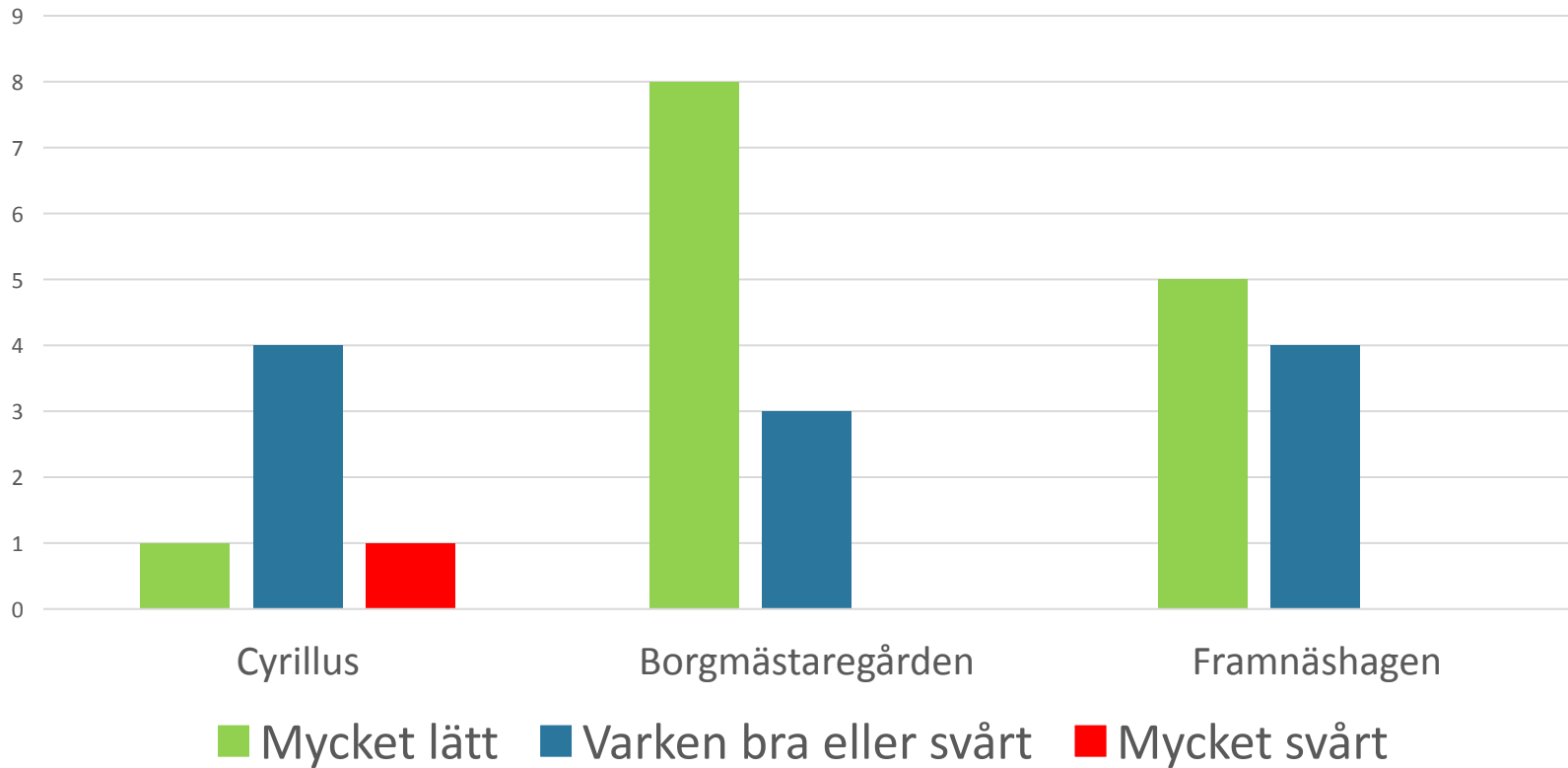
Hur upplevs personalens bemötande?

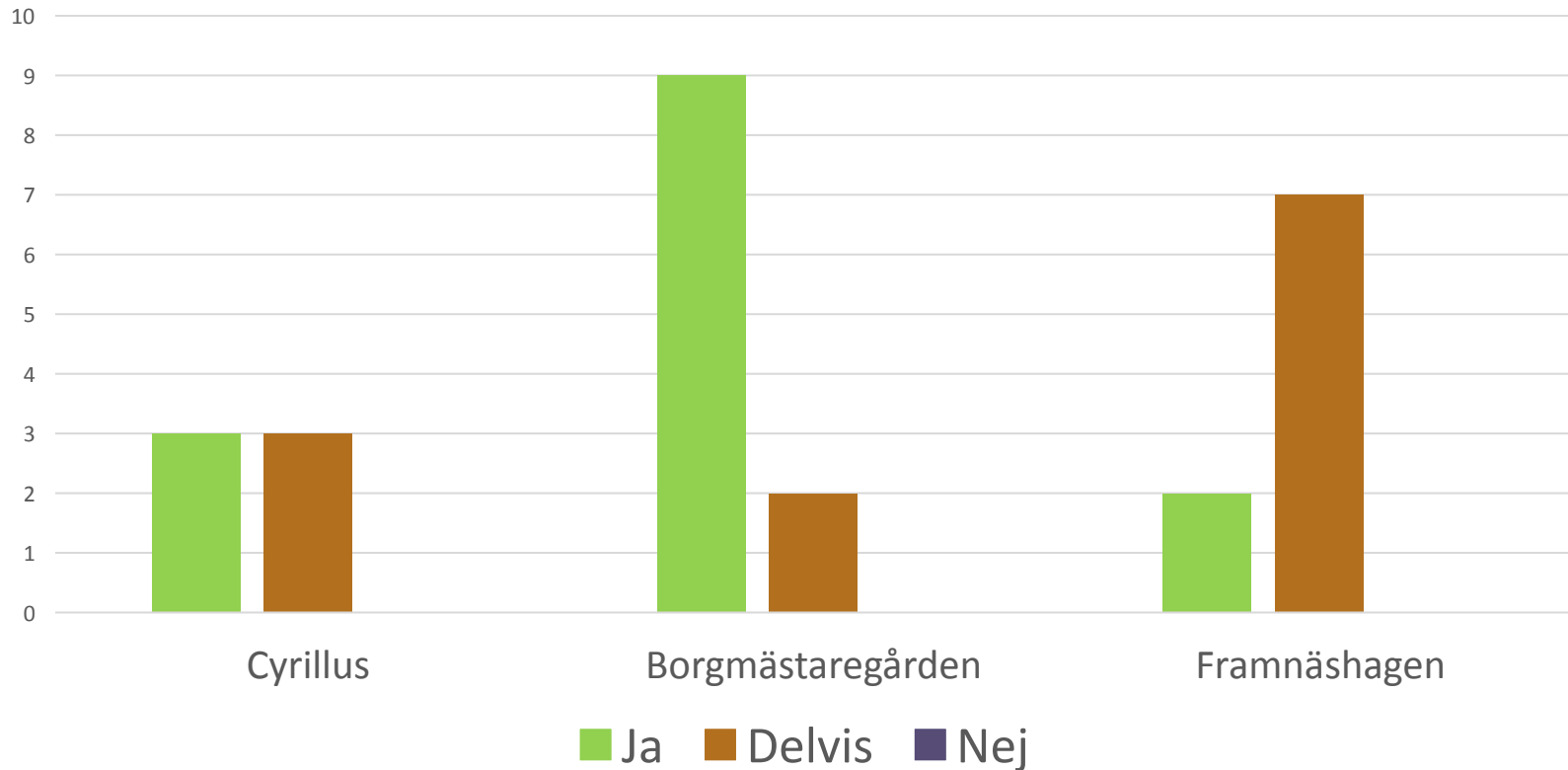
Hur tycker du att äldreboendet sammantaget fungerar?

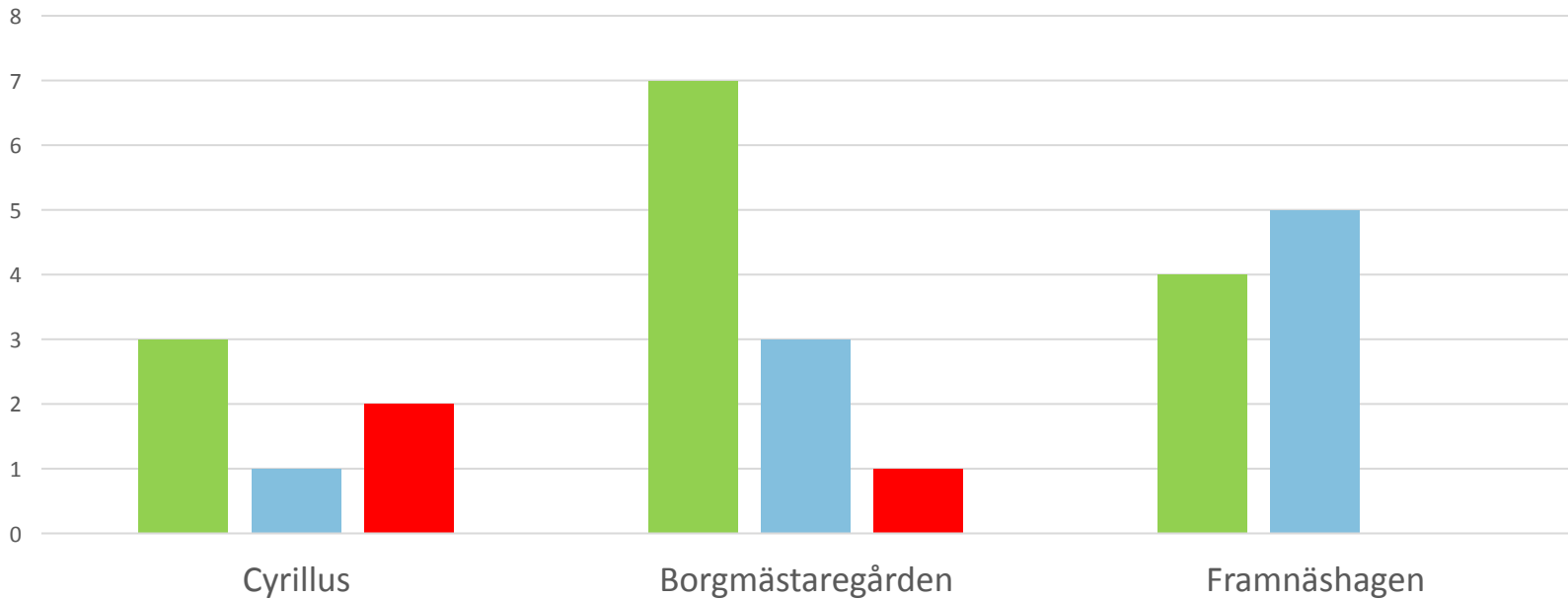
Hur upplever du att det är att få kontakt med personalen på boendet?

Känner du förtroende för personalen på boendet?

Om ni har lämnat synpunkter och klagomål till boendet? Hur har det då fungerat?

- Jag har inte lämnat synpunkter eller klagomål.
- Jag har lämnat synpunkter/ klagomål. Det har fungerat bra.
- Jag har lämnat synpunkter/ klagomål. Det har fungerat dåligt.

Kommentar Cyrillus

- Larm tar lång tid/ dåligt management
- Misstankar om ”vinstmaximering”

Borgmästaregården

- För lite personal?
- Guldstjärnor till personalen
- Svenska språket
- Dålig läkarkontakt
- Sämre sedan övertagandet
- Otroligt trevlig och omtänksam personal

Framnäs

- Dålig läkarkontakt
- Dåligt svenska
- Osynliga chefer
- ”dåligt schema”
- Kritik mot personal/ för få
- Underbemanning?
- Svårt att få kontakt med personal

VAXHOLMS
STAD

Här skriver du din huvudrubrik

Socialförvaltningen
Jan Sjöström
Verksamhetsutvecklare

Riktlinjer för handläggning inom området ekonomiskt bistånd

Förslag till beslut

Riktlinjer för handläggning inom området ekonomiskt bistånd antas.

Sammanfattning

Riktlinjerna inom ekonomiskt bistånd reviderades 2017.

Riktlinjer inom socialnämndens verksamhetsområde revideras kontinuerligt i syfte att följa förändrade lagkrav och rättspraxis.

Barnrättsperspektivet/Prövning av barnets bästa

Föreslaget beslut bedöms inte få några konsekvenser för barn.

Jämställdhetsperspektivet

Föreslaget beslut bedöms inte få några konsekvenser/effekter ur ett jämställdhetsperspektiv.

Handlingar i ärendet

- Tjänsteutlåtande, Jan Sjöström 2023-02-28
- Riktlinjer inom området ekonomiskt bistånd 2023-03-14
- Riktlinjer avseende handläggning av ekonomiskt bistånd i Vaxholms Stad 2017-04-18

För åtgärd: Lorentz Ogebjer, Enhetschef enheten för vuxenstöd

**VAXHOLMS
STAD**

Riktlinjer ekonomiskt bistånd

2023-03-14

Innehåll

Innehåll.....	1
1 Inledning.....	5
2 Riktlinjernas syfte och innehåll.....	5
2.1 Lagstiftning	5
3 Rätten till ekonomiskt bistånd – 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen	5
4 Handlägningsprocessen	5
4.1 Ansökan	5
4.2 Ansökan och rådgivande samtal	6
4.3 Återtagande av ansökan	6
4.4 Att inleda en utredning.....	6
4.5 Riksnorm.....	6
4.6 Utredda vägen till självförsörjning.....	6
4.7 Information.....	6
4.8 Barnrättsperspektiv	6
4.9 Utredning.....	7
5 Olika hushållstyper	7
5.1 Sammanboende med hushållsgemenskap	7
5.2 Makar och registrerade partners.....	7
5.3 Giftna men ej sammanboende	8
5.4 Inneboende	8
5.5 Hushåll med underåriga barn	8
5.6 Gymnasiestuderande ungdom	8
5.7 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna.....	8
5.8 Underårig som bildat familj	8
6 Inkomstberäkning.....	9
6.1 Överskjutande inkomst från tidigare månader	9
6.2 Inkomster som i sin helhet reducerar det ekonomiska biståndet	9
6.3 Inkomster som kan reducera det ekonomiska biståndet	10
6.4 Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd	10
7 Tillgångar	11
7.1 Bankmedel, aktier, obligationer	11
7.2 Bosparande.....	11
7.3 Fordon	11
7.4 Pensionssparande.....	11

7.5	Barns inkomster och tillgångar	11
8	4 kap. 2 § SoL.....	12
9	Beslut.....	12
9.1	Överklagande.....	12
9.2	Utbetalning.....	12
9.3	Avslut av ärende	12
9.4	Återkrav och återsökning	13
9.5	Återsökning Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten	13
10	Återkrav enligt socialtjänstlagen	13
10.1	Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen	13
10.2	Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen	13
10.3	Beslut.....	14
11	Handläggning av felaktiga utbetalningar (FUT)	14
11.1	Återkrav	14
12	Socialtjänstens misstag.....	15
12.1	Interna felaktigheter – frivillig återbetalning	15
12.2	Kommunicering vid återkrav	15
12.3	Återbetalning.....	15
13	Polisanmälan vid misstanke om bidragsbrott.....	15
14	Olika grupperns förutsättningar till ekonomiskt bistånd.....	15
14.1	Arbetslösa.....	15
14.2	Att stå till arbetsmarknadens förfogande	16
14.3	SFI-studier.....	16
14.4	Kompetenshöjande verksamhet.....	16
14.5	Sökande som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande	16
14.6	Frånvaro	16
14.7	Personer som har sagt upp sig	17
14.8	Arbets sökande med otillräcklig A-kassa eller Alfabakassa	17
14.9	Företagare	17
14.10	Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	17
14.11	Kontraktsvård	17
14.12	Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten.....	17
14.13	Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom	17
14.14	Personer med sociala och/eller medicinska problem.....	18
14.15	Personer med missbruksproblem.....	18
14.16	Personer med psykisk ohälsa.....	18

14.17	Personer som vistas utomlands.....	18
14.18	Personer 65 år och äldre	18
14.19	Vuxenstuderande	18
14.20	Ungdomar under 21 år som går i skolan	19
14.21	Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar	19
15	Försörjningsstöd	19
15.1	Riksnorm.....	19
15.2	Nödläge eller akut nödsituation	20
15.3	Merkostnader för umgänge med barn	20
15.4	Övrigt försörjningsstöd	20
15.5	Allmänt om boende	20
16	Vistelse och folkbokföring	21
16.1	Hembesök.....	21
17	Olika typer av boendekostnader	21
17.1	Hysesrätt.....	21
17.2	Rådtrum	22
17.3	Andrahandsboende	22
17.4	Bostadsrätt eller villa	22
17.5	Fastighet/fritidshus	23
17.6	Inneboende	23
17.7	Delad bostad.....	23
17.8	Vuxet hemmaboende barn.....	23
17.9	Ungdom utan egna inkomster som tecknat hyresavtal.....	23
17.10	Övriga boendeformer	24
17.11	Hushållsel.....	24
17.12	Bredband och dator.....	24
17.13	Hemförsäkring	24
17.14	Kostnad för vattenförbrukning.....	24
17.15	Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa	24
17.16	Resekostnad med allmänna kommunikationsmedel.....	24
17.17	Arbetande.....	24
17.18	Arbetssökande.....	25
17.19	Försörjningsstöd vid vistelse på institution	25
17.20	Kostnader i samband med egen bostad	25
17.21	Egenavgift vid vård och behandling.....	25
17.22	Egenavgift vid stöd- och omvårdnadsboende	25

17.23	Nödprovning och akut bistånd	25
17.24	Personer som tillfälligt vistas i kommunen.....	26
17.25	Beslut som löper över flera månader	26
17.26	Bistånd till livsföringen i övrigt	26
17.27	Eu medborgare	26
17.28	Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd.....	27
17.29	Personer med uppehållstillstånd.....	27
17.30	Handläggning av personer som omfattas av etableringslagen.....	27
17.31	Väntan på etableringsersättning ("glappet")	27
17.32	Kompletterande ekonomiskt bistånd	27
17.33	Bostadslöshet	27
17.34	Sjukskrivna och personer med nedsatt prestationsförmåga.....	27
17.35	Ensamkommande flyktingbarn.....	28
17.36	Nordiska medborgare.....	28
17.37	Återföreningar	28

1 Inledning

Socialtjänsten ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänstens arbete ska inriktas på att frigöra och utveckla enskilda och grupperns egna resurser, med hänsyn till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Arbetet bygger på människors lika värde samt respekt för människors självbestämmande och integritet.

Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att bidra till att hitta lösningar på människors försörjningsproblem. Fokus är att sökande ska försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Utgångspunkten för dessa riktlinjer är relevant lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Ekonomiskt bistånd handläggs av enheten för vuxenstöd.

2 Riktlinjernas syfte och innehåll

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i kommunen. Riktlinjerna ger ett stöd i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen och klargör vilka förväntningar den sökande kan ha på socialtjänsten.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men en individuell behovsprövning ska alltid göras. Det är i dessa riktlinjer inte möjligt att beskriva alla olika sorters situationer eller behov utan enbart de vanligt förekommande.

2.1 Lagstiftning

Socialtjänstens arbete regleras i huvudsak i socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). För socialtjänstens verksamhet gäller ytterligare en rad andra lagar så som äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, föräldrabalken (FB), lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, hälso- och sjukvårdslagen (HSL), socialförsäkringsbalken (SFB) m.fl.

3 Rätten till ekonomiskt bistånd – 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen

Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnät för människor som inte själva kan tillgodose sina behov. Den skäliga levnadsnivån är inte fastställd till ett visst belopp och kan innebära andra värden än pengar. Nivån får inte överstiga vad en person med låg inkomst i allmänhet har råd att kosta på sig.

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att den enskilde i första hand själv är skyldig att försöka tillgodose sina behov. Med det avses att på egen hand använda sig av alla de möjligheter som finns för att klara sin försörjning.

Socialtjänstlagen förutsätter att det i varje enskilt fall görs en individuell bedömning av hjälpbehovet och omfattningen av stödet. Bedömningen ska präglas av ett helhetsperspektiv och hushållets totala situation. Behovsprövningen ska vara individuell och ta hänsyn till omständigheterna i det specifika fallet.

4 Handläggningsprocessen

4.1 Ansökan

En ansökan kan vara både muntlig och skriftlig men huvudprincipen är att ansökan sker digitalt.

4.2 Ansökan och rådgivande samtal

I de fall en person enbart hör av sig och ställer frågor till socialtjänsten betraktas det inte som en ansökan. När det är oklart ska handläggaren kontrollera med personen om det är en ansökan eller inte. Det är viktigt att informera om rätten att ansöka om bistånd.

4.3 Återtagande av ansökan

Om sökande återtar sin ansökan om bistånd under utredningens gång avskrivs ärendet och utredningen avslutas. En journalanteckning görs om att ansökan har återtagits. Att ansökan återtagits innebär inte att sökande får tillbaka inlämnade handlingar.

4.4 Att inleda en utredning

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning. Inom ekonomiskt bistånd görs inga förhandsbedömningar eftersom nämnden inte har rätt att neka till att ta emot ansökningar. Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av 11 kap. 1 § SoL.

4.5 Riksnorm

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska utredningen med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer bedöma vilka behov som föreligger och vad som är en skälig levnadsnivå för sökande.

4.6 Utredda vägen till självförsörjning

Utredningens primära fokus är att undersöka vad sökande gör för att bli självförsörjande och vilket stöd socialtjänsten kan erbjuda. Utgångspunkten ska vara individens egen förmåga och vilka individuellt anpassade insatser som kan bidra till egen försörjning. De insatser som erbjuds är beroende av vilket hinder för självförsörjning sökande har. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

4.7 Information

Socialtjänsten har en informationsskyldighet oavsett om syftet med kontakten är att ansöka om ekonomiskt bistånd eller få allmänna upplysningar. Information som ges till sökande ska vara lätt att förstå och tillgänglig för så många som möjligt.

4.8 Barnrättsperspektiv

Den 1 januari 2020 trädde lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ("barnkonventionen") i kraft som svensk lag. Enligt barnkonventionen är barn rättighetsbärare och de ska därmed inkluderas i alla beslut som berör dem.

Att ha ett barnrättsperspektiv och göra barnkonsekvensanalyser innebär inte att en ansökan alltid beviljas utan det ska utgöra en del av övrigt underlag inför ett beslut.

Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet.

I samband med att en barnkonsekvensanalys görs är det också viktigt att väga in hur beslutet påverkar förälderns/föräldrarnas möjligheter att bli självförsörjande, något som i sig är en positiv faktor för barnet.

4.9 Utredning

I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd är det som huvudregel den sökandes sak att styrka rätten till det bistånd som söks. Socialtjänsten kan i undantagsfall ge stöd och hjälp i de fall en person har svårt att inhämta uppgifterna på egen hand.

Vid nyansökan nybesök ska det göras en inkomstberäkning beräkning tre månader tillbaka för att få en bild av hur personen planerat för sin ekonomi, även om detta inte innebär att ett normöverskott per automatik ska tas upp som inkomst.

Socialtjänsten har enligt lag rätt att inhämta vissa uppgifter från andra myndigheter utan sökandes samtycke från:

- Centrala studiestödsnämnden
- Försäkringskassan
- Pensionsmyndigheten
- Arbetsförmedlingen
- Skatteverket
- arbetslöshetskassorna.

Godkännande av kontrollerna sker i huvudsak genom ansökan. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökan behöva göras och ska godkännas av den sökande. När den sökande har lämnat muntligt samtycke ska detta dokumenteras i en journalanteckning.

Om den sökande inte lämnar samtycke måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Beslut om avslag fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till utredningen.

Utredningen i samband med nybesöket är den mest grundläggande. Det som primärt måste utredas är om den sökande kan anses tillhöra kommunen.

5 Olika hushållstyper

5.1 Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden.

5.2 Makar och registrerade partners

Makar och registrerade partners har försörjningsplikt gentemot varandra vilket innebär att mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. Inom ekonomiskt bistånd och övriga socialförsäkringssystemet gäller detta även sambos, dvs. par som sammanbor.

En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till bistånd.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makar/sambor har gemensam ekonomi, exempelvis när våld i nära relation förekommer, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås och makarna kan handläggas var för sig. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer.

5.3 Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra och försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Bistånd beviljas endast till en boendekostnad. Även om t.ex. den ena parten vistas utomlands eller sitter i fängelse kvarstår försörjningsplikten.

5.4 Inneboende

För att betraktas som inneboende ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera eget rum i bostaden, även om en individuell bedömning alltid behöver göras utifrån omständigheterna. Sökandens behov av bistånd bedöms enligt vanlig norm för ensamstående.

5.5 Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut hel föräldrapenning, dvs. sju dagar per vecka, till dess barnomsorgsplats erbjuds. Vid parallellt deltagande i arbetsökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna. Föräldrarna har rätt att spara del av föräldrapenning. Socialstyrelsen rekommenderar att en enskild som har barn ska kunna spara upp till fyra veckors föräldrapenning per barn fram till det år då föräldrapenningen senast kan tas ut. Tanken är att de i framtiden kan använda sin sparade föräldrapenning för att delta i exempelvis inskolning på dagis och andra besök i förskoleverksamheten eller skolan och detta är något som ur ett barnperspektiv bör hållas fast vid.

Barnet ska ställas i barnomsorgskön för att kunna börja vid ett års ålder. Bekräftelse på platsansökan ska visas upp vid begäran. För tid efter att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig. Föräldraledighetslagen reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

5.6 Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har försörjningsskyldighet för ungdomar till dess att de fyller 21 år förutsatt att de går i skolan eller grundutbildning och ska då räknas in som barn i hushållets norm.

När barnet inte längre omfattas av föräldrarnas försörjningsplikt ska de tas ur föräldrarnas hushåll och vid eventuellt behov av bistånd söka på egen hand. I föräldrarnas beräkning tas en hyresdel upp och fasta kostnader i form av t.ex. hushållsel, hemförsäkring och bredband delas.

5.7 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna (dvs minst 12 dagar hos ena föräldern) ska halva barnbidraget räknas som inkomst. Normen beräknas utifrån hur många dagar barnet bor hos föräldern. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgift, akut läkarvård etc.

5.8 Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder. Däremot har de inget försörjningsansvar för barnbarnet.

Vid giftermål övertar make/maka försörjningsplikten för underårig eller gymnasistuderande upp till 21 år. Om maken/makan inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

6 Inkomstberäkning

Hushållets samtliga inkomster ska räknas vid bedömningen av behovet av ekonomiskt bistånd. Inkomsterna bör i regel beräknas utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser.

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända utgifter för:

- hyra
- hushållsel
- hemförsäkring
- SL-resor och
- avgift för a-kassa eller fackföreningsavgift.

Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök eller om hushållet inte ansökt om bistånd på några månader kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Utgångspunkten är att bistånd inte beviljas till skulder eller lån vilket innebär att t.ex. avbetalning på studielån eller andra avbetalningar inte ska räknas med.

Underhållstöd kan räknas bort från disponibel inkomst innan den ekonomiska prövningen sker, om en person har lön därmed inte kan ansöka från Försäkringskassan om att få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet.

6.1 Överskjutande inkomst från tidigare månader

Det är i regel bara pengar som den biståndssökande vid ansökningstillfället faktiskt fått utbetalt och kan förfoga över som räknas som inkomst. Tidigare inkomster och tillgångar påverkar inte beräkningen om de inte var mycket höga eller avsedda för en viss längre tidsperiod, t.ex. ett avgångsvederlag. Det gäller till exempel inkomster som hushållet fått tidigare än månaden före den månad som ansökan avser.

Nämnden kan ställa krav på ekonomisk planering av en person som har vetat om att den egna inkomsten kommer att upphöra och tidigare har mottagit ekonomiskt bistånd.

Det kan krävas att en person som endast tillfälligt försörjer sig själv mellan biståndsperioderna också tar hänsyn till det i sin hushållsekonomiska planering.

Det ska vid ett nybesök i de flesta fall göras en beräkning tre månader tillbaka för att få en bild av hur personen planerat för sin ekonomi, även om detta inte innebär att ett normöverskott per automatik ska tas upp som inkomst.

6.2 Inkomster som i sin helhet reducerar det ekonomiska biståndet

- Aktivitetsstöd

- Arbetslöshetsersättning/Ersättning från ALFA-kassan
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Ersättning från kriminalvården, frigivningskonto
- Etableringsersättning inkl bostadsersättning eller etableringstillägg
- Extra försäkringsförmåner till exempel AGS (avtalsgruppsjuk- försäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring), AFA-försäkring (vid sjukskrivning) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för "sveda och värk"
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Hyresdel från inneboende eller hemmavarande vuxet barn
- Kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta (KBH)
- Lön eller sjuklön från arbete. Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd.
- Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till bistånd, t.ex. för att bekosta tandvård.
- Omvårdnadsbidrag
- Pension, livränta
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Skatteåterbäring, observera att om skatteåterbäringen tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten räknas den inte som inkomst.
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Äldreförsörjningsstöd

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma, exempelvis en persons insättningar.

6.3 Inkomster som kan reducera det ekonomiska biståndet

Inkomster som delvis reducerar det ekonomiska biståndet

- Familjehemsersättning
- Stipendier
- Merkostnadsersättning vid handikappersättning

Beträffande merkostnadsersättning är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka eftersom då dessa kostnader inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning ska göras i varje enskilt fall.

6.4 Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd

- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar
- Stipendier eller fondmedel som utbetalats efter en social bedömning

- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som till exempel ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Habiliteringsersättning (S.k. Flitpeng)
- Lärlingsersättning
- Merkostnadsersättning för barn. Beträffande merkostnadsersättning är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning behöver göras i varje enskilt fall.
- Utbetalning av ersättning enligt lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall.

7 Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för sökandes försörjning för att få rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas:

- bankmedel, aktier eller andra värdepapper
- bil, båt, fastighet, guld, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc
- utländska tillgångar påverkar rätten till bistånd.

7.1 Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper.

7.2 Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt upp till högst tre månader eller om den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas endast inestående kapital i bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid eller för att kunna bo kvar.

Om personen även står i en annan bostadskö som inte kräver bosparande så påverkar det bedömningen och är en grund för att personen kan nyttja ovanstående bosparande.

7.3 Fordon

Grundprincipen är att en bil eller annat fordon är en lätt realiserbar tillgång och ska säljas omgående.

7.4 Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång bortsett från i de fall de inte är möjligt att ta ut pensionssparandet i förtid.

7.5 Barns inkomster och tillgångar

Hemmavarande barn och skolungdomar i familjer med ekonomiskt bistånd får behålla en del av sina inkomster från eget arbete utan att det påverkar föräldrarnas rätt till bistånd för barnet eller skolungdomen.

Hemmavarande barn och skolungdomar under 21 års ålder:

- kan ha inkomster upp till ett prisbasbelopp under ett kalenderår, utan att de beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd.

- kan ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet.

Barn som inte är hemmavarande, dvs. inte bor tillsammans med sin förälder, t.ex. ensamkommande barn:

- kan ha inkomster där den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL används, som innebär att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd
- kan ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet.

8 4 kap. 2 § SoL

Socialtjänsten kan även bevilja bistånd utöver vad som gäller i 4 kap. 1 § SoL om det finns skäl för det. Biståndet beviljas då enligt 4 kap. 2 § SoL.

9 Beslut

Beslut om ekonomiskt bistånd är myndighetsutövning och beslut fattas på grundval av utredningen. Utredningen leder vanligtvis till ett beslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Besluten, både bifall och avslag, ska motiveras.

Av besluten ska följande framgå:

- Vad ansökan avser
- Hänvisning till gällande lagstiftning
- Eventuell tidsperiod
- Motivering till beslutet
- Om beslutet rör barn direkt eller indirekt ska konsekvenserna för barnet finnas med.
- Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1§ SoL ska alltid vara skriftliga och delges den sökande.

Information ska även ges om att beslutet går att överklaga (besvärshänvisning). Besluten ska också finnas tillgängliga på mina sidor.

9.1 Överklagande

När en överklagan inkommer ska socialtjänsten först ta ställning till om det finns förutsättningar för att ompröva beslutet. Om beslutet omprövas ska överklagan skickas till Förvaltningsrätten tillsammans med redovisning av det nya beslutet.

Om överklagan kommer in för sent ska ett avvisningsbeslut fattas och en ny besvärshänvisning skickas med. Om avvisningsbeslutet överklagas ska det, tillsammans med det beslut som ursprungligen överklagades, skickas till Förvaltningsrätten.

9.2 Utbetalning

Betalfil skickas vanligtvis 25:e/månaden, utbetalning sker 1-2 bankdagar därefter. Infaller 25:e på en röd dag skickas betalfilen vardag innan.

9.3 Avslut av ärende

När en person inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd ska ärendet avslutas. Ärendet avslutas två månader efter sista besluts månad. I de fall en överklagan är överlämnad till t.ex. Förvaltningsrätten bör ärendet (överklagningsutredningen) vara öppet till dess att dom fallit.

Om sökande återkommer inom tre månader och inga väsentliga förändringar har skett, ska tidigare handläggare/enhet fortsätta handläggningen.

9.4 Återkrav och återsökning

Huvudprincipen är att bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för sökande. Undantag från denna princip regleras i 107 kap. 5 § SFB (återsökning) och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL (återkrav).

9.5 Återsökning Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

Kommunen kan återsöka bistånd som sökande beviljas under den tid Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt.

Återsökning sker genom att begäran om utbetalning för retroaktiv tid görs till Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten.

10 Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna kring återkrav regleras i 9 kapitlet socialtjänstlagen. De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas. Att bevilja bistånd mot återkrav ska tillämpas restriktivt.

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd:

- Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL med villkor om återbetalning (9 kap. 2 § st. 1 SoL) som förskott på förmån, ersättning etc.
- Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning gäller (9 kap. 2 § st. 2 SoL)
- Återkrav av bistånd som hushållet/personen fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

10.1 Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder enligt 9 kap. 2 § st 1. SoL:

- Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
- Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
- Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för sökandes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska det inte beslutas om återkrav.

10.2 Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen

Återkrav enligt 9 kap. 2 § st 2 vid bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL är endast tillämpliga för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap.

Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap 2 § st. 2 SoL:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

10.3 Beslut

Observera också att det är två beslut som ska fattas och att detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

- Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller 4 kap. 2 § SoL. Vid 4 kap. 2 § SoL måste även ett avslagsbeslut fattas enligt 4 kap. 1 § SoL.
- Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § SoL.

Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas och informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av socialtjänsten.

11 Handläggning av felaktiga utbetalningar (FUT)

Handläggning av felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd regleras främst av två lagar, socialtjänstlagen och bidragsbrottslagen.

Utöver detta tillkommer lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Lagen innebär att myndigheter är skyldiga att underrätta varandra om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån felaktigt betalats ut eller betalats ut med för högt belopp. Socialtjänsten är fräntagen underrättelseskyldigheten och är enbart mottagare av underrättelser.

Vid misstanke om en felaktig utbetalning behöver frågan diskuteras med berörd chef eller förste socialsekreterare, vem som utreder misstanken och vem som fortsätter handlägga ekonomiskt bistånd. Samma handläggare bör inte utreda båda delarna.

Att det pågår en utredning om felaktig utbetalning innebär inte automatiskt att personen inte har rätt till ekonomiskt bistånd framöver, däremot behöver det utredas på vilket sätt uppgifterna påverkar rätten till bistånd.

11.1 Återkrav

Enligt 9 kap. 1§ 1 st. SoL får socialnämnden återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut för mycket om någon:

- har lämnat oriktiga uppgifter eller
- har låtit bli att lämna uppgifter eller
- på annat sätt har förorsakat att ekonomiskt bistånd beviljats felaktigt eller med för högt belopp

Socialtjänsten kan återkräva för högt utbetalt bistånd även om personen inte haft för avsikt att orsaka en felaktig utbetalning. Det räcker att felaktiga uppgifter faktiskt har lämnats och att detta orsakat den felaktiga utbetalningen från socialtjänstens sida.

Paragrafen omfattar inte enbart uppgifter som den enskilde lämnar eller utelämnar, utan även om personen på annat sätt orsakat felaktig utbetalning. Det kan vara fråga om att den enskilde har lämnat oriktig handling, manipulerat sin närvarorapport eller ansökt om bistånd för en utgift som den inte hade för avsikt att betala.

12 Socialtjänstens misstag

Enligt 9 kap. 1§ 2 st. SoL får socialnämnden återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut för mycket om någon:

- har tagit emot ekonomiskt bistånd som socialtjänsten utbetalat felaktigt eller med för högt belopp och om personen skäligen borde ha förstått detta

12.1 Interna felaktigheter – frivillig återbetalning

I vissa fall framkommer det att socialtjänsten har gjort fel och en person har beviljats för mycket pengar. Om detta upptäcks kort tid efter utbetalningen så kan den sökande informeras om möjligheten att frivilligt återbetala biståndet eller att socialtjänsten korrigerar detta på nästa månads normberäkning. Sökande måste informeras om att det är en frivillig återbetalning och att det annars är reglerna kring återkrav som gäller.

12.2 Kommunikering vid återkrav

Innan beslut fattas om återkrav ska utredningen kommuniceras med den det gäller. Personen ska få tid på sig att bemöta det som framkommit. Mellan 1-2 veckor kan vara rimlig tid beroende på materialet. Utredningen kommuniceras skriftligen.

12.3 Återbetalning

Socialtjänsten följer upp beslutet om återkrav och om personen inte återbetalar gäller samma regler för ersättningstalan som för övriga återkrav.

13 Polisanmälan vid misstanke om bidragsbrott

När det finns anledning att anta att ett brott har begåtts ska en polisanmälan göras enligt 6 § bidragsbrottslagen. Innan polisanmälan görs ska kommunen ta ställning till om eventuellt uppsåt eller om grov oaktsamhet föreligger. Om det finns en brottsmisstanke får kommunen inte avstå från att göra polisanmälan för att personen har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet.

Innan beslut om polisanmälan ska utredningen av den felaktiga utbetalningen vara klar och ligga till grund för beslutet. Socialtjänsten är inte skyldig att underrätta den enskilde om att polisanmälan gjorts eftersom åtgärden inte är ett sådant förvaltningsbeslut som avses 21 § i förvaltningslagen och faller utanför ramen för myndighetsutövningen.

14 Olika grupperns förutsättningar till ekonomiskt bistånd

14.1 Arbetslösa

Om en sökande är utan arbete vid första kontakten görs en bedömning om personen är arbetsför. Är personen arbetsför ska information ges om kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande för att beviljas bistånd.

14.2 Att stå till arbetsmarknadens förfogande

Den som inte kan försörja sig och bedöms arbetsför kan ha rätt till bistånd om den står till arbetsmarknadens förfogande. Den sökande ska vara inskriven på Arbetsförmedlingen och ha planering. Varje månad sker även inlämning av aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen. En planering/aktivitetsrapport utgör ett underlag i bedömningen om rätten till bistånd.

14.3 SFI-studier

SFI-studerande betraktas som arbetssökande. Svenskstudierna är en av flera möjliga insatser för att stärka den enskildes möjligheter till anställning. Krav på motprestationer ska ställas som för arbetssökande i övrigt. Den sökande ska när som helst vara beredd att anpassa sina studier för att påbörja erbjudet arbete. Undantag kan göras om sökande genom att slutföra en kortare utbildning ökar möjligheten till framtida självförsörjning.

SFI studier utöver godkänd C-nivå och med bibehållet ekonomiskt bistånd godkänns endast efter individuell prövning. alternativt om studierna sker utöver att sökande står till arbetsmarknadens förfogande på heltid (dvs. att studierna sker på kvällstid).

14.4 Kompetenshöjande verksamhet

För rätt till ekonomiskt bistånd kan det ställas krav på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Kravet och den kompetenshöjande insatsen ska vara tidsbegränsad och utformas i samråd med sökande. Dessa beslut går inte att överklaga med förvaltningsbesvär. Om sökande utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan biståndet avslås eller reduceras. Ett sådant beslut kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

14.5 Sökande som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande

Om sökande inte bedöms uppfylla kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande, t.ex. genom att inte söka arbete eller genom att inte delta i arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkas rätten till ekonomiskt bistånd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Giltigt skäl kan till exempel vara sjukdom eller vård av barn. Enstaka frånvarotillfällen som rapporteras först i efterhand där giltigt skäl finns bör inte medföra att den enskilde bedöms ha brutit sin planering.

14.6 Frånvaro

Vid frånvaro p.g.a. vård av barn för arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som har barn som är sjukt eller behöver gå till läkare/tandläkare ska sjukanmäla sig på samma sätt som vid egen sjukdom. Sjukdomen ska styrkas med läkarintyg efter mer än sju dagars frånvaro. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas vid besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetssökarverksamhet.

Om föräldrar som har ekonomiskt bistånd vill vara lediga med barnen under sommaren med hänvisning till ovanstående gäller följande:

- Om det finns två föräldrar till barnet/barnen är grundregeln att den förälder som bedöms vara närmast arbetsmarknaden behåller sin planering. Föräldrarna bör tillsammans med sin socialsekreterare komma överens om vem som är ledig med barnet/barnen.
- Om föräldern är ensamstående kan denne vara ledig med barnet.
- Om föräldern/föräldrarna nyligen fått ett arbete är det inte självklart att de kan vara lediga 4 sammanhängande veckor under sommaren så en individuell prövning bör göras.

Utifrån barnets bästa bör alltid en individuell prövning göras.

14.7 Personer som har sagt upp sig

Om sökande är arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompenseras för den avstängning från arbetslöshetsersättning som detta medför.

14.8 Arbetssökande med otillräcklig A-kassa eller Alfabakassa

Sökande med ersättning från A-kassa eller Alfabakassa riskerar att förlora sin ersättning om de deltar i kommunal aktivering eller SFI-studier. Det är olika regler som gäller beroende på a-kassetillhörighet. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin kassa vilket ska styrkas med ett intyg.

14.9 Företagare

Sökande som är egenföretagare beviljas inte ekonomiskt bistånd som huvudregel. Företagare konkurrerar med andra näringsidkare och om bistånd beviljas skulle det leda till att den näringsidkare som inte behöver ta ut lön får en otillbörlig konkurrensfördel.

14.10 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Sökande som har dömts till fängelsestraff ska själva ta reda på om de har möjlighet att omgående påbörja verkställigheten. Sökande kan beviljas bistånd enbart i de fall som verkställigheten inte omedelbart kan påbörjas och längst till dess att verkställigheten kan påbörjas.

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad kan socialtjänsten i vissa fall bevilja boendekostnad under en begränsad tid. Häktade och personer som avtjänar en faktisk strafftid på högst sex månader bör ges ekonomiskt bistånd till den faktiska boendekostnaden under hela häktningstiden respektive strafftiden, om de annars riskerar att bli bostadslösa.

I samband med frigivning och därmed avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd på folkbokföringskommunen.

14.11 Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning.

14.12 Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling som insats är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden

14.13 Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

En sökande som är sjuk ska styrka detta med läkarintyg från och med den åttonde dagen. Socialtjänsten bedömer läkarintyget och utreder behovet av insatser.

För att vara berättigad till bistånd ska sökande medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. För arbetssökande/SFI-studerande som är sjukskrivna på deltid ska alltid en bedömning göras om de ska delta i arbetssökarverksamhet/SFI-studier i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

14.14 Personer med sociala och/eller medicinska problem

Arbetsförmågan för sökande med missbruksproblematik, psykisk ohälsa eller sjukdom behöver som regel utredas. Det kan även finnas behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten och/eller från landstinget. För att vara berättigad till bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

14.15 Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för sökande som har en missbruksproblematik. Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem följer en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det ställas krav av på den som har pågående missbruk och som av medicinska skäl är arbetsoförmögen att delta i arbetssökarverksamhet. En vägran att medverka i en planering eller att göra en utredning tillsammans med socialtjänsten kan påverka rätten till bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på sökande med lindrigare missbruksproblem. Insatsen ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Deltagandet kan vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

14.16 Personer med psykisk ohälsa

När det gäller sökande med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga svårigheter behöver socialtjänsten först utreda de grundläggande hindren för att kunna ta ställning till hur socialtjänsten kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med Regionen.

14.17 Personer som vistas utomlands

Huvudprincipen är att bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse. Socialtjänstens vistelsebegrepp ska dock inte tolkas så att den som får ekonomiskt bistånd har reseförbud. En sökande kan ha rätt till bistånd vid tillfällig vistelse utomlands så länge de krav som ställts för rätt till bistånd uppfylls. Med tillfällig vistelse menas en kortare resa på en eller ett par veckor. Resan ska varken påverka försörjningen eller försämra möjligheterna till framtida försörjning i Sverige.

14.18 Personer 65 år och äldre

Sökande som är 65 år eller äldre och som har låg eller ingen pension ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg istället för att ansöka om försörjningsstöd. När försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Pensionsmyndigheten ska det återsökas.

14.19 Vuxenstudier

Studier vars studier kan finansieras med studiemedel ska som huvudregel inte beviljas ekonomiskt bistånd.

14.20 Ungdomar under 21 år som går i skolan

Utgångspunkten är att föräldrar har försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 18 år, vilket framgår av föräldrabalken. Försörjningsskyldigheten gäller oavsett om barnet bor i egen bostad eller inte. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll men om det finns särskilda skäl kan den unge ses som ett eget hushåll.

Om en skolungdom på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd bör socialtjänsten vid behovsbedömningen överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet i de fall skolungdomen är:

- utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller
- har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna

14.21 Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar

Sökanden som har fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis flyktingbarn, kan beviljas bistånd till sitt uppehälle så länge de studerar på ungdomsgymnasium. Personen ska söka studiebidrag och extra tillägg till studiebidrag hos CSN. I normberäkningen ska riksnormen för vuxna användas, Ensamstående eller Make/Maka/Sambo.

15 Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Det består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd för ett antal regelbundet återkommande behovsposter. Genom biståndet ska sökande tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Utgångspunkten är att biståndet inte bör överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Beloppen ska täcka kostnader för de produkter som behövs i ett hushåll för att på ett tillfredsställande sätt kunna klara vardagens behov. I beräkningarna ingår till exempel inte utgifter för presenter, kalas eller gäster, semester, alkohol, tobak eller spel. Beräkningarna innehåller ett visst sparutrymme för inköp eller ersättning av sällanköpsprodukter, till exempel en cykel till barn eller dyrare klädesplagg. Det innebär att man under en tid ska kunna spara en del av beloppet i riksnormsposten för att kunna köpa detta. En individuell prövning ska alltid göras.

15.1 Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju för barn och ungdomar.

Följande poster ingår i normen:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Lek och fritid
- Barn och ungdomsförsäkring
- Hälsa och hygien
- Förbrukningsvaror
- Media.

I vissa fall kan det även finnas skäl till att höja normen på grund av merkostnader. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll.

T.ex. vid behov av särskild kost på grund av sjukdom eller vid sjukhusvård. Vid sjukdom behöver behovet styrkas med läkarintyg.

15.2 Nödläge eller akut nödsituation

Om det finns särskilda skäl i ett enskilt fall kan riksnormen beräknas till en lägre nivå. Den biståndssökande kan få ett tillfälligt, reducerat bistånd om han eller hon till exempel har kunnat försörja sig men inte gjort det och därför saknar pengar till sin försörjning under den närmaste tiden. Biståndet är till för att personen ska kunna reda upp den akuta situationen, vilket i rättspraxis kallas för akut nödläge eller akut nödsituation.

15.3 Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Bistånd beviljas för umgänge med barn högst 12 dagar per månad. Vid fler dagars umgänge betraktas barnet som växelvis boende.

15.4 Övrigt försörjningsstöd

15.5 Allmänt om boende

Reglerna i socialtjänstlagen, innebär att var och en i första hand är skyldig att försörja sig själv och sin familj inom ramen för sin förmåga. I detta ingår också ansvar för att ordna bostad, vilket innebär att den bostadslöse själv får söka bostad via bostadsförmedling, bostadsföretag, andrahandsförmedlingar eller på annat sätt försöka ordna sin bostadssituation.

Det finns inga bestämmelser i socialtjänstlagen som ger bostadslösa en allmän rätt till att få en bostad av socialtjänsten. I särskilda fall kan socialtjänsten vara skyldig att tillhandahålla en bostad som bistånd. Det framgår av flera mål som prövats av Högsta förvaltningsdomstolen. Rätt till bistånd i form av bostad som uppfyller kraven på skälig levnadsnivå har i rättspraxis rört situationer när en person eller familj är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad.

Socialtjänstens ansvar kan handla om att bistå med olika former av akuta och mer långsiktiga boendelösningar utifrån individuella behov och efter biståndsbedömning. Högsta förvaltningsdomstolen har bedömt det som godtagbart att boendestandarden i vissa fall är lägre än vad som anses skäligt på längre sikt. I en akut situation eller när ett lämpligt boende inte kan erbjudas den biståndssökande för en rimlig kostnad kan boende på härbärge godtas under en övergångsperiod.

Att det generellt sett är svårare att få ett hyreskontrakt om man har skulder eller betalningsanmärkningar är exempelvis inte i sig ett skäl till att bevilja bistånd. Att det är brist på bostäder på den öppna bostadsmarknaden är inte heller i sig skäl nog för bistånd till bostad från socialtjänsten.

Huvudregeln är att sökande själv ska vara aktiv bostadssökande exempelvis genom att söka bostad via bostadsförmedlingen, ställa sig i kö hos olika hyresvärdar, söka på internet, fråga vänner och bekanta om de kan hjälpa till på något sätt och sätta upp lappar om behov av boende. Att vara aktiv bostadssökande innebär även att personen söker bostäder i andra kommuner än hemkommunen. Däremot kan inte en flytt ställas som krav för rätten till bibehållet ekonomiskt bistånd

De personer som bott i Sverige under relativt kort tid och därför saknar bostadsreferenser och ännu inte har lärt sig det svenska språket bedöms inte heller, av enbart de skälen, omfattas av den grupp som har speciella svårigheter att på egen hand ordna med bostad.

En individuell bedömning utifrån personers förmåga och eventuella barns situation ska alltid göras.

16 Vistelse och folkbokföring

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom hyreskontrakt, aktuell hyresavi och folkbokföring.

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. Den sökande ska uppmanas att folkbokföra sig på adressen där personen bor eftersom man enligt folkbokföringslagen ska vara skriven där man bor och vistas. Om flera personer är folkbokförda på adressen påverkar det rätten till bistånd.

16.1 Hembesök

Hembesök kan göras av olika anledningar t.ex. för att få en uppfattning om hur sökande bor och eventuellt behov av ytterligare bistånd eller stöd. Det kan även ske som ett erbjudande för t.ex. barnfamiljer eller personer som har haft bistånd under en längre period. Hembesök ska enbart användas när det inte finns andra utredningssätt.

Ett hembesök är frivilligt och personen ska ha en möjlighet att tacka nej. I de fall frågan inte kan utredas på annat sätt ska personen ges information om att det kan påverka rätten till bistånd.

17 Olika typer av boendekostnader

17.1 Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare i kommunen har möjlighet att kosta på sig. Försäkringskassans norm för genomsnittshyra kan vara vägledande men får inte ses som ett tak utan individuella bedömningar ska göras. Den högsta godtagbara hyresnivån enligt Försäkringskassans norm ska endast överskridas om det finns synnerliga skäl.

Följande avgifter som kan ingå i hyran godtas inte:

- Avgift för parkeringsplats eller garage
- Avgift för medlemskap i hyresgästförening
- Kostnad för kabel-TV och andra tillval utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet

Undantag kan göras för förhandlingsavgift. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd kan beviljas. Hembesök för att bedöma lägenhetens skick bör göras innan godkännande. Om bedömning görs att personen inom en snar framtid kommer att bli självförsörjande så bör personen kunna avvakta detta.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska en individuell bedömning ske, varvid det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (mindre än tre månader) ska den sökande uppmanas att sänka bostadskostnaden. Undantag från kravet att byta till billigare boende ska göras för de sökande som av medicinska eller sociala skäl

anses oförmögna att genomföra ett bostadsbyte eller i de fall där bostadsbytet anses direkt olämpligt med tanke på de konsekvenser som bytet skulle medföra.

17.2 Rådrom

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrom ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt sänka boendekostnaden. Ett sätt att sänka boendekostnaden är att hyra ut ett rum i bostaden. Skäligt rådrom för att hitta en inneboende bedöms vara två månader. Om sökanden avser att byta till mindre boende anses skäligt rådrom uppgå till fyra månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta, men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran sättas ned i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad bör detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande utan samråd med socialtjänsten flyttar till dyrare boende ska den nya hyran beviljas endast om den är skälig.

17.3 Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett andrahandskontrakt ska vara godkänt av hyresvärden och styrkas med intyg. För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid visas upp. Avtalet ska innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek, vad som ingår i hyran samt lägenhetens adress.

Om förstahandshyresvärden hyr ut sin hyreslägenhet så ska godkännande från värden visas upp. Förstahandsvärden får ej ta ut högre hyra än grundhyra, ett påslag på hyran med max 15 % godkänns för möblerad lägenhet. Vad gäller bostadsrätten så ska bostadsrättsföreningen godkänna andrahandsuthyrningen. Även här kan 15% tilläggas utöver driftkostnaden.

17.4 Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt (mer än tre månader) utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav kan då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning. En individuell prövning ska dock göras och hänsyn ska tas till om en försäljning förväntas ge ett överskott som kan bidra till försörjningen. I övrigt gäller vad som sägs ovan om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det.

Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad. Sökande med lån på bostad ska alltid uppmanas att söka skattejämkning för räntekostnaden. Amortering på lån ska inte räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning.

17.5 Fastighet/fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet/fritidshus, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas bistånd annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning.

Ett beslut om rådtrum ska skickas till den sökande. Om det finns särskilda skäl:

- fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc. kan rådtrum för försäljning förlängas.

Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning. När det finns ett skrivet förbehåll ska personen lämna en kopia på förbehållet. Förbehållet ska vara daterat från den period förbehållet började gälla.

Det är sökande som ska värdera sin fastighet och visa underlag för socialtjänsten. Socialtjänsten kan kontakta mäklarfirmor och fråga vad ett objekt kan ha för marknadsvärde för att få vägledning.

17.6 Inneboende

Detta avsnitt avser hyra som inneboende hos annan än nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärd. Hänsyn tas även till om rummet är möblerat eller inte. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskäligen i förhållande till hyreskostnaden för hela bostaden. Utredningen behöver som regel inkludera ett hembesök. Vuxna barn som flyttat hem efter att bott i annan bostad räknas som inneboende, inte hemmavarande.

17.7 Delad bostad

När kamrater, syskon eller annan släkt delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att de som bor tillsammans mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet.

17.8 Vuxet hemmaboende barn

Med ett kvarboende vuxet barn avses ett barn som efter fyllda 18 år bor kvar i föräldrahemmet men som föräldrarna inte är underhållsskyldiga för. Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Bistånd till hyresdel kan ges om:

- Föräldrarna behöver bo kvar i en större lägenhet och därmed behålla en högre hyra.
- Om hushållet förlorar bostadsbidrag med anledning av att ungdomen ska svara för sin egen försörjning, då ska ungdomen erhålla försörjningsstöd till boendekostnad motsvarande sin andel av bostadskostnaden.
- Om barnet tidigare betalat hyresdel och kan styrka detta. Perioden ska ligga nära i tiden och haft en varaktighet.

17.9 Ungdom utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det finns starka sociala skäl till flyttningen. Utredningsenheten bör ha utrett att behov finns innan beslut fattas för ungdomar där föräldrarna fortfarande har försörjningsplikt.

17.10 Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i andrahand etc. Kostnader för boende med den faktiska boendekostnaden kan beviljas om den sökande har stora svårigheter att få ett annat boende och/eller om socialtjänsten inte kan erbjuda något annat alternativ.

17.11 Hushållsel

Bistånd ska beviljas till faktisk skälig kostnad. Om socialtjänsten använder sig av en schablon för kostnaderna för hushållsel kan den endast tjäna som riktmärke – socialtjänsten är fortfarande skyldig att göra en individuell behovsprövning.

När vuxna som inte är gifta eller sambor delar lägenhet och sammanboendenorm utifrån hushållsstorlek används, ska kostnader för förbrukning och den fasta avgiften ska delas. Kostnaden för förbrukningen delas på antal personer, inklusive barn, i hushållet.

En alltför hög elräkning kan behöva accepteras tillfälligt så att sökande får rådrum att minska kostnaden eftersom det kan få stora negativa konsekvenser att inte betala sin elräkning. Om elkostnaden anses hög eller om en elräkning har ökat avsevärt från tidigare månader bör man förslagsvis stämma av med sökande om någonting i hushållet tillkommit som förbrukar mer el, exempelvis hushållsapparater.

17.12 Bredband och dator

Skälig bredbandskostnad beviljas till alla hushåll idag under förutsättning att kostnaden finns. Teknisk utrustning, t.ex mobiltelefon eller dator kan beviljas till arbetsökande efter en individuell bedömning.

17.13 Hemförsäkring

Ekonomiskt bistånd ska beviljas till en faktisk kostnad för hemförsäkring om kostnaden bedöms som skälig.

17.14 Kostnad för vattenförbrukning

Ibland kan det vara aktuellt för vissa hyresvärdar att fakturera separat för vattenkostnad. Nedan tidigare mätningar från Energimyndigheten kan ses som ett riktmärke för att bevilja skälig kostnad för vattenförbrukning,

17.15 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

I första hand ska den biståndssökande ansöka om att få avgiften helt eller delvis nedsatt. Har den sökande sjukersättning eller har fyllt 65 år, är avgiften inte något som beviljas.

17.16 Resekostnad med allmänna kommunikationsmedel

Bistånd till SL-resor beviljas inom ramen för försörjningsstödet om behov av resor finns för att kunna arbeta eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att nå självförsörjning.

17.17 Arbetande

Sökande som arbetar, heltid eller deltid, beviljas bistånd till SL-kort förutsatt att de inte bor på gångavstånd till arbetet.

17.18 Arbetssökande

Utgångspunkten är att arbetssökande är i behov av ett SL-kort för att kunna delta i arbetssökarverksamhet, praktik eller dylikt. En arbetssökande ska även kunna resa för att kunna gå på intervjuer eller besöka arbetsplatser.

17.19 Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Ekonomiskt bistånd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst.

Utgångspunkten är att ta reda på den sökandes behov och vad som faktiskt ingår i vårdkostnaden i det enskilda fallet och göra en individuell bedömning. Institutionsnormen inkluderar fickpengar, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor. I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet.

17.20 Kostnader i samband med egen bostad

För sökande som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, hushållsel, abonnemangskostnad telefon, hemförsäkring och TV-avgift. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning. Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger 2 månader. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsbefrielse.

17.21 Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare på institution med HVB-tillstånd och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet. Försörjningsstöd ska inte beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

17.22 Egenavgift vid stöd- och omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska sökande betala egenavgift för mat och logi. Detta gäller boenden utan HVB-tillstånd. Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd. Kostnader utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad och betalas via konto för vårdkostnader.

När det gäller egenavgiften för nattlogi på härbärge ska så långt det är möjligt en vanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärge även om egen inkomst funnits. Vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

17.23 Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning.

Om sökande får avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd ska en nödprövning göras först när sökande själv hävdar nöd. Sökande kan då efter en bedömning ha rätt till reducerat försörjningsstöd, nödprövning, för att tillgodose behov av t.ex. mat och eventuellt boende. Observera att nödprövning inte ska göras rutinmässigt vid avslag på försörjningsstöd då all utredning och alla beslut rörande

ekonomiskt bistånd måste utgå från en ansökan från sökande. Däremot kan socialtjänsten informera om möjligheten att ansöka om nödprövning.

17.24 Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En person som tillfälligt vistas i kommunen kan beviljas bistånd för att förhindra en nödsituation. Biståndet kan t.ex. vara en biljett till hemresa. Bistånd kan även beviljas till matpengar. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan även nattlogi beviljas efter särskild prövning. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas.

17.25 Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå.

17.26 Bistånd till livsföringen i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för vanliga ändamål utöver försörjningsstödet. Ändamålen står i bokstavsordning. Vissa ingår vanligtvis i skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna att få försörjningsstöd. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i kommunen kan kosta på sig nedan är bistånd som i speciella undantagsfall kan beviljas:

- Begravningskostnad
- Diskmaskin, tvättmaskin etc.
- Flyttkostnader
- Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg
- Glasögon eller kontaktlinser
- Hemtjänst/boendestöd
- Hemutrustning
- Hälso- och sjukvård
- Magasineringskostnad
- Renoverings-/underhållskostnad
- Skolkort – SL
- Spädbarnsutrustning
- Tandvård

Undantagen regleras i handboken och utefter gällande praxis

17.27 Eu medborgare

För EU-medborgare gäller det s.k. rörlighetsdirektivet som reglerar unions- medborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Det innebär att uppehållstillstånd inte krävs av utländska medborgare för vistelse i Sverige under de tre första månaderna.

EU-medborgare har rätt att resa in i Sverige utan visum eller uppehållstillstånd och vistas här i tre månader. Efter tre månader måste de uppfylla vissa villkor för att ha uppehållsrätt och därmed få stanna. En EU-medborgare kan återgå till sin rätt att vistas här tillfälligt i tre månader genom att lämna landet och sen återkomma.

17.28 Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd

Den som söker asyl i Sverige får ekonomisk ersättning från Migrationsverket, enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. I vissa fall ska socialtjänsten betala ut LMA-ersättning. I vissa fall kan det vara oklart vilken huvudman som ska tillgodose behovet av ekonomisk hjälp, till exempel om det ska ske enligt (LMA) eller SoL.

Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige.

17.29 Personer med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehållstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

17.30 Handläggning av personer som omfattas av etableringslagen

Ansökningar om bistånd ska hanteras enligt samma regler och rutiner som för andra sökanden och samma krav på egenansvar och egen planering gäller även för denna grupp. I vissa delar skiljer sig emellertid situationen för de som omfattas av etableringsreformen från andra som uppbär ekonomiskt bistånd, till exempel avseende boende och sysselsättning.

För att återsökning av statsbidrag inte ska missas är det viktigt att alla blir inregistrerade i Procapita som etablering.

17.31 Väntan på etableringsersättning ("glappet")

Den som ansöker om ekonomiskt bistånd mellan det att uppehållstillståndet beviljas till första utbetalning av etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ska likabehandlas som övriga sökande i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. Ekonomiskt bistånd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och kraven är uppfyllda.

I vissa fall behöver sökande komplettera sin ansökan med handlingar som styrker sökandes ekonomi och situation.

17.32 Kompletterande ekonomiskt bistånd

Den som söker kompletterande ekonomiskt bistånd för att inkomsterna inom etableringsreformen inte är tillräckliga ska likabehandlas med övriga sökande i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen.

17.33 Bostadslöshet

Samma egenansvar och krav på egen planering gäller som för andra sökanden. Om den sökande tackar nej till boende via Migrationsverket eller Arbetsförmedlingen kan detta vara grund för avslag på ansökan om bistånd till hotellboende eller motsvarande då behovet kan tillgodoses på annat sätt än genom ekonomiskt bistånd.

17.34 Sjukskrivna och personer med nedsatt prestationsförmåga

Personer inom etableringen som är sjukskrivna heltid avslutas efter 30 dagar enligt regelverket. Inför avslut bör avstämning ske med Arbetsförmedlingen t.ex. genom ett trepartssamtal för att tydliggöra situationen för alla parter och personen får veta vilka krav som socialtjänsten ställer. Samma regler gäller som för övriga personer som är sjukskrivna.

17.35 Ensamkommande flyktingbarn

Nyanlända barn (18 år fyllda) som saknar föräldrar i Sverige studerar på gymnasienivå, språkintröduktion. Med rätt till CSN bidrag samt CSN extra tillägg. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till denna grupp. Kostnaderna ska återsökas genom statsbidrag. När ungdomen fyllt 20 år skrivs ungdomen in i etableringsprogrammet hos Arbetsförmedlingen, inom etableringen finns det ingen möjlighet att läsa på gymnasiet utan ungdomen får studera SFI samt delta i andra etableringsinsatser. Väljer ungdomen att slutföra studierna språkintröduktion på gymnasiet och ej gå in i etableringsprogrammet förvinner rätten till ekonomiskt bistånd och ungdomen behöver ta CSN lån.

17.36 Nordiska medborgare

Danmark, Finland, Norge och Island är tillsammans med Sverige en del av Norden. De nordiska länderna har en överenskommelse om att de nordiska medborgarna har rätt att bo i vilket nordiskt land som helst utan att de behöver ansöka om uppehållstillstånd. Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige.

17.37 Återföreningar

Enheten för ekonomiskt bistånd och utredningsenheten för barn och unga har rutiner för handläggningen av när ett ensamkommande flyktingbarns familjemedlemmar kommer till Sverige. Se vidare i Handläggningsrutiner vid anhöriginvandring till minderårigt barn.

Riktlinjer avseende handläggning av ekonomiskt bistånd i Vaxholms Stad

---

Antagen av Socialnämnden 2017-04-18

Innehåll

1	Inledning.....	8
1.1	Riktlinjernas syfte och tillämpning.....	8
1.2	Försörjningsstöd.....	8
1.3	Utgångspunkter för arbetet.....	8
1.4	Lagstiftning mm.....	8
1.5	Hjälp till självförsörjning.....	9
1.6	Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd.....	9
1.7	Handlingsplan.....	10
2	Ansökan och utredning.....	10
2.1	Ansökan.....	10
2.2	Riksnorm.....	11
2.3	Beräkning av normen till en högre nivå.....	11
2.4	Beslut som löper över flera månader.....	11
2.5	Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar.....	11
2.6	Merkostnader för umgänge med barn.....	12
2.7	Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skälig kostnad.....	12
2.8	Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa.....	12
2.9	Arbetsresor.....	12
2.10	Boende.....	12
2.11	Hushållsel.....	12
2.12	Hemförsäkring.....	13
2.13	Rådrumstid.....	13
3	Boendekostnader.....	13
3.1	Hysesrätt.....	13
3.2	Bostadsrätt eller villa.....	14
3.3	Andrahandsboende.....	15
3.4	Inneboenderum.....	15
3.5	Delad lägenhet.....	15
3.6	Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn.....	15
3.7	Hushåll endast med barn över 18 år.....	16
3.8	Hushåll med barn både under och över 18 år.....	16
3.9	Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna.....	16
3.10	Förälder boende hos barn.....	16
3.11	Boendekostnad under vård eller fängelse.....	16
3.12	Byte till dyrare bostad.....	16

4	Övriga boendeformer	16
4.1	Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal.....	17
4.2	Försörjningsstöd vid boende på vandrarhem	17
4.3	Försörjningsstöd vid vistelse på institution.....	17
4.4	Kläder och skor	17
4.5	Kostnader i samband med egen bostad.....	17
4.6	Egenavgift vid vård och behandling	17
4.7	Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende	18
4.8	Avgift vid sjukhusvård	18
4.9	Nödprovning och akut bistånd	18
5	Vid avslag på försörjningsstöd.....	18
5.1	Sökande har haft tillräckliga inkomster.....	18
5.2	Ogiltig frånvaro från kompetenshöjande verksamhet	19
5.3	Övrigt reducerat försörjningsstöd	19
6	Personer som tillfälligt vistas i kommunen	19
7	Utlandsvistelse	20
8	Bistånd till livsföring i övrigt.....	20
8.1	Begravningskostnad	20
8.2	Officiant vid borgerlig begravning.....	20
8.3	Diskmaskin och tvättmaskin.....	21
8.4	Flyttkostnader	21
8.5	Färdtjänstavgift	21
8.6	Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg	21
8.7	Glasögon.....	21
8.8	Hemtjänstavgift.....	22
8.9	Komplettering /hemutrustning	22
8.10	Grundutrustning.....	22
8.11	Juridiska kostnader och stämpelavgifter.....	23
8.12	Stämpelavgifter och ID-handlingar.....	23
8.13	Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet	23
8.14	Behov av särskilda kläder eller skor	23
8.15	Läkarvård och medicinkostnad.....	24
8.16	Magasineringskostnad	24
8.17	Psykoterapikostnader mm	24
8.18	Behandling av spelberoende, etc.	24
8.19	Reparationskostnader	24
8.20	Resor.....	24

8.21	Skolkort – SL	25
8.22	Sjukvårdsresor	25
8.23	Resor till begravning.....	25
8.24	Umgängesresor	25
8.25	Rekreation	25
9	Skulder.....	26
10	Tandvård.....	26
10.1	Akut tandvård.....	26
10.2	Akut tandvård.....	27
10.3	Tekniska hjälpmedel.....	28
10.4	Telefonabonnemang	28
10.5	Depositionsavgift.....	28
11	Olika gruppers rätt till försörjningsstöd	28
11.1	Socialtjänstens möjligheter att ställa krav	28
11.2	4 kap 1 § SoL.....	29
11.3	4 kap 4 § SoL.....	29
11.4	Barnperspektiv	29
11.5	Tolkning av barns bästa.....	30
11.6	Anmälningsskyldighet vid oro för barn	31
12	Våld i nära relationer - ekonomi.....	31
12.1	Våld i nära relationer – övriga insatser	31
13	Handläggning av bistånd till olika grupper	31
13.1	Att stå till arbetsmarknadens förfogande	32
13.2	Kommunalt vårdnadsbidrag	33
13.3	Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa	33
13.4	Arbetslösa med sociala och medicinska problem	33
13.5	Sjukskrivna.....	33
13.6	Unga arbetslösa.....	34
13.7	Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning	34
13.8	Personer med missbruksproblem	34
13.9	Personer med psykisk ohälsa	35
13.1	Studera nde, vuxenstuderande	35
13.2	Yrkesvux.....	35
13.3	Studera nde under studieuppehåll.....	35
13.4	Ungdomar under 21 år som går i skolan	36
13.5	Personer 65 år och äldre	36
13.6	Flykting i kommunmottagande	36

13.7	Företagare eller personer med fria yrken	37
13.8	Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård.....	37
13.9	Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja	38
13.1	Samhällstjänst	38
13.2	Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten	39
13.3	Reskostnader.....	39
14	Utländska medborgare.....	39
14.1	Med uppehållstillstånd.....	39
14.2	Utan uppehållstillstånd	39
14.3	Asylsökande.....	40
14.4	EU-medborgare	40
14.5	Yrkesverksamma personer dv. arbetstagare och egna företagare	42
14.6	Egen företagare	42
14.7	Arbetsökande EU-medborgare	43
14.8	Icke yrkesverksamma personer EU-medborgare	43
14.9	EU-medborgares rätt till bistånd.....	43
14.10	Akut nödsituation.....	44
14.1	Fritidspeng.....	44
15	Anvisningar för handläggningen.....	45
15.1	Allmänt	45
15.2	Samordnad individuell plan.....	45
15.3	Avslag på ansökan om försörjningsstöd.....	45
15.4	Vilket bistånd ska beviljas?.....	46
15.5	Noggrannhet vid handläggningen	46
15.6	Förebygga felaktiga utbetalningar	46
15.7	Samhörighet	47
15.8	Försörjningshinder och ändamål.....	47
16	Avslagsbeslut	47
16.1	Avslutsorsak.....	47
16.2	Överklagade beslut.....	47
16.3	Aktualitet.....	47
16.4	Avskrivning av ärende	47
16.5	Information.....	47
16.6	Dokumentation	48
16.7	Journalanteckningar	48
16.8	Bekräftelse på mottagen information.....	48
16.9	Kontroller.....	48

17	Inkomster	49
17.1	Tillgångar	50
17.2	Arbetslösa.....	50
17.3	Inkomstberäkning.....	50
17.1	Jobbstimulans.....	51
17.2	Bostadsbidrag.....	51
17.3	Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet	52
17.4	Överskjutande inkomst från tidigare månader	52
17.5	Arbetsinkomst för skolungdomar.....	53
17.6	Tillgångar	53
17.7	Bil.....	53
17.8	Fritidshus	53
17.9	Bankmedel, aktier, obligationer	53
17.1	Bosparande.....	54
17.2	Pensionssparande	54
17.3	Barns inkomster och tillgångar.....	54
17.4	Utgifter	54
18	Hushållstyper.....	54
18.1	Sammanboende med hushållsgemenskap.....	54
18.2	Gifta men inte sammanboende	55
18.3	Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma	55
18.4	Gymnasiestuderande ungdom.....	55
18.5	Inneboende	56
18.6	Underårig som bildat familj.....	56
18.7	Hushåll med underåriga barn.....	56
18.8	Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna	56
19	Avslagsbeslut och överklagande	57
19.1	Överklagan.....	57
19.2	Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd	57
19.3	Återsökning hos försäkringskassan enligt Socialförsäkringsbalken	57
19.4	Handläggning av återsökning	58
19.5	Återkrav enligt SoL	58
19.6	Förskott på förmån återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL	59
19.7	Handläggning - förskott på förmån eller ersättning.....	59
19.8	Hushåll med realiserbara tillgångar.	59
19.9	Handläggning – bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning.....	59
20	Felaktig utbetalning - återkrav enligt 9 kap. 1 §.....	60

20.1	Ersättningstalan.....	60
20.2	Kraveftergift	61
20.3	Indikation på felaktig utbetalning	61
20.4	Förhandsbedömning	61
20.5	Inleda utredning	61
20.6	Utredning till grund för beslut om återkrav	62
20.7	Kommunicering	62
20.8	Beslut.....	62
20.9	Anmälan vid misstänkt bidragsbrott	62
20.1	Skadestånd	62
20.2	Expediering av polisanmälan.....	63
21	Socialnämndens roll vid hyresskulder	63
21.1	Vräkning.....	63
21.2	Förebyggande insatser avseende vräkning	63
21.3	Bostadsförsörjningsansvaret och hyresskulder.....	63
21.4	Sociala jourboenden.....	64
21.5	Riktlinjer avseende finansiering av OSA.....	65
22	Lagar, föreskrifter och övrig referenslitteratur	65

1 Inledning

1.1 Riktlinjernas syfte och tillämpning

Socialnämnden i Vaxholms stad ansvarar för handläggningen av ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen och beslutar om riktlinjer för arbetet. I Socialnämndens delegationsordning anges på vilken nivå olika beslut avseende ekonomiskt bistånd kan fattas.

Riktlinjerna för ekonomiskt bistånd i Vaxholms stad är en vägledning för socialsekreterare i arbetet för en rättssäker utredning utifrån kommunallagens likabehandlingsprincip. Riktlinjerna innebär dock inte någon inskränkning i den enskildes rätt att i enlighet med socialtjänstlagen få en individuell prövning av sin ansökan. Varje beslut ska baseras på den enskildes individuella behov och förutsättningar och i det arbetet kan riktlinjerna ge stöd och vägledning.

Ny lagstiftning och rättsliga utslag i domstol finns inte kontinuerligt inarbetade i riktlinjerna men måste ändå fortlopande beaktas.

1.2 Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Försörjningsstöd består av två delar, riksnorm och livsföring i övrigt till skäligen kostnader för ett antal regelbundet återkommande behovsposter.

1.3 Utgångspunkter för arbetet

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sitt behov och att det ekonomiska biståndet ska vara en tillfällig hjälp. Grunden är att den enskilde ska klara sin försörjning på egen hand genom lönearbete eller på annat sätt tillgodose sina behov och inte vara i behov av ekonomiskt bistånd från kommunen.

Den som är arbetslös och söker försörjningsstöd bör erbjudas ett strukturerat stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning. Det är detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv. Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna inom ramen för riksnormen finns angivet i lagen. Vad som kan anses vara skälig levnadsnivå utöver riksnormen anges i lagen och dessa riktlinjer. Det gäller såväl kostnader inom försörjningsstödet som övrigt ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt.

Bidrag utöver norm ska utges mycket restriktivt.

1.4 Lagstiftning mm

De lagar som främst reglerar verksamheten är socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). Arbetet förutsätter även insikt även i andra lagar såsom bidragsbrottslagen, lagen om underrättelseskyldighet, äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, föräldrabalken, lag om mottagande av asylsökande, lag om etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare, hälso- och sjukvårdslagen (HSL), Socialförsäkringsbalken med flera. Även föreskrifter (bindande lagstiftning) och allmänna råd är viktiga att känna till.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd.

Vägledning kan även inhämtas från Socialstyrelsens Allmänna Råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) och Socialstyrelsens Handbok för ekonomiskt bistånd (2013). Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar. För förvaltningens egna ärenden bör domslut som går förvaltningen emot, samt andra domslut av särskilt intresse, cirkuleras i gruppen innan de arkiveras, för ständigt lärande i organisationen.

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag:

- Hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden

1.5 Hjälp till självförsörjning

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda kan inte välja att leva på bidrag framför att ta ett arbete. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stöttas för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus, snarare än oförmågor. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar.

Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser och ställas inför krav på motprestationer utifrån sina förutsättningar. Verksamma insatser ska tillhandahållas för att stärka arbetsföra personers anställningsbarhet och återinträde på arbetsmarknaden. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga. De insatser som ska erbjudas är beroende av vilket hinder för självförsörjning den enskilde har. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen där fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen försörjning.

Det är viktigt att familjer som är nyanlända snabbt skaffar sig egen försörjning då forskning har visat att barn i familjer med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragsmottagande familjer. Ur ett jämställdhetsperspektiv är det särskilt viktigt att kvinnor erbjuds stöd och insatser i lika stor utsträckning som män.

Arbets sättet ska vara strukturerat och en handlingsplan ska alltid upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Handlingsplanen ska regelbundet följas upp och insatsens resultat ska utvärderas. Planen ska justeras utifrån resultat och framgång, nya insatser kan då beslutas.

1.6 Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Vilket innebär att den enskilde:

- är inskriven på arbetsförmedlingen
- aktivt söker arbete

- vid behov deltar i arbetssökarverksamhet, praktik, av kommunen anordnad arbetsverksamhet, svenskundervisning eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad handlingsplan.

För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är främst ett allvarligt missbruk och svår psykisk ohälsa.

Personer som av socialtjänsten bedöms som att de av sociala eller medicinska skäl är förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska dessa personer medverka till planering i syfte att bli arbetsföra eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Sjuka personer som behöver försörjningsstöd ska kunna få samma insatser som sjuka med sjukpenning. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att arbetsoförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter och som prövats av Försäkringskassan.

Insatser ska erbjudas i samverkan med konsultläkare, vårdcentraler, försäkringskassa, och psykiatrimottagningar. Det är viktigt att personer med försörjningsstöd får samma rehabiliteringsmöjligheter som personer med sjukpenning. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Vid långvarig eller kronisk sjukdom som innebär arbetsoförmåga krävs medverkan till att erhålla ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

1.7 Handlingsplan

Tillsammans med handläggaren upprättas en handlingsplan. I handlingsplanen står bland annat hur vägen mot en egen försörjning ser ut. För att få försörjningsstöd krävs det att handlingsplanen följs. Eventuella avsteg från handlingsplanen skall göras i samråd med handläggare.

2 Ansökan och utredning

2.1 Ansökan

Utgångspunkten för utredningen är ansökningsblanketten, vilken alltid ska vara fullständigt ifylld. En ofullständigt ifylld ansökningsblankett får inte utgöra underlag för utbetalning av bistånd. Den sökande ska få tydlig vägledning om hur ansökningsblanketten ska fyllas i. Huvudregeln är att ansökningsblanketten ska användas men en skriftlig ansökan i annan form eller en muntlig ansökan gäller i princip också och ställning måste tas till varje ansökan.

Det är viktigt att skilja mellan en ansökan och ett rådgivande samtal. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte. Om så är fallet ska den sökande uppmanas att redogöra för sina förhållanden genom att fylla i ansökningsblanketten för att en utredning ska kunna genomföras.

Om en ofullständig ansökan inkommer ska den som huvudregel kompletteras av den sökande. Detta kan ske genom att den sökande kallas till besök eller genom att en kopia på ansökan skickas hem till den sökande för komplettering. Även denna kopia ska skrivas under av den sökande. Kopian häftas ihop med originalet. I vissa fall kan beslut om avslag på ansökan fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till att en utredning kan genomföras.

I de fall där handläggaren kommit fram till att sökande saknar förmåga att fylla i en ansökan kan undantag göras och detta ska då tydligt dokumenteras. I sådant fall ska handläggaren själv, med den sökandes samtycke, inhämta alla relevanta uppgifterna enligt FL 7 § innan beslut fattas. Dokumentationen av inhämtade uppgifter ska ske i journalanteckning och i marginalen på ansökan med signatur.

2.2 Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den s.k. riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika normposterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive normpost är menad att täcka. Vaxholms stad har antagit av riksdagen beslutad riksnorm och reviderar normen utifrån förändringar i riksnormen. I Vaxholm tillämpas inte en sänkning av beloppen för att barn äter lunch i förskola eller skola. Följande poster ingår i normen:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Lek och fritid avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till
- Barn och ungdomsförsäkring
- Hygien: avser kostnader för den personliga hygien
- Förbrukningsvaror: avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, t ex disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm
- Dagstidning, telefon, TV-avgift mm. I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning, avgift för TV-licens och kvartals- och samtalsavgift för telefon eller kostnad för mobiltelefon och mobiltelefonsamtal. Posten omfattar också vissa kostnader för att skicka kort och brev.

2.3 Beräkning av normen till en högre nivå

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. Bland annat motiverar följande skäl en förhöjning av normen.

2.4 Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, t ex om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett till ett gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen (FL 27 §). Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: "Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas".

2.5 Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till handikappersättning undersökas. Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan

normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

2.6 Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas maximalt för *6 dagar per månad* och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror. Kostnader för umgängesperioder som överstiger 5 sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller att försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet. Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut. Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halvt barnbidrag och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning. Föräldern ska ansöka om underhållsstöd vid växelvis boende.

2.7 Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skälig kostnad

Vid behov ska skälig kostnad för följande budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vid tillfälligt behov av försörjningsstöd ska den sökandes tidigare och väntade inkomster beaktas vid behovsprövning av dessa budgetposter med undantag av boendekostnad.

2.8 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock innan beslut fattas uppmanas att undersöka och återkomma med besked om möjlighet till reducerad avgift.

2.9 Arbetsresor

Bistånd till SL-resor beviljas inom ramen för försörjningsstödet, medan bistånd till resor av andra skäl registreras som övrigt ekonomiskt bistånd. Se "SL-kort".

2.10 Boende

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare i har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökande som huvudregel styrka att föregående månads hyra är betald. Om den sökande inte har ett förstahandskontrakt eller ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt på bostaden, det vill säga bor i andra hand eller är inneboende, ska hembesök alltid göras i samband med förstahandsansökan. Syftet är att utreda bostadsförhållande och vistelse samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig.

2.11 Hushållsel

Försörjningsstöd med stöd av 4 kap. 1 och 3 §§ SoL Bistånd till hushållsel beviljas med faktiska kostnader i den mån förbrukningen bedöms som rimlig till hushållets storlek. Se nedanstående schabloner som stöd för bedömning av rimlighet.

Om hushållet överstiger nedanstående schabloner med mer än en nivå/person ska hushållet uppmanas att se över sin elförbrukning. Ett hushåll med återkommande ansökningar om försörjningsstöd som trots uppmaning inte sänker sin elförbrukning och inte kan lämna godtagbar förklaring till en hög elförbrukning kan i sin normberäkning av socialsekreteraren, i en individuell prövning, få sin elkostnad sänkt till en förbrukning motsvarande maximalt två personer högre än nedanstående schablon.

Schablonerna avser själva förbrukningen. Observera att godtagbar kostnad för ovanstående hushållsel utgörs av många olika delar såsom elkostnad, elöverföring, energiskatt samt årsavgift och abonnemangavgift. Den enskilda ska informeras om de möjligheter som finns för att påverka kostnaden t ex genom att välja avtalspris.

Uppvärmningskostnader av bostaden oavsett uppvärmningsform ska ingå i beräkningen av boendekostnaden. När vuxna som inte är gifta eller sambos delar lägenhet och sammanboendenorm utifrån hushållsstorlek används får en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras. Den fasta avgiften för abonnemanget ska dock alltid lägenhetsinnehavaren stå för.

2.12 Hemförsäkring

Bistånd beviljas med faktisk kostnad till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösöresbelopp på 300 000 kr, men totalt beviljas en hemförsäkring på ca 150 kr per månad. I de fall den sökande har års- eller halvårsbetalningar ska denne uppmanas begära månadsbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas. Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring. Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t ex unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

2.13 Rådrumstid

När sökande, efter ovanstående överväganden, uppmanas att ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrom ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden.

Skäligt rådrom är 4 månader som kan förlängas om sökande under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökande har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska rådromstiden avbrytas och bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Beroende på den enskildes livssituation kan socialtjänsten kräva att den sökande söker efter annan bostad i hela Sverige.

När sökande åläggs att byta till ett billigare boende och talar om att man efter en viss tid inte längre kommer att acceptera den nuvarande boendekostnaden, innebär det ett förvaltningsrättsligt beslut som kan överklagas och därför ska en besvärshänvisning bifogas åläggandet.

3 Boendekostnader

3.1 Hyresrätt

Ersättning ges enligt Försäkringskassans föreskrifter (FKFS) som ges ut årligen.

Högsta godtagbara boendekostnad nedan kan beviljas av socialsekreterare för omöblerade lägenheter. För lägenheter som hyrs fullt möblerade kan 10 % ytterligare läggas till.

Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Inte heller avgift för medlemskap i hyresgästförening godtas. Kostnad för kabel-TV och andra tillval ska inte godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig samt skälig i förhållande till hyran. Om nedanstående bostadsstorlek överskrids kan det bli aktuellt att uppmana sökande att eftersöka ett mindre boende (om ett mindre boende innebär lägre hyra).

- 1 vuxen eller två vuxna (sambor): 1 rum och kök
- 1 vuxen och 1 barn: 2 rum och kök (ett sovrum)
- Två mindre barn per sovrum eller ett äldre barn per sovrum.
- Vid växelvis boende eller regelbundet umgänge med barn ska hänsyn tas till behovet av en bostadsstorlek som tillgodoser barnets behov.
- Högre hyra än högsta godtagbara
- Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (högst tre månader) ska den sökande normalt uppmanas sänka bostadskostnaden.

Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till hushållets storlek
- Sociala konsekvenser av en flyttning
- Om den sökandes hälsotillstånd möjliggör en flyttning
- Sökandes möjligheter att bli godkänd som hyresgäst
- Sökandes möjligheter att i framtiden med egna inkomster bli självförsörjande med den aktuella hyran
- Vad kan en låginkomsttagare på orten normalt kan ha för hyra

3.2 Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Detta gäller även om bostadsrätten förvärvats genom ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning. I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det samt att besvärshänvisning ska lämnas. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad.

Sökande med lån på bostad ska alltid uppmanas att söka skattejämkning för räntekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning. Den framräknade boendekostnaden bör inte överstiga socialnämndens riktlinjer för högsta godtagbara.

3.3 Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas, utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Hyreslagen vilar på den principen att hyresgästen inte får upplåta lägenheten i andra hand utan hyresvärdens samtycke (39 § 2 st hyreslagen). Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd. Ett skriftligt avtal mellan sökande och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd. Vid andrahandskontraktet ska alltid hembesök göras för att kontrollera kontraktets riktighet, att lägenheten existerar, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande ska folkbokföra sig på adressen. Om möbler ingår kan skälig ersättning för detta godtas i tillägg till det belopp som anges som högsta godtagbara.

3.4 Inneboenderum

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. För att betraktas som ett separat hushåll i normberäknings-sammanhang ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden. Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden.

Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig.

Vid bedömning av skälig kostnad ska kostnaden för studentrum eller rum på hotellhem som huvudregel vara vägledande. Vid inneboende i någon form ska hembesök göras för att kontrollera avtalets riktighet, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande ska folkbokföra sig på adressen. En skälig inneboendehyra per månad i Vaxholms stad beräknas vara omkring 7 % av gällande basbelopp för eget möblerat rum. Normalt bör beloppet vara lägre om sökande inte bor i eget rum och beloppet kan även vara upp till 10 % av ett prisbasbelopp om en större del av en bostad avses än ett rum, eller om bostadens grundhyra är hög. Elkostnad är inräknad i ovanstående riktvärde. Sökande ska uppmanas att i ett inneboendekontrakt inkludera elkostnad i hyran.

3.5 Delad lägenhet

När syskon, nära släktingar eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende. Vid prövning av försörjningsstöd när sökande delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten, inklusive barn.

3.6 Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn

Ungdom som avslutat skolgång men inte tidigare betalat hyresdel till föräldrarna
Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag görs när den unge är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle bli i behov av det, vilket kan bli aktuellt på grund av att förälders bostadsbidrag minskar eller dras in.

3.7 Hushåll endast med barn över 18 år

Inkomst av bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget.

3.8 Hushåll med barn både under och över 18 år

Föräldrarna söker bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet ska betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som försäkringskassan fastställt som hyresdel.

3.9 Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna

Hyresdel beviljas om den sökande tidigare en period själv betalt hyresdel. Perioden ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst sex månaders varaktighet. Hyresdel räknas ut enligt det beräkningssätt som försäkringskassan använder:

3.10 Förälder boende hos barn

Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden då ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Hyresdelen beräknas då som för hemmaboende vuxet barn enligt ovan.

3.11 Boendekostnad under vård eller fängelse

Boendekostnad under fängelsevistelse eller under en vårdtid kan beviljas om den sökande annars riskerar att bli bostadslösa. I första hand ska den enskilda uppmanas att hyra ut sin bostad i andra hand, om hyresvärden ger sitt samtycke. Om hyresvärden inte lämnar samtycke, kan hyresgästen begära tillstånd till uthyrning hos hyresnämnden. Biståndsbehov som överstiger sex månader ska prövas av socialnämnden.

3.12 Byte till dyrare bostad

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten ska den nya hyran avslås och den tidigare lägre hyran beviljas.

4 Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas vandrarhem tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos någon som bor i 2:a hand. Bistånd till denna form av boende beviljas enbart när den sökande inte har några andra boendemöjligheter. För vandrarhemsboende är grundprincipen att den sökande själv ordnar sitt boende och ansöker om bistånd till kostnaden.

Biståndet kan då lämpligen beviljas en vecka i taget. Mot uppvisande av kvitton jämkas då bistånd och faktiska kostnader för veckan därpå, eftersom vandrarhemskostnaderna kan variera mellan ställen och årstider. Vid biståndstillfället behöver tillgänglighet och aktuellt prisläge undersökas.

En individuell prövning behöver dock göras av den enskildes möjligheter att själv hitta lämplig sovplats. Socialtjänsten kan behöva söka och boka vandrarhem å den sökandes vägnar. Vid eventuell fakturering till socialtjänsten ska bokningen alltid göras i den sökandes namn. Den sökande är då ansvarig för eventuell skadegörelse eller andra kommande extrakostnader förknippade med nyttjandet av sovplatsen.

4.1 Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

4.2 Försörjningsstöd vid boende på vandrarhem

Vid boende på vandrarhem/hotell påverkas normposterna av de förutsättningar som gäller vid det aktuella vandrarhemmet:

Avdrag som normalt görs vid vandrarhemsvistelse:

- Ingår vissa måltider i dygnspriset dras de av från riksnormen
- Normposten för förbrukningsvaror halveras
- Normposten för telefon/TV/dagstidning minskas till att enbart omfatta telefon och dagstidning, vilket görs genom att dra bort kostnaden för tv-licens
-

Tillägg som kan komma ifråga vid vandrarhemsvistelse: Om vandrarhemmet saknar tillgång till kylskåp och spisplatta beviljas ett extra "äte-ute-tillägg" på en halv livsmedelsnorm.

4.3 Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Försörjningsstöd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Institutionsnormen inkluderar fickpengar, klädnorm, eventuell avgift till fackförening, hygienartiklar eller A-kassa. Eventuella arbetsresor eller andra extrakostnader ingår normalt i vårdkostnaden. I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet och beroende på vilken typ av vårdvistelse som är beslutad kan även avgift för kost och logi ingå.

4.4 Kläder och skor

Vid vistelse på institution prövas bistånd till inköp av kläder och skor separat (ingår inte i månatlig fickpeng). Det kan vara lämpligt att göra en överenskommelse med den sökande om att biståndet till kläder och skor utbetalas klumpvis för 2-4 månader åt gången, beroende på årstid och sökandes behov. När biståndet utbetalas utgör det klädposten i riksnormen.

4.5 Kostnader i samband med egen bostad

För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, abonnemangskostnad och förbrukning hushållsel, abonnemangskostnad telefon, hemförsäkring och TV-avgift. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning. Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger 2 månader. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsbefrielse.

4.6 Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare i HVB och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet. Försörjningsstöd ska inte beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

4.7 Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska den enskilde betala egenavgift för mat och logi. Till dessa boenden räknas inackorderingshem, skyddat boende för misshandlade kvinnor, arbetskooperativ, familjehem samt härbärgen eller andra korttidsboenden. Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd. Kostnader utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad och betalas via konto för vårdkostnader. När det gäller egenavgiften för nattlogi på härbärke ska så långt det är möjligt sedvanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärke även om egen inkomst funnits. Vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

4.8 Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och ryms delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av vårdkostnad.

4.9 Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Ekonomiskt bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet, och deras situation ska särskilt uppmärksammas. Föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär och utgångspunkten att de som inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet.

5 Vid avslag på försörjningsstöd

Om den sökande inte bedöms uppfylla förutsättningarna för att vara berättigad till försörjningsstöd ska ett avslagsbeslut fattas. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet.

Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till försörjningsstöd. En bedömning ska alltid göras om det i det enskilda fallet föreligger en akut nödsituation. Efter bedömning i det enskilda fallet, kan den sökande ha rätt till reducerat försörjningsstöd i form av mat för att tillgodose livsuppehållet. Bistånd till hyra vid nödprövning ska beviljas mycket restriktivt och kan enbart beviljas av särskilt förordnad tjänsteman eller enhetschef.

5.1 Sökande har haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande har haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna inkomster eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till sitt uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bidrag tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven såsom exempelvis mat och bostad för att ge sökande möjlighet att reda upp den akuta situationen. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas. Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökande som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?

- Har sökande medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökande till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan sökande få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?
- Har tidigare bistånd uppenbart används till fel ändamål?

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast nödprövning görs. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdiga. Detta gäller även i andra fall då det är uppenbart att beskrivningen av en situation inte stämmer. Till personer som är förvirrade eller har ett pågående missbruk, och där socialtjänsten är förvissade om att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan matlådor, matrekvisition eller hänvisning till speciell restaurang vara lämpligt bistånd. Denna möjlighet ska tillämpas restriktivt och det är viktigt att det inte leder till att socialtjänstsekretessen till skydd för den enskilde bryts. I dessa situationer kan det också behövas hjälp till kontakt med hälso- och sjukvården.

5.2 Ogiltig frånvaro från kompetenshöjande verksamhet

När socialtjänsten anvisat den enskilde till kompetenshöjande verksamhet i enlighet med 4 kap 4 § SoL, såsom arbetssökarverksamhet eller SFI-studier, påverkas rätten till bistånd av ogiltig frånvaro. Den enskilde måste dock tydligt ha informerats om detta i förväg. En dags ogiltig frånvaro medför 100 kronors avdrag från månatlig norm, två dagar medför 300 kronors avdrag, tre dagar medför 500 kronors avdrag och fyra dagar medför helt avslag på aktuell månads ansökan om försörjningsstöd inklusive boendekostnader.

5.3 Övrigt reducerat försörjningsstöd

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att denne inte använder biståndet till avsett ändamål, exempelvis vid aktivt missbruk, kan försörjningsstödet reduceras med kostnaderna för detta.

6 Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En medellös person som tillfälligt vistas i kommunen kan i en akut situation beviljas bistånd till enkel biljett till hemkommun inom Norden. För beviljande av biljett hem krävs ansökan av den enskilde. Efter ansökan kan matpengar för en dag beviljas om ankomsten till bostadsorten infaller på kvällstid. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan nattlogi beviljas efter särskild prövning. I samråd med den enskilde kan hemkommunen kontaktas för att genomföra utredning.

7 Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall är bland annat en kortvarig, resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under vistelse utomlands, om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom.

8 Bistånd till livsföring i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål utöver försörjningsstödet som det enligt erfarenheten är vanligt att ansökan om ekonomiskt bistånd gäller. Ändamålen står i bokstavsordning. Vissa av ändamålen ingår vanligtvis i en skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökande i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. Det gäller löpande kostnader för läkarvård, medicin, barnomsorg och färdtjänst. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska alltid beaktas vid prövningen.

Med långvarigt biståndsbehov menas de som varit berättigade eller som lever på nivå med aktuellt försörjningsstöd under minst 6 sammanhängande månader. Vid långvarigt behov påverkas hushållet av att under lång tid ha avstått från allt som inte är direkt nödvändigt. Särskilt stor påverkan kan detta ha på barn. Riksnormen bygger på beräkningar som inte inkluderar husdjur, gäster, presenter mm. Att leva på försörjningsstöd under en kort period kan skilja sig från att leva på försörjningsstöd under lång tid. Detta behöver inte betyda att person med lång bidragstid har större behov av bistånd. Individuella skillnader i behov, förmågan och tillgång till sociala nätverk har betydelse. Individuella behovsbedömningar är avgörande varför socialsekreterare kan besluta om bistånd enligt delegation.

8.1 Begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar.

Begravningskostnader ska som huvudregel endast beviljas vid ansökan från dödsbodelägaren eller från den som är försörjningsskyldig för den avlidne. Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring. Som huvudregel ska kända inestående inkomster inte förskottas utan sökande får begära avbetalning hos begravningsbyrån. Återkrav ska upprättas mot tillgångar som kan visa sig senare.

8.2 Officiant vid borgerlig begravning

Bistånd beviljas inte för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin. Kostnad för balsamering godtas inte. De anhöriga kan alltid välja att begära balsamering, men får då även betala kostnaden. Om balsamering är nödvändig på grund av att kroppen ligger längre än 14 dagar på bårhuset kan läkare besluta om att balsamering måste

göras och i dessa fall ansvarar landstinget för kostnaden. Oftast räcker det dock med kylförvaring. Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne på annan ort i eller utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd. Även om begravningen sker utomlands ska som huvudregel de faktiska kostnaderna styrkas. Kostnader som överstiger den kostnad som skulle ha beviljats om begravningen ägt rum på hemorten godtas inte. Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk resenär avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga, som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, ordnar ambassaden en enkel och värdig begravning utomlands.

8.3 Diskmaskin och tvättmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning, att det finns annan boende i hushållet eller genom hemtjänst.

Bistånd till tvättmaskin beviljas enbart när tillgång till tvättmaskin helt saknas eller när mycket särskilda skäl gör att tvättstuga inte kan tillgodose behoven (läkarintyg krävs). I de allra flesta former av hyreskontrakt ingår någon form av tillgång till tvättmaskin och den sökande ska i första hand hänvisas till hyresvärden.

8.4 Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i motsvarande nivå om behovet av att flytta är motiverat av hälsoskäl eller sociala omständigheter som att sökandes möjligheter att bli självförsörjande genom flytten skulle öka eller att flytten skulle medföra att sökandes boendekostnader skulle minska. Vid flytt till annan ort av arbetsmarknadsskäl ska även utredas om behovet kan tillgodoses genom bidrag från Arbetsförmedlingen. Kostnad beviljas för hyra av släpkärra eller mindre lastbil inklusive kostnader för bensin och försäkring mot uppvisande av kvitto. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitan av flyttfirma. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte. Bistånd kan även vid behov beviljas till kostnader för flyttning av abonnemang för telefon. I samband med att bistånd till flyttkostnad beviljas ska den sökande styrka att den gamla bostaden har sagts upp.

8.5 Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas som huvudregel grundavgiften. SL-kort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

8.6 Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg (årskurs 1-3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) beviljas inte då avgiften kan tas bort av avgiftshandläggare efter intyg från socialsekreterare.

8.7 Glasögon

Synen är ett viktigt sinnesorgan och används för dagliga aktiviteter, samt är en förutsättning för att vi ska kunna leva ett självständigt liv. En bra syn är förknippad med god livskvalité. Studier har visat att 59 % av Sveriges befolkning behöver någon typ av korrektion. Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäligena kostnader för glasögon om behovet styrks av legitimerad optiker eller läkare. Biståndet bör beviljas den som har rätt till försörjningsstöd och som

under de senaste sex månaderna levt på försörjningsstödsnivån och inte bedöms bli självförsörjande inom två månader.

Bistånd beviljas inte för:

- Linser till vuxna
- Intagna inom Kriminalvården, då deras behov av glasögon ska tillgodoses av kriminalvården.
- Nyanskaffning för korrigerande som är mindre än 0,25.

Vid bedömningen av vad som är skäliga kostnader för synhjälpmedel bör utgångspunkten vara vad en självförsörjande låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. I detta sammanhang anses synavvikelser på +/- 0,25 vara försumbara, då den enskilda kan ha svårt att avgöra om en sådan korrigerande gör någon skillnad. Det har konstaterats att flera synundersökningar på samma personer kan ge individuella avvikelser med +/- 0,25.

8.8 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, s.k. förbehållsbelopp. Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

8.9 Komplettering /hemutrustning

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov till sökande med mer än 6 månaders behov av försörjningsstöd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Som normal utrustning i hem räknas radio, TV, dator med internetuppkoppling och dammsugare.

En utredning ska göras av när behovet har uppstått och om behovet hade kunnat tillgodoses vid tidpunkten när det uppkom och om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Bistånd till TV beviljas med upp till 4 % av ett prisbasbelopp, dator med 6 %. Vid bedömning av behov av dator bör hänsyn särskilt tas till behov hos barn och ungdomar som går i skolan, vilket kan innebära att biståndet beviljas även efter en kortare tids biståndsbehov om behovet framöver bedöms som långvarigt.

8.10 Grundutrustning

Bistånd till grundutrustning ska bedömas mer restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet ska hembesök göras för att bedöma behovet. Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökande med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökande att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning (begagnat)?
- Vilka möjligheter har sökande haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning? Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand
- När det gäller barnfamiljer ska beaktas om särskilt behov finns hos barnen

- Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket?

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning. Flyktingar eller utländska medborgare som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning till flykting, ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN.

8.11 Juridiska kostnader och stämpelavgifter

I första hand ska den sökande utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller t ex för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är begränsad. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självrisker vid rättskydd och till den kostnad som tillkommer sökande vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader beviljas endast om det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

8.12 Stämpelavgifter och ID-handlingar

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras i enskilda fall om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs. Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap beviljas inte. Kostnader för pass beviljas som huvudregel inte. Migrationsverkets avgifter för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd beviljas inte eftersom skyddsbehövande och sökande av humanitära skäl inte behöver betala för det. För asylsökande i Sverige och för make, make eller sambo samt barn under 18 år som vill återförenas med en utlänning som har fått uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller av humanitära skäl tas ingen avgift ut. Flera stora medborgargrupper och vissa studerande är också undantagna från avgift.

ID-kort Bistånd till införskaffande av ID-kort kan beviljas för den som har behov av försörjningsstöd i mer än tre månader, alternativt kommer att leva i nivå med norm och som saknar någon form av ID-handling. För nyanlända flyktingar är det också ofta aktuellt att direkt vid mottagandet få hjälp med bistånd till ID-kort.

8.13 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Extra bidrag till kläder och skor beviljas som huvudregel inte. Såsom Klädutrustning inför institutionsvistelse. Sökande som placeras för vård eller behandling kan vid akut behov av klädutrustning få bistånd till kläder och skor inom försörjningsstödet ram utbetalt i en klumpsumma för 2-4 månader framåt, vilket därefter justeras med normposten för motsvarande tid. Löpande komplettering av kläd- och skoutrustning beviljas därefter som en del av försörjningsstödet.

8.14 Behov av särskilda kläder eller skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader.

Vid bistånd till ortopediska skor eller skoinlägg krävs läkarintyg. Två par ortopediska skor kan beviljas årligen.

8.15 Läkervård och medicinkostnad

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t ex besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Endast kostnader för av staten rabatterade läkemedel ska godkännas. Kostnad för faktureringsavgift godkänns inte.

Kostnader för naprapatbehandling/ kiropraktor kan beviljas om behovet av naprapat är ordinerat av läkare om behovet inte kan tillgodoses genom någon behandling som omfattas av högkostnadsskyddet. Kostnader för naprapat/ kiropraktor behandlingen kan beviljas för upp till 7 behandlingar per år.

8.16 Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag ska beviljas restriktivt, men kan beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom 6 månader kommer att få en ny bostad. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Bedömningen ska även grunda sig på bohagets skick och storlek samt om kostnaderna för magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohag.

8.17 Psykoterapikostnader mm

Psykoterapi är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykoterapi inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd ska hänvisas till vårdcentral eller närmaste öppna psykiatriska mottagning. Undantag kan göras för den som i en *krissituation* har behov av terapeutiska samtal och inte omedelbart kan erbjudas detta genom landstinget. Det ska stå klart att behovet är akut och att det kan få svåra konsekvenser för den enskilde om det inte tillgodoses. Dessa förhållanden ska vara styrkta med läkarintyg. Bistånd kan i dessa fall beviljas i form av ett begränsat antal behandlingar hos legitimerad psykoterapeut tills dess Landstinget kan överta ansvaret för behandlingen. Besked ska inhämtas från landstinget om när övertagande kan ske, varvid även kostnadsfrågan tas upp.

8.18 Behandling av spelberoende, etc.

Det är landstingets ansvar att vårda sådana yttringar av psykisk ohälsa som kan ge upphov till olika former av beroenden och missbruk som inte avser alkohol eller drogmissbruk såsom exempelvis spelmissbruk, matmissbruk, köpmisbruk och sexmissbruk. Huvudregeln är att bistånd till sådan kostnad inte beviljas.

8.19 Reparationskostnader

Kostnader för reparation p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet som inte ingår i fastighetsägarens planerade reparationer. Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Flyttningen ska vara motiverad av medicinska och/eller sociala skäl.

8.20 Resor

SL-kort kan beviljas som försörjningsstöd med stöd av 4 kap 1 och 3 §§ SoL till arbetsresor, arbetssökarresor och resor till SFI eller liknande när avståndet överstiger 4 km. Beroende på hur frekvent behovet av resor är kan bidrag beviljas antingen till enstaka biljetter eller till månadskort. Kostnaden för nödvändigt antal enstaka resor ska jämföras med kostnaden för månadskort och det billigaste alternativet ska väljas.

SL-kort kan även beviljas som livsföring i övrigt med stöd av 4 kap 1 och 2 §§ SoL för sökande som erhållit försörjningsstöd under en sammanhängande period av tre månader bakåt i tiden, eller som vid en ansökan dessförinnan bedöms komma att ha ett långvarigt biståndsbehov. Behovet ska bedömas individuellt utifrån den enskildes behov för att uppnå en skälig levnadsnivå utifrån ett helhetsperspektiv där hänsyn tas till risk för socialt utanförskap. Vid månatliga ansökningar ska kvitto kunna uppvisas av betalt SL-kort för föregående månad.

I barnfamiljer anses barnperspektivet generellt ha beaktats om föräldern beviljas SL-kort eftersom den vuxne får ta med sig obegränsat antal barn under 7 år på vardagar och 6 barn under 12 år på helger. Den vuxnes SL-kort möjliggör alltså vissa utflykter med små barn.

8.21 Skolkort – SL

Skolkort hos SL för barn i grundskolan prövas och beviljas av skolan. Ekonomiskt bistånd till skolkort ska därför normalt inte beviljas. Undantag är vid flytt, då skolkort övergångsvis kan beviljas innan barnet hinner byta skola. Bistånd till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever i ungdomsgymnasiet vanligtvis erhåller SL-kort från skolan. I annat fall kan behovet tillgodoses genom det extra tillägg till studiebidraget som gymnasieungdomar i familjer med låga inkomster har rätt till.

8.22 Sjukvårdsresor

Skäliga resekostnader med allmänna kommunikationsmedel för att nödvändig vård, som är att hänföra till hälso- och sjukvården och som är sjukvårdshuvudmannens ansvar, ska kunna genomföras. Bistånd ska beviljas med de faktiska kostnaderna avseende allmänna kommunikationsmedel, med maxpriset för ett månadskort med allmänna kommunikationsmedel. Personer som har färdtjänst ska beviljas sjukvårdsresa av vårdgivaren.

8.23 Resor till begravning

Skäliga kostnader för resa inom Norden om den avlidne är nära anhörig och bosatt i Norden. Med anhörig menas make/maka, sambo, partner, förälder, barn och syskon. Underlag som styrker att en anhöriga har avlidit ska lämnas i samband med ansökan. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

8.24 Umgängesresor

Det primära ansvaret för resor i samband med umgänge ligger på den förälder som inte bor tillsammans med barnet. Den föräldern som barnet bor med ska dock ta del i kostnaderna efter vad som är skäligt med hänsyn till föräldrarnas förmåga och övriga omständigheter (6 kap. 15 b § första stycket FB). I normalfallet ska samma principer tillämpas som när underhållsbidrag till barn bestäms. En förälder som saknar förmåga att bidra till resekostnaderna är inte heller skyldig att göra det. För att det ska finnas en skyldighet att bidra till resekostnaderna ska barnet bo tillsammans med bara den ena föräldern. Om barnet bor i stort sett lika mycket hos var och en av föräldrarna, dvs. växelvis, är frågan inte aktuell. Skäliga kostnader för att en förälder ska kunna ha umgänge med sitt barn som bor på annan ort kan beviljas med minst en resa per månad. Reskostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta.

8.25 Rekreation

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns mycket starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhörig i rehabiliterande syfte. Rekreationsresa kan beviljas för barnfamiljer med särskilda behov som har haft försörjningsstöd minst 2 år och som inte beräknas bli

självförsörjande inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte behov att träffa släkten/nätverket. Bedömning ska även göras huruvida behovet av rekreation kan tillgodoses genom lek och fritidsposten i riksnormen. Bistånd kan beviljas till skäliga kostnader för hyra av stuga eller liknade boende och resa till släktingar. Kostnaderna ska vara rimliga i förhållande till vad en barnfamilj med låga inkomster i allmänhet ha råd till. Bistånd till rekreationsresor utifrån barnperspektivet kan beviljas högst vartannat år.

9 Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortskulder, privata skulder, etc. samt böter och underhållstöd beviljas inte. Om sökande p.g.a. skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare. Undantag kan göras för hyresskuld i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökande av godtagbara skäl inte haft egna inkomster som räckt till hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.

Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning. För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna. Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrad möjlighet till egen försörjning. Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras.

För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld i en barnfamilj ska en handlingsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande. Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulderna kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling. Beslut om bistånd till livsföring i övrigt avseende hyresskuld, avseende max tre månadshyror, kan beslutas av enhetschefen för ekonomiskt bistånd. Hyresskulder överstigande tre månadshyror prövas av socialnämnden.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för *hushållsel* i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt. Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med förvaltningen. Hotas ändå barnet av uppsägning från plats i förskoleverksamheten och det är viktigt att så inte sker ska ansvarig för förskoleverksamheten kontaktas. Har barnet av sociala skäl behov av platsen får den enligt skollagen inte sägas upp.

10 Tandvård

Bistånd till livsföring i övrigt med stöd av 4 kap 1 och 2 §§ SoL.

10.1 Akut tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård. Om det framgår från tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare att tandvården var akut kan bistånd beviljas utan kostnadsförslag. Med akut tandvård avses:

- Symptomatiska behandlingar vid tandvärk
- Behandling för att häva en infektion som givit upphov till subjektiva besvär

- Primär omhändertagande av traumaskador.

Exempel på akut tandvård:

- Tandutdragning (extraktion) benämns som åtgärd 31 i tandvårdstaxan
- Upprensning av rotkanal (påbörjad rotbehandling för avhjälpande av tandvärk), benämns som åtgärd 91 i tandvårdstaxan
- Tillfälliga fyllningar eller kronor, benämns som åtgärd 91 i tandvårdstaxan
- Lagning av trasiga proteser som inte fungerar hjälpligt benämns som åtgärd 91 eller 76 i tandvårdstaxan

10.2 Akut tandvård

Med akut tandvård menas vård i följande syfte:

- Uppnå objektiv godtagbar tuggförmåga
- På ett permanent sätt bota tandvärk och infektionstillstånd t ex slutföra rotbehandling och återställande av tanden med vanligt fyllnadsmaterial, behandling av tandlossning, laga sönderbitna tänder, laga kariesskadade tänder, där kariesangreppet har penetrerat emaljen, med vanligt fyllnadsmaterial
- Minska risken för tandlossning och kariesskador med förebyggande vård t ex tandstensborttagning, fluorbehandling samt sjukdomsinformation för att hejda begynnande karies och tandlossning.

Bistånd till tandvård kan beviljas personer:

- som under minst sex månader varit aktuell för försörjningsstöd eller
- som har haft och har inkomster i nivå med försörjningsstöd.

Följande ska beaktas:

Kostnadsförslag ska infodras från tandläkare som är uppförd på försäkringskassans förteckning och som ämnar genomföra behandlingen.

- Beslut på förhandsprövning från försäkringskassa
- Beslut från landstinget angående särskilt stöd för vissa grupper; personer med stort omvårdnadsbehov, fysiskt eller psykiskt funktionshinder eller personer som har behov av tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling. (För ytterligare information kontakta tandvårdsenheten Stockholms Läns Landsting 08-737 33 41.
- En individuell bedömning ska göras av den enskildes förmåga att fullfölja tandvårdsbehandlingen
- Tidsaspekten ska vägas in. När kan sökande tänkas bli självförsörjande?
- Socialförvaltningens förtroendetandläkare ska konsulteras vid ansökningar som överstiger 25 % av basbeloppet.

I biståndet ingår:

- Kostnader för tandläkarens undersökning
- Kostnader för ett skriftligt kostnads- och behandlingsförslag
- Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring om behovet är styrkt med läkarintyg

- Kostnader för materiel och behandlingen.

Däremot ingår inte kostnader för uteblivet besök.

Besluten angående ekonomiskt bistånd till akut tandvård ska alltid beviljas under förutsättning att den enskilde är berättigad till försörjningsstöd vid faktureringstillfället samt inkommit med kostnadsförslag som är godkänt.

10.3 Tekniska hjälpmedel

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t ex hörapparat, batterier, etc. Prövning ska göras om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller försäkringskassan.

10.4 Telefonabonnemang

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med telefonkort kan jämföras med och utgöra ett billigare alternativ till fast installation. I följande fall kan behov av stationär telefon motiveras:

Personer som på grund av ålder, sjukdom eller skada inte har förmåga att använda en mobiltelefon. Fast telefoni är en förutsättning för att läkarföreskrivna tekniska hjälpmedel, som exempelvis trygghetslarm, ska kunna installeras.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

10.5 Depositionsavgift

För de hushåll enligt ovan som kan beviljas ekonomiskt bistånd till fast telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till depositionsavgift om den sökande har akut behov av fast telefoni och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift. Depositionsavgiften betalas direkt av förvaltningen till teleleverantören. Det ska anges på beställningen av abonnemanget vem som betalt depositionsavgiften och vart den ska återbetalas. Om ny skuld uppkommer under tid som depositionen gäller kan teleleverantören ta ut depositionsavgiften för reglering av skulden. Det är därför viktigt att löpande följa dessa hushålls betalningar av telefonräkningarna.

11 Olika grupperns rätt till försörjningsstöd

11.1 Socialtjänstens möjligheter att ställa krav

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete. Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsmarknadsåtgärd. Kraven på en arbetslös biståndssökande person kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap 1 § SoL eller jämlikt 4 kap 4 och 5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut klargörs vilka lagrum som tillämpas.

11.2 4 kap 1 § SoL

Socialtjänsten kan som huvudregel kräva att en arbetslös person står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och att denne tar anvisat arbete. Den biståndssökande måste söka och ta varje lämpligt arbete. Ett arbete är enligt 11 § lagen om arbetslöshetsförsäkring lämpligt om

skälig hänsyn tagits till den sökandes förutsättningar för arbetet och andra personliga förhållanden. Att anställningsförmånerna är enligt kollektivavtal eller om sådant inte finns, i vart fall är skälig i förhållande till de förmåner arbetstagare med likvärdiga uppgifter får vid jämförliga företag och föreskrifter om förebyggande av ohälsa och olycksfall följs.

Att arbetet inte hänför sig till arbetsplats där det råder arbetskonflikt till följd av stridsåtgärder. På den som arbetar deltid kan krav ställas på heltidsarbete, om det är möjligt att få. I kravet på den enskilde ingår också att denne deltar i insatser, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder för att höja sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete. Även grundutbildning i svenska och arbetssökarverksamheter räknas hit. Socialtjänsten kan som huvudregel inte kräva motprestation i form av oavlönad heltidssysselsättning som inte är att betrakta som arbete, arbetsmarknadspolitisk åtgärd, praktik eller kompetenshöjande åtgärd. Socialtjänsten kan dock ställa krav på deltagande i praktiskt arbete när det ingår som en tidsbegränsad del i en utredning och är motiverat utifrån den enskildes situation. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem eller svår psykisk ohälsa. När det gäller personer som helt eller i stor utsträckning vägrar medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en handlingsplan så kan detta dock utgöra grund för att avslå ansökan om bistånd. Den enskild ska informeras om kravens innebörd och vad som blir konsekvensen om kraven inte följs. Det kan vara lämpligt med någon form av skriftlig bekräftelse på att sökande fått informationen. Detta bör dock inte göras i form av en överenskommelse. För all arbetsträning och praktik som sker med stöd av 4 kap 1 och 4 §§ SoL ska samverkan ske med arbetsförmedlingen, så att denna kompetens tas tillvara i bedömning om vad som är lämplig utformning.

11.3 4 kap 4 § SoL

I 4 kap 4 § socialtjänstlagen finns utvidgade möjligheter att ställa krav på personer som får försörjningsstöd och som inte etablerat sig på arbetsmarknaden att under viss tid delta i någon form av kompetenshöjande verksamhet. Verksamheten ska syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv och innan beslut fattas ska socialsekreteraren samråda med arbetsförmedlingen.

11.4 Barnperspektiv

Med barn menas barn under 18 år som stadigvarande bor i hushållet eller som har umgänge i hushållet samt gymnasiestuderande t o m 21 år. I hushåll där det finns barn ska deras situation alltid uppmärksammas. När beslut rör barn ska det särskilt beaktas hur föräldrar tillgodoser barnets behov och konsekvenserna för barnen alltid övervägas innan beslut fattas. Vid avslagsbeslut ska det dokumenteras hur föräldrarna har avsett att sörja för barnet. Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att tillgodose och säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. Barnperspektiv i socialt arbete handlar inte bara om pengar utan rymmer en mängd andra aspekter som t ex de insatser som syftar till att hjälpa föräldrarna att komma igång med ett arbete och därmed bli

självförsörjande. Enligt 1 kap. 2 § och 3 kap. 5 § andra stycket SoL ska barnens situation uppmärksammas i varje utredning. Detta syftar till att stärka barnens ställning. Även om barnens bästa inte alltid är avgörande för vilket beslut som fattas, ska det alltid beaktas, utredas och redovisas.

Vid handläggning ska barns behov tillgodoses i enlighet med socialtjänstlagen och FN:s konvention om barns rättigheter. Vid långvarigt behov av ekonomiskt bistånd ska i samarbete med föräldrarna barns behov uppmärksammas. Detta görs genom att i utredningen dokumentera de behov som barnen har och hur föräldrarna avser att tillgodose behoven.

Med beaktande av barnens ålder och mognad och i samråd med föräldrarna ska handläggaren, vid långvarigt behov av ekonomiskt bistånd, tillfråga föräldrarna om deras barn ska få komma till tals i utredningen, genom att socialsekreteraren talar med barnet. Syfte är att utreda vilket bistånd som bäst tillgodoser barnens behov. Föräldrars önskemål ska beaktas och dokumenteras. I utredningen ska det alltid framgå om familjen har kontakt med någon annan enhet inom socialförvaltningen och om det där gjorts en bedömning beträffande barnets behov som kan påverka behovet av ekonomiskt bistånd.

11.5 Tolkning av barns bästa

Föräldraförsäkringen är tänkt att fungera som ett stöd för alla föräldrar att kombinera arbete med föräldraskapet. Den består av två förmåner, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Tillfällig föräldrapenning kan man få när man behöver vara hemma med barnet under kortare perioder till exempel när barnet är sjukt. Föräldrapenning är den ersättning man får i samband med ett barns födelse eller adoption. Föräldrapenning kan betalas ut under högst 48 dagar per barn och vissa av dessa kan fördelas mellan vårdnadshavarna. Dagarna kan tas ut till dess att barnet fyllt åtta år eller slutat första klass. Under 90 dagar är föräldrapenningen lägsta nivån för alla. Om förälder önskar spara föräldrapenningdagar kan föräldrapenningen till den lägsta nivå sparas tills barnet är sju år och nio månader eller tills dess att det är tre månader kvar av första klass. I övrigt gäller att den enskilda måste utnyttja alla de möjligheter som finns inom föräldraförsäkringen innan rätten till bistånd inträder.

I försörjningsstödet fritidspost anses vardagliga aktiviteter ingå som biobesök, läsning och motion mm. Barns behov av att göra det som de flesta barn kan göra t ex kolonivistelse, läger eller skolresa ska därför uppmärksammas. Ekonomiskt bistånd bör beviljas avseende kolonivistelse, läger eller skolresa för barn som lever i familjer med långvarigt biståndsbehov.

I allmänhet har barn i Vaxholms stad någon form av sportaktivitet. Den vanligtvis förekommande sportaktiviteten är fotboll och innebandy. Barnfamiljer med långvarigt biståndsbehov (12 månader) bör beviljas ekonomiskt bistånd till sportaktiviteter i kostnadsnivå med den årliga träningsavgiften och terminskostnad för fotboll, innebandy, simskola och musikskola som finns att tillgå inom kommunen. Socialförvaltningen kan bistå den enskilda att kartlägga om avgiften för förskole- och fritidshemstaxa är korrekt i förhållande till den enskildas ekonomiska förhållanden. Avgiften är inkomstrelaterad och med stöd av 8 kap. 2 § SoL får den inte sättas till en sådan nivå att behov av ekonomiskt bistånd uppstår. Socialförvaltningen ska hänvisa och bistå den enskilda att begära avgiftsnedläggning.

Tillgång till cykel ökar rörelsefriheten för barn och bedöms som en fritidsaktivitet i sig och underlättar för barn att delta i olika aktiviteter inom kommunen. Barnfamiljer med långvarigt biståndsbehov eller som levt på försörjningsstödnivå under minst tolv månader och som inte beräknas bli självförsörjande inom överskådlig tid, kan utifrån barnens behov beviljas ekonomiskt

bistånd till inköp av en begagnad cykel. (Vid handläggning får aktuella annonser på t ex Blocket och utbudet i lokal secondhandaffär vara vägledande i prisnivå för begagnad cykel i gott skick.) Barnens hälsa ska särskilt uppmärksammas. Ekonomiskt bistånd för merkostnader, som inte täcks av socialförsäkringssystemet kan vara aktuellt för barn med olika funktionshinder eller sjukdom. Kostnaderna bör beräknas till en högre nivå när barnet av medicinska skäl har behov av särskild kost som är dyrare enligt konsumentverkets beräkningar. Vid bedömningen av boendestorlek och boendekostnad bör hänsyn tas till barns behov av utrymme hos den förälder där barnet vistas under umgänge. Om det är en förutsättning för att förälder ska kunna ha umgänge med sitt barn ska försörjningsstöd beviljas för posterna livsmedel, fritid/lek och hygien.

11.6 Anmälningsskyldighet vid oro för barn

I alla lägen har anställda på socialförvaltningen en skyldighet enligt lag att vid oro för att ett barn kan fara illa överföra oro till den enhet som utreder barns behov av stöd enligt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen.

12 Våld i nära relationer - ekonomi

Våldsutsatta kvinnor, män och deras barn ska erbjudas stöd och hjälp från socialtjänsten. Det är viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas i samband med våld i nära relationer och i samband med hedersrelaterat våld. Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis placering i skyddat boende får individens ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller inte. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, dvs. om personen själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose ekonomiska behov. I det akuta skedet är dock skyddsbehovet det primära och tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas utan sedvanlig prövning av den skyddsbehövandes ekonomiska förutsättningar. Att hänvisa till makars försörjningsskyldighet är olämpligt i det akuta skedet. Vid handläggning av ekonomiskt bistånd utgörs samhörigheten av hushållet och i samband med relationsvåld är det lämpligt att i stället lägga upp separata akter på de vuxna individerna. När den enskilde beviljas skyddat boende ska socialtjänsten stå för kostnaden för insatsen. Vid eventuell ansökan om ekonomiskt bistånd kan dock försörjningsstödsnormen påverkas av utformningen av boendet – till exempel ingår vissa måltider eller livsmedel i vissa skyddade boenden, vilket kan minska ner på livsmedelsnormen.

12.1 Våld i nära relationer – övriga insatser

I Vaxholms stad har man valt att arbeta utifrån standardiserade bedömningsmetoderna FREDA, som arbetats fram av Socialstyrelsen. Arbetsgruppen för ekonomiskt bistånd har i Vaxholms stad ett särskilt ansvar att för vuxna personer utreda våld i nära relationer samt vid behov bevilja andra insatser än ekonomiskt bistånd, främst skyddat boende och stödinsats hos ATV (Alternativ Till Våld). Handläggningen görs utifrån de direktiv och rutiner som utifrån ledningsgruppens uppdrag arbetas fram av en framtagen arbetsgrupp med representanter från alla enheter inom förvaltningen. Efter den akuta fasen ska eventuell ansökan om fortsatt skyddat boende prövas inte bara gentemot möjligheten att flytta tillbaka till den egna bostaden utan även gentemot annat tillfälligt boende såsom vandrarhem eller hotellhem. En individuell bedömning ska också göras av den enskildes möjligheter att söka ny bostad i form av t ex andrahandskontrakt.

13 Handläggning av bistånd till olika grupper

De allra flesta som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. Många är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt, men några har någon form av hinder som måste övervinnas för att de ska bli helt eller delvis arbetsföra.

Fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret. Det innebär att många arbetssökande kan vara aktuella för anvisning till kompetenshöjande verksamhet enligt 4 kap 4 § SoL i form av socialförvaltningens arbetsökarverksamhet, efter samråd med arbetsförmedlingen. Se avsnittet "ogiltig frånvaro från kompetenshöjande verksamhet" för riktlinjer kring hur rätten till försörjningsstöd påverkas av deltagandet i anvisad arbetsökarverksamhet.

Vid den första kontakten (redan i eventuell rådgivningssituation innan inkommen ansökan) ska sökande informeras om att personer vars försörjning kommer att upphöra aktivt ska söka arbete från tidpunkten då de får vetskap om att deras försörjning ska upphöra. Den arbetssökande kommer vid en ansökan avkrävas att på ett trovärdigt sätt redogöra för de arbeten som han eller hon har sökt. På begäran ska sökande visa platsannonser, personliga brev, eventuella svar från arbetsgivare etc. Sökande ska vara inskriven på arbetsförmedlingen.

Om den arbetslöse har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande åberopar att denne har haft synnerliga skäl för att säga upp sig ska denne alltid uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet. För personer som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

13.1 Att stå till arbetsmarknadens förfogande

Den som är arbetslös och bedöms som arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete aktivt. Detta innebär att vara anmäld på arbetsförmedlingen och söka arbete inom pendlingsavstånd i hela Mälardalen (1,5 tim restid enkel riktning). Att man som arbetslös ska skriva in sig hos arbetsförmedlingen är allmänt känt i Sverige, varför även någon som söker ekonomiskt bistånd för första gången och varit arbetslös under senaste månaden normalt enbart är berättigad till bistånd om han eller hon varit inskriven på arbetsförmedlingen.

Krav ska ställas på att den arbetslöse som saknar försörjning ska söka vilket arbete som helst som han eller hon anses kunna klara av. Det kan även gälla tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående ska kunna ta. Den som är arbetslös och söker försörjningsstöd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande genom strukturerade insatser från socialtjänsten för att öka anställningsbarheten. En utredning för att klargöra förutsättningarna för självförsörjning ska göras. Utifrån denna utredning görs en planering tillsammans med den enskilde och en tidsbegränsad handlingsplan ska upprättas. Av handlingsplanen ska framgå vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Socialtjänsten ska verka för att den arbetslöse aktivera egna resurser.

För att nå ett gott resultat för den enskilde är det viktigt att krav kombineras med aktiva och stödjande insatser. I arbetet ska stöd- och motivationssamtal ingå men även en skyldighet för den arbetslöse att redovisa sitt arbetssökande. Krav ska ställas på att den arbetslöse ska delta i arbetsökarverksamhet i enlighet med upprättad handlingsplan. Det är viktigt att den som deltar i arbetsökarverksamhet genom aktivt deltagande utnyttjar insatsens möjligheter. Erbjudandet innebär exempelvis att den arbetssökande får tillgång till datorer, handledare, coaching, svenskundervisning eller kompetenshöjande praktik. Handlingsplanen ska regelbundet följas upp och eventuella korrigeringar ska göras i samband med utvärderingen.

Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven för rätt till försörjningsstöd kan denne många gånger behöva mer stöd eller andra insatser. Den som uppmanas att delta i arbetsökarverksamhet, praktikplats, arbetsträning eller sysselsättning ska delta i detta. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller genom att vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetsökarverksamhet, påverkar detta rätten till försörjningsstöd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Vid frånvaro pga. sjukdom mer än fem dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. Efter 6 tillfällen med korttidsfrånvaro eller efter 4 veckors sjukskrivning ska ett rehabiliteringsarbete påbörjas. På motsvarande sätt ska sjukdom styrkas vid frånvaro för vård av sjukt barn. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas beträffande besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetsökarverksamheten. Ordinarie förskolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. Lagen om föräldraledighet reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

13.2 Kommunalt vårdnadsbidrag

Om en familj väljer att avstå från offentligt finansierad barnomsorg för att i stället söka vårdnadsbidrag ska det inte godtas som ett hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid.

13.3 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa

Bidragstagare som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora denna ersättning om de deltar i kommunal aktivering. Det är olika regler som gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet. Konsekvensen av att annars ställa krav på att denna grupp ska delta i aktiviteter är att behovet av försörjningsstöd kan öka.

13.4 Arbetslösa med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsoförmåga pga. sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

13.5 Sjukskrivna

För att arbetsoförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetsökaraktiviteter, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Arbetslösa som är sjuka ska om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt erbjudas rehabiliterande insatser. Insatser ska erbjudas i form av samverkan med konsultläkare, vårdcentral, psykiatrimottagning och försäkringskassa. Den som varit sjukskriven mer än ett år ska ansöka om sjukersättning hos försäkringskassan. Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att personen inte kommer att återfå arbetsförmågan inom överskådlig tid kan ansökan om sjukersättning göras tidigare. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. För att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds plats på alternativ förskola.

Beträffande ledighet från arbetssökarverksamhet eller praktik i samband med helgdagar är det de av riksdagen beslutade helgdagarna som gäller. Den som studerar på SFI efter introduktionsperioden betraktas och registreras som arbetslös. Svenskstudierna är i dessa fall en av flera möjliga insatser för att öka den enskildes möjligheter till anställning. Samma krav på motprestationer ska ställas som för arbetslösa i övrigt enligt ovan, och den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

13.6 Unga arbetslösa

För rätt till försörjningsstöd till unga arbetslösa kan enligt 4 § ställas krav på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som kommunen tillhandahåller. Kravet och den kompetenshöjande insatsen ska vara tidsbegränsad och utformas i samråd med den unge och arbetsförmedlingen. Beslut enligt 4 kap. 4 § SoL går inte att överklaga med förvaltningsbesvär. Om den unge utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan försörjningsstöd avslås eller nedsättas enligt 4 kap. 5 § SoL. Beslut enligt 5 § går att överklaga med förvaltningsbesvär.

13.7 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras. För tid efter det Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

13.8 Personer med missbruksproblem

För biståndssökande med allvarliga missbruksproblem är oftast själva missbruket det största hindret till självförsörjning. En individuell bedömning måste göras av vilka krav som kan ställas på den enskilde individen, men ofta är det relevant att kräva någon form av medverkan i en behandlingsplan från landstingets beroendevård eller kommunens beroendemottagning, eftersom den sökande annars inte gör vad han eller hon kan för att bli självförsörjande. Missbruket och beroendeproblematiken kan likt vissa andra funktionshinder dock i sig försvåra den enskildes förmåga att medverka i uppjord planering och en individanpassad handläggning och uppföljning krävs, ofta i samverkan med andra aktörer.

Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en handlingsplan eller att göra en utredning så kan dock detta utgöra grund för att reducera biståndet. Ett avslag ska inte referera till att den enskilde inte deltar i kommunens behandlingsplan, men däremot till att individen – i och med att vägra den behandlingsplanen eller annan likvärdig, inte gör vad han eller hon kan för att bli självförsörjande.

Det kan, om det bedöms lämpligt, ställas krav på att personer som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsoförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet som förutsättning för rätt till ekonomiskt bistånd. Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan försörjningsstödet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

13.9 Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan socialtjänsten tar ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med landstinget. Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan socialtjänsten på personer med lindrigare psykiska problem ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

13.1 Studerande, vuxenstuderande

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till försörjningsstöd. Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelsystemet eller med aktivitetsstöd via arbetsförmedlingen. Försörjningsstöd ska som huvudregel inte beviljas som studiefinansiering för reguljär utbildning eftersom detta kan medföra en inlåsnings effekt. Detta genom att utbildningen blir ett mål i sig och den enskilde förlorar fokus på det primära målet självförsörjning genom arbete. Det snabbaste sättet till egen försörjning innebär ibland att individen får välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete. Försörjningsstöd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete. Om en person i undantagsfall, efter individuell behovsprövning, beviljas ekonomiskt stöd av socialtjänsten för vuxenstudier ska denne ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel.

13.2 Yrkesvux

Yrkesvux är en särskild arbetsmarknadspolitisk satsning på yrkesinriktade kurser på gymnasial nivå inom den kommunala vuxenutbildningen, och regeringen har infört ett utökat högre bidrag för denna utbildning inom ramen för studiemedlet. Arbetslösa med försörjningsstöd som i enlighet med upprättad handlingsplan påbörjar en kurs inom yrkesvux kan beviljas kompletterande försörjningsstöd. Den sökande måste uppbära studiemedlets bidrags- och lånedel samt eventuell tilläggsbidrag för barn.

Om ekonomiskt stöd ges av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

13.3 Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i arbetssökarverksamhet eller annan kompetenshöjande verksamhet. För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation som de kunnat planera inför. Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna t.o.m. den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas försörjningsstöd för studieuppehåll då. För övriga studerande kan reducerat försörjningsstöd till matpengar beviljas för studieuppehållet över jul och nyår. Inkomster från extraarbete som utbetalas under månaden innan studierna avslutas ska räknas som inkomst inför uträkning av behovet första biståndsmånaden. Den

som väntar inkomst av arbete eller arbetslöshetsersättning ska beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § socialtjänstlagen.

13.4 Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess den unge fyller tjuuguett år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om barnet återupptar skolgången före 19års ålder. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll. Flyktingungdomar som fyllt 18 år kan ibland välja att istället för gymnasiestudier börja läsa på SFI. I dessa fall gäller samma regler som för övriga vuxna, och de ska hanteras som eget hushåll.

En förälders försörjningskyldighet gentemot sin studerande ungdom innebär inte en skyldighet att betala faktiska kostnader för en ungdom som själv väljer att flytta hemifrån. Normalt fullföljer föräldern sin försörjningskyldighet om ungdomen välkomnas att bo kvar och försörjas i föräldrahemmet. Det finns tillfällen när ungdomar som fyllt 18 år, men inte 21, bör beviljas försörjningsstöd för studier på ungdomsgymnasium utan att avkrävas att bo hemma med sina föräldrar. Detta kan vara när ungdomar är nyinflyttade från en långvarig familjehemsvistelse som socialnämnden beviljat utifrån bristande föräldraskap. I en individuell bedömning kan ungdomar då beviljas försörjningsstöd för studier på ungdomsgymnasium vid eget boende. Föräldern bör avkrävas ett belopp motsvarande försäkringskassans underhållsstöd.

Samma möjlighet till försörjningsstöd för studier på ungdomsgymnasium gäller för ensamkommande flyktingungdomar. Ungdomar under 18 år som bor i stöd- eller träningsboende Barn under 18 år som inte kan bo hemma utan erhåller boende genom socialtjänstens försorg utanför hemmet ska ha ett placeringsbeslut där även omsorgen om barnet tillgodoses genom placeringen. Barnets boende och omsorg tillgodoses i dessa fall annars av vårdnadshavaren. Kostnaderna för uppehållet ska då täckas av vårdkostnaden och inte genom försörjningsstöd.

13.5 Personer 65 år och äldre

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldre försörjningsstöd i stället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos pensionsmyndigheten ska det återsökas. Ansökan kan göras för specifika ändamål som tandvård, glasögon mm.

13.6 Flykting i kommunmottagande

Individer som nyligen fått uppehållstillstånd som flykting eller har nyligen flyttat till en anhängig i Sverige som har fått uppehållstillstånd som flykting för högst två år sedan kan omfattas av lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända och erhålla etableringsersättning (SFS 2010:401) som utbetalas av Försäkringskassan. I avvaktan på utbetalning av etableringsersättning eller vid låg ersättning är den enskilde berättigad till försörjningsstöd enligt norm. Arbetsförmedlare upprättar en etableringsplan tillsammans med den enskilde och vid eventuell ansökan om kompletterande

försörjningsstöd är efterlevnad av etableringsplanen vad som berättigar den enskilde till bistånd, eftersom planen är framtagen för att så snabbt som möjligt hjälpa den enskilde ut på arbetsmarknaden och ut i självförsörjning. Normberäkning sker för hela hushållet. Handläggningen görs enligt förvaltningens särskilt upprättade rutin för målgruppen.

För personer som beviljats uppehållstillstånd av flyktingliknande skäl men inte omfattas av etableringen ansvarar socialnämnden på vanligt sätt för individuell bedömning av huruvida den enskilde gör allt han eller hon kan för att bli självförsörjande samt för upprättande av handlingsplan.

13.7 Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor. En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall ska den sökande avregistrera firman hos bolagsverket och patent- och registreringsverket, alternativt skatteverket, skriva in sig på arbetsförmedlingen och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att bli berättigad till ekonomiskt bistånd.

Undantag kan göras om:

- Företagaren har uppburit aktivitetsstöd från arbetsförmedlingen under 6 månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom 3 månader
- Verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande bedöms inte vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid
- Sökande med fria yrken såsom exempelvis konstnärer, författare, artister, och frilansarbetare har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa och samma krav på motprestationer ska ställas.

13.8 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler. Sökandes möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas. Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar. Personer som dömts till fängelsestraff har i princip rätt att omgående påbörja verkställigheten. Vid ansökan om försörjningsstöd i avvaktan fängelsestraff kan behovet tillgodoses genom att den sökande inställer sig hos kriminalvården. I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap. 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca 1 månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras. Personer som är dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid

prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på *högst 6 månader* kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. I fall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning. Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre. Vid vårdtid som *överstiger 6 månader* ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Den sökande bör även uppmanas att undersöka möjligheten att få ett "tillgodohavande" hos hyresvärden eller bostadsförmedlingen. Under tid då sökande försöker ordna lägenhetsfrågan kan bistånd till hyran beviljas.

13.9 Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna, s.k. IÖV-utsluss. Personer som avtjänar straff med fotboja jämföras med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården. Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. Vid IÖV-utsluss är personen fortfarande inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning vilket i praktiken inträffar efter 2/3 av det alternativa fängelsestraffet. Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas. Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten. Kontraktsvård är en påföljd och om klienten avbryter eller missköter den uppgjorda behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

13.1 Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos ideella föreningar, organisationer eller kyrkor och är ett alternativ till fängelse. Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, t ex kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete, studier eller vara aktivt arbetssökande. Det faktum att en bidragssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på den sökande att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och t ex delta i praktik.

13.2 Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Gällande vilket bistånd som beviljas, se vidare under Försörjningsstöd, bistånd vid institutionsvistelse.

13.3 Reskostnader

Bistånd till resor i samband med institutionsvård, t ex för informationsamtal, in- och utskrivning på institutionen samt möten med socialsekreterare. Observera att vissa resor kan ingå i vårdavgiften, t ex resor till läkare eller tandläkare.

14 Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall en biståndssökande vistas i landet mer än 3 månader utan uppehållstillstånd och inte heller har ansökt om uppehållstillstånd, har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt 7 kap 1 § utlänningsförordningen. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst. Underrättelseskyldigheten gäller inte personer som sökt men fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa. Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt genom t ex en anställning i Sverige, se avsnitt nedan.

14.1 Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd. Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan. Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

14.2 Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t ex turister, affärsresande och säsongsarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd enbart i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem. Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd och Socialnämnden bör uppmana en sådan sökande att vända sig till Migrationsverket. Socialnämnden är skyldig att lämna ut uppgifter om en polismyndighet, Säkerhetspolisen, Migrationsverket, en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller regeringen skulle begära det och uppgifterna behövs för att:

- avgöra ett ärende om uppehållstillstånd

- avgöra ett ärende om tredjelandsmedborgares ställning som varaktigt bosatt i Sverige
- verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning.

Uppgiftsskyldigheten regleras i 17 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716)

Papperslösa har sedan 1 juli 2013 rätt till viss hälso- och sjukvård enligt lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.

Lagen ger papperslösa rätt till:

- hälso- och sjukvård och tandvård som inte kan anstå (skjutas upp, vänta)
- mödrahälsovård
- preventivmedelsrådgivning
- vård i samband med abort.

14.3 Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen. Under den tid det tar att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning har en utlänning rätt att få fortsatt bistånd enligt LMA vilket kan innebära rätt till dagersättning och kostnad för boendet. Rätten till bistånd upphör först när utlänningen lämnar landet enligt 11 § punkt 2 LMA.

Kommunen ansvarar för gruppen "Övriga som sökt uppehållstillstånd" i Sverige och omfattas av 1 § punkt 3 i lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), d v s "har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas". Det är Migrationsverket som beslutar om detta, och beslutet ska visas upp av den sökande. Dessa personer beviljas dagersättning enligt LMA och det utbetalas av kommunen. Detta gäller även personer som tidigare haft uppehållstillstånd som upphört att gälla och som sökt nytt uppehållstillstånd. I de senare fallen kan det även bli aktuellt att bevilja hyra e.d. Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Dagersättningen ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel. Om särskilt angelägna behov uppstår kan särskilt bidrag lämnas till kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, handikapputrustning, spädbarnsutrustning och begravningskostnad. Bistånd som kommunen utger enligt LMA ska återsökas från staten. Undantag från ovanstående ska göras för barn under 18 år som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. Dessa ska ges bistånd enligt socialtjänstlagen.

14.4 EU-medborgare

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein. Reglerna om uppehållsrätt omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller. Reglerna om uppehållsrätt är endast tillämpliga på sådana EU- medborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i och därigenom utnyttjar den fria rörligheten. Svenska medborgare räknas med andra ord inte som EU-medborgare i det här sammanhanget.

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar. EU-medborgaren har uppehållsrätt om han eller hon är arbetstagare eller egen företagare i Sverige eller har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning eller är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige eller har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige eller är familjemedlem till en EU-medborgare med uppehållsrätt i Sverige.

Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämställs med make. Det ska noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt. Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne dock ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt exempelvis genom en anställning i Sverige. En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt. Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda.

En EU-medborgare som har uppehållsrätt och som avser att stanna i Sverige under längre tid än tre månader ska enligt utlänningslagen registrera sig hos Migrationsverket. Registreringsskyldigheten gäller dock inte arbetssökande. En EU-medborgares familjemedlem som inte är EU-medborgare ska ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast 3 månader efter ankomsten till Sverige. Ett bevis om registreringen och ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort utfärdas omedelbart. Upphållskortet, som ska upprättas inom sex månader från ansökan, gäller i fem år från dagen för utfärdandet.

Ett bevis om registrering eller ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort kan användas av EU-medborgaren vid en biståndsansökan som en presumtion för att han eller hon vid registreringen/ ansökan uppfyllde kraven för uppehållsrätt som t ex arbetstagare. Viktigt att komma ihåg är att uppehållsrätten existerar oavsett om EU-medborgaren har registrerat sig eller inte. Han eller hon vistas alltså inte olagligt i Sverige vid utebliven registrering. Så länge EU-medborgaren uppfyller villkoren för uppehållsrätt har han eller hon uppehållsrätt. Av samma skäl kan givetvis ett bevis om registrering alternativt ett uppehållskort inte per automatik anses visa att förutsättningarna för uppehållsrätt fortfarande är uppfyllda. De visar endast att EU-medborgaren vid tiden för anmälan/ ansökan uppfyllde villkoren. Registreringen/ uppehållskortet utgör alltså endast en presumtion på uppfyllda krav men socialsekreteraren måste alltid själv ta ställning i fråga om uppehållsrätt när den enskilde EU-medborgaren inkommer med en biståndsansökan. Följden av registreringsförfarandet/ ansökan hos Migrationsverket för den enskilde socialsekreteraren blir främst att han eller hon kan begära att få se registreringen eller ansökan om uppehållskort för att ta reda på vilken avsikt EU-medborgaren har haft med sin vistelse i Sverige liksom på vilken grund han eller hon anser sig ha uppehållsrätt. Registreringen respektive ansökan påverkar inte EU-medborgarens eller familjemedlemmens rätt att vistas i landet och kan inte heller uppställas som ett krav för rätt till bistånd.

Ytterligare en följd i sammanhanget är att respektive biståndshandläggare själv måste bedöma om en EU-medborgare vid tiden för ansökan om bistånd uppfyller villkoren för uppehållsrätt eller inte. Utgångspunkten vid socialtjänstens handläggning är att en EU-medborgare som har uppehållsrätt i Sverige ska behandlas på samma sätt som svenska medborgare. Vilken kategori av personer med uppehållsrätt i Sverige en person hör till kan dock aktualisera frågor som socialtjänsten därmed har att ta ställning till. I fråga om uppehållsrätt går det en tydlig skiljelinje mellan de EU-medborgare som är ekonomiskt aktiva och de som inte utövar någon ekonomisk verksamhet i Sverige. Detta påverkar i sin tur även rätten till bistånd. Förenklat kan man säga att arbetstagare, egenföretagare och arbets sökande anses som ekonomiskt aktiva medan t ex turister, studenter och pensionärer betraktas som ekonomiskt icke-aktiva. Vad gäller familjemedlemmar är deras rättsliga status avhängig av den person i familjen som på någon grund har uppehållskort. Personer tillhörande kategorin ekonomiskt aktiva har en starkare rättslig ställning i fråga om uppehållsrätt och rätt till socialt bistånd än de EU-medborgare som inte är ekonomiskt aktiva.

14.5 Yrkesverksamma personer dv. arbetstagare och egna företagare

Arbetet ska utföras åt annan personen det ska vara under dennes arbetsledning och arbetet ska ske mot ersättning. Den breda tolkningen av kriterierna innebär att även den som arbetar åt någon som praktikant, lärling, hembiträde eller au pair anses som arbetstagare. En mycket låg ersättning är inte heller något hinder. Det avgörande är istället om det arbete som utförs kan anses vara sådant som normalt hör hemma på arbetsmarknaden. Olika former av deltidsarbete, tidsbegränsade anställningar och säsongarbeten är alltså normalt tillräckliga för att personen som utför dem ska anses som arbetstagare.

När anställningen upphör är utgångspunkten att personen förlorar sin ställning som arbetstagare. Enligt 3 a kap 1 § utlänningsförordningen finns dock vissa situationer där en person behåller sin uppehållsrätt som arbetstagare efter att anställningen har upphört. I dessa fall kvarstår rätten till likabehandling i fråga om socialt bistånd. Om arbetstagaren drabbas av tillfällig arbetsförmåga på grund av sin sjukdom eller olycksfall behåller personen sin uppehållsrätt under tid som han eller hon inte kan arbeta. Vid ofrivillig arbetslöshet behåller en person status som arbetstagare om anställningen varat mer än ett år och personen i fråga har anmält sig som arbets sökande vid arbetsförmedlingen. Om anställningen redan från början varit tidsbegränsad till mindre än ett år och personen i fråga blir ofrivilligt arbetslös under denna period anmäler sig som arbets sökande kvarstår ställningen som arbetstagare i sex månader. Detta förutsätter att arbetstagaren kan visa intyg om anställning eller liknande. Om en EU-medborgare som arbetstagare vistas i Sverige har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare har.

14.6 Egen företagare

Egen företagare har i egenskap av ekonomiskt aktiva personer samma typ av rättigheter som arbetstagare. Egen företagare som är bosatta och verksamma i Sverige ska fullt ut likabehandlas när det gäller socialt bistånd. Som instrument för att fastställa status som egen företagare använder Migrationsverket vid registreringsförfarandet registreringsbevis för företaget eller F-skattsedel och i förekommande fall ytterligare dokumentation som exempelvis hyreskontrakt för nödvändiga lokaler, marknadsplan, fakturor och kvitton på utförda tjänster inköpt material etc. Om omständigheterna talar för att en EU-medborgare som tidigare har fått ett registreringsbevis som egen företagare inte längre bedriver någon verksamhet finns ingenting som hindrar socialtjänsten från att begära ett förnyat registreringsbevis från Migrationsverket om det behövs för att i fortsättningen kunna bedöma rätten till bistånd.

14.7 Arbetssökande EU-medborgare

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om han eller hon är arbetssökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EG-rättslig praxis har den arbetssökande i regel rätt att vistas 6 månader i medlemsstaten för att söka arbete. Samtidigt har EG-domstolen påpekat att om personen efter sex månader fortfarande söker arbete och har en reell möjlighet att få anställning kan han eller hon inte tvingas att lämna värdmedlemsstaten, jfr också 3 a kap 3 § punkten 2 utlänningslagen. Kammarrätten i Jönköping har i ett fall tagit ställning till frågan om uppehållsrätt på grund av verklig möjlighet att få arbete i Sverige (se KR i Jönköping dom 3248-07 den 27 september 2007). En polsk medborgare bedömdes ha en verklig möjlighet att få anställning i Sverige. I bedömningen togs hänsyn till att personen hade skrivit in sig som arbetssökande på arbetsförmedlingen, deltagit i svenskundervisning samt deltog i av arbetsförmedlingen ordnad praktik. Personen hade teknisk utbildning och arbetslivserfarenhet från industriarbete. För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges.

14.8 Icke yrkesverksamma personer EU-medborgare

Vidare har vissa studerande och personer, t ex pensionärer, som har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och en heltäckande sjukförsäkring har uppehållsrätt. Tanken är att personer som tillhör kategorin icke yrkesverksamma själva ska disponera över tillräckliga medel så att de inte blir en belastning för det sociala systemet i värdlandet. Upphållsrätten gäller så länge villkoren för uppehållsrätt är uppfyllda. Omvänt gäller att en person inte har uppehållsrätt om villkoren inte är uppfyllda.

Med kravet på tillräckliga tillgångar menas att en EU-medborgare löpande har tillgång till pengar så att de kan försörja sig utan att vara en belastning för det sociala biståndssystemet dvs. personens kontinuerliga försörjning ska vara tillgodosedd. Observera att det inte ställs några krav på att medlen för försörjning ska vara personens egna medan däremot att den enskilde verkligen disponerar över medlen eller att exempelvis löpande utbetalningar kommer att ske.

Medlemsstaterna får enligt rörelsedirektivet inte heller fastställa något fast belopp som ska anses tillräckliga medel utan hänsyn ska tas till den berörda personens personliga omständigheter. Handlingar som styrker tillgångarna kan vara banktillgodohavanden, pensionsbevis eller andra handlingar som visar på en löpande inkomst. Om det är någon annan person som ställer tillgångarna till förfogande kan detta styrkas genom intyg samt uppgift om vilken inkomst eller vilka tillgångar den personen har.

En EU-medborgare, som lagligen vistas i Sverige vid biståndsbedömningen, ska i princip behandlas på samma sätt som en svensk medborgare under samma förutsättningar. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges.

14.9 EU-medborgares rätt till bistånd

En EU-medborgare som är arbetstagare i Sverige ska som nämnts fullt ut likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt SoL. För rätt till bistånd krävs dock att övriga krav enligt 4 kap. 1 § SoL är uppfyllda och det gäller alla familjemedlemmar i hushållet.

En arbetssökande EU-medborgare som bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning har rätt till bistånd på samma sätt som en svensk medborgare. Grundkraven är att en arbetssökande ska vara anmäld på arbetsförmedlingen och vara villig att ta ett anvisat lämpligt arbete. Den arbetssökande ska aktivt söka arbete och vara beredd att ta arbete även utanför det yrkesområde där han eller hon tidigare arbetat. Det krävs också att den arbetssökande ska delta i verksamhet som anordnas

inom ramen för arbetsmarknadspolitiken, såsom t ex arbetsförmedlingens insatser, SFI och liknande insatser. En individuell prövning måste dock göras om bistånd ska utgå och i vilken omfattning. I bedömningen kan hänsyn tas till om den enskilde faktiskt har flyttat sitt egentliga bo och hemvist till Sverige och om den enskilde kan anses uppfylla kravet på att planera sin ekonomi.

Om egentligt bo och hemvist inte är flyttat till Sverige och om personen bedöms befinna sig tillfälligt i Sverige kan bistånd begränsas till att avhjälpa en nödsituation. Till grund för en sådan begränsning ligger att en person normalt sett har större möjligheter till försörjning i sitt eget hemland. Om det inte finns någon försörjningskälla i hemlandet eller annan anknytningspunkt saknas och personen har för avsikt att flytta permanent till Sverige samt bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning, finns inte grund för att begränsa biståndet till enbart akuthjälp. Rätten till bistånd för dessa personer har dock hittills inte prövats av Regeringsrätten och därför är det osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig.

En EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t ex som turist eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd enbart i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Kommunens yttersta ansvar enligt SoL skulle i det enskilda fallet kunna innebära att den enskilde beviljas bistånd till matpengar, logi samt en biljett hem.

I utredning och beslut gällande EU-medborgare ska följande frågeställningar utredas och dokumenteras:

- Har den sökande uppehållsrätt?
- Om inte: Sökande har inte rätt till försörjningsstöd och ett avslagsbeslut ska fattas. Avslagsbeslutet ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga. Även om rätt till försörjningsstöd inte föreligger finns alltid rätt till bistånd om en akut nödsituation bedöms föreligga.
- Om ja: Likabehandling gäller och nedanstående ska utredas i vanlig ordning gällande den sökande och dennes familj:
- Är förutsättningarna för försörjningsstöd uppfyllda?
- Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?
- Vilket bistånd ska beviljas?

14.10 Akut nödsituation

Rätt till bistånd finns alltid i akuta nödsituationer. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen. Ett avslag på en ansökan om bistånd får inte leda till att ett barn far illa.

14.1 Fritidspeng

Sedan 1 juli 2014 finns ett nytt kapitel i socialtjänstlagen, 4 a kap Ersättning för barns kostnader för fritidsaktiviteter. Där regleras rätten till fritidspeng för hushåll med barn i årskurs 4-9. Hushållet ska ha mottagit försörjningsstöd under en längre tid för att ha rätt till ersättning från socialnämnden för kostnader för barnens deltagande i fritidsaktiviteter.

Fritidspengen ska inte behovsprövas och är inte ett ekonomiskt bistånd utan en ersättning upp till en viss nivå för faktiska kostnader. Beslutet fattas därför efter en separat utredning om fritidspeng och ska inte kopplas till hushållets utredning av ekonomiskt bistånd eller påverka nivån på hushållets försörjningsstöd eller livsföring i övrigt. Fritidspengen får ersätta högst 3 000 kronor per

barn och tolv månadersperiod (behöver inte vara ett kalenderår). Fritidspengen gäller för barn som går i grundskolans årskurs 4-9 eller motsvarande i andra skolformer som t ex särskola, specialskola eller sameskola. För elever i specialskolan gäller fritidspengen även för barn som går i årskurs 10. Hushållet ska vid ansökningstillfället vara aktuellt för försörjningsstöd och ha erhållit försörjningsstöd under minst sex av de senaste 12 månaderna (behöver inte vara sammanhängande)

Fritidsaktiviteten ska vara regelbunden, ledarledd och främja barnets aktiva deltagande i samhällets gemenskap. Med regelbunden avses att aktiviteten är återkommande, normalt en gång i veckan, men även glesare frekvens bör kunna accepteras. Aktiviteten bör således under en termin eller sex månadersperiod utövas åtminstone vid ett flertal tillfällen för att betraktas som regelbunden. (För mer information se Socialstyrelsens meddelandeblad nr 3 2014)

När beslut fattas om bistånd som förskott på förmån från försäkringskassan, och där förmånen som väntas innebära att biståndet i sin helhet kommer att återbetalas, ska dock även fritidspengen räknas in i det belopp som återsöks från försäkringskassan. Detta eftersom en förutsättning för att fritidspengen ska beviljas är att den enskilde även är beviljad försörjningsstöd.

15 Anvisningar för handläggningen

15.1 Allmänt

I detta avsnitt anges riktlinjer för ärendehandläggningen. Avsnittet innehåller definitioner av begrepp, regler för dokumentation, registrering och kontroller som ska utföras, hantering av inkomster och utgifter i olika situationer samt handläggningen av återkrav och misstänkt bidragsbrott. Mer utförlig vägledning om ramarna för ärendehandläggning och dokumentation kan erhållas från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2015. Mer utförliga handläggningsrutiner återfinns även i vägledningen "Att förebygga och utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott",

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Det ska finnas personal tillgänglig för att svara på frågor eller göra en akut bedömning. Avgörande för väntetiden vid nybesök är hur angeläget behovet är, väntetiden ska inte överstiga två veckor. Lättillgänglig information om villkor och förutsättningar ska tillhandahållas. En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras.

15.2 Samordnad individuell plan

För en del sökande, med insatser från såväl socialtjänsten och hälso- och sjukvården är det aktuellt med en samordnad individuell plan (SIP). Planen ska upprättas tillsammans med brukare om de har behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård och om det finns behov av samordning. Kravet är sedan 2010 infört i både HSL (3 f§) och SoL (2 kap 7 §).

15.3 Avslag på ansökan om försörjningsstöd

Om den sökande inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till försörjningsstöd och föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär. En bedömning ska alltid göras om det i det enskilda fallet föreligger en akut nödsituation. Den enskilde kan då ha rätt till reducerat försörjningsstöd, för exempelvis mat och hyra.

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras. Följande frågeställningar ska utredas:

- Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?
- En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.
- Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?
- Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Landstinget, Migrationsverket eller Kriminalvården.

15.4 Vilket bistånd ska beviljas?

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

15.5 Noggrannhet vid handläggningen

I uppdraget ingår även att aktivt arbeta för att motverka felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd genom noggrannhet vid handläggningen. Handläggningen ska präglas av tydlig information, grundliga kontroller och korrekt dokumentation och registrering i verksamhetssystemet.

15.6 Förebygga felaktiga utbetalningar

Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter, genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet eller genom brister i ärendehantering. Felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom tydlig information och vägledning till de sökande om vad som gäller samt genom noggranna kontroller före utbetalning.

Varje sökande ska ges tydlig information både om sin rätt till bistånd och om sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Sökande ska också få information om konsekvenserna om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller låter bli att anmäla ändrade förhållanden. Alla sökande ska regelmässigt underteckna en bekräftelse på att han eller hon har tagit del av informationen och förstått den. Att kontrollera de uppgifter som den sökande lämnar i samband med ansökan om bistånd ingår som en del i utredningen innan beslut fattas. Utgångspunkten för utredningen är ansökningsblanketten, vilken alltid ska vara fullständigt ifylld. En ofullständigt ifylld ansökningsblankett får inte utgöra underlag för utbetalning av bistånd. Uppgifter som alltid ska kontrolleras är identitet och medborgarskap, boende och vistelse, folkbokföring, vårdnadshavare för barn i hushållet, samt om personen är anmäld som arbetsökande hos arbetsförmedlingen. Dessutom ska kontroll av inkomster och tillgångar, exempelvis bilinnehav, alltid göras.

Det mest kostnadseffektiva är att göra nödvändiga kontroller redan innan beslut om utbetalning fattas. Vissa omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar bör också särskilt uppmärksammas. Det gäller att den sökande egentligen är sammanboende, att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i hushållet, att den sökande har inkomster av anställning eller svartarbete, undanhåller tillgångar eller samtidigt uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun. I de

fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp ska biståndet alltid återkrävas när det är möjligt enligt lag. Felaktiga utbetalningar ska konsekvent utredas, beslut om återkrav fattas och återkraven ska följas upp samt ytterst föras i domstol.

Om det finns anledning att anta att ett bidragsbrott har begåtts i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd ska polisanmälan alltid göras och skadestånd yrkas. Enligt bidragsbrottslagen är kommunen skyldig att göra anmälan. I samband med en brottsanmälan får ingen social hänsyn vägas in eller individuell bedömning göras för att motivera att anmälan inte görs. Däremot måste en uppsåtsbedömning alltid göras.

15.7 Samhörighet

Sammanboende, gifta eller registrerade partner utgör en ekonomisk enhet avseende ekonomiskt bistånd. I samhörigheten ingår enbart de vuxna i hushållet vilket innebär att barn och ungdomar som omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet inte registreras i socialregistret. Barnens personuppgifter ska dock matas in i procapita för normberäkningens och statistikens skull.

15.8 Försörjningshinder och ändamål

I samband med att beslut fattas ska den sökandes försörjningshinder och ändamålet med det sökta biståndet registreras. Försörjningshindret anges för båda sammanboende vuxna i samhörigheten. I de fall samhörigheten består av en kvinna och en man så registreras alltid mannen som person 1. Två kvinnor eller två män registreras alltid den äldsta som person 1.

16 Avslagsbeslut

Den väsentligaste grunden för ett avslagsbeslut ska registreras.

16.1 Avslutsorsak

Avslutsorsaken registreras och i samband med uppföljningen är avslutsorsaken en viktig kunskap och ska som huvudregel utredas.

16.2 Överklagade beslut

Alla överklagade beslut och resultatet av vart och ett av dessa ska registreras. Som huvudregel avslutas inte ett ärende innan beslut från domstolen har inkommit.

16.3 Aktualitet

Det som särskilt bör uppmärksammas är att ungdomar som fyllt 18 år och som ingår i sina föräldrars hushåll och får bistånd via dem inte framgår som aktuella.

16.4 Avskrivning av ärende

Ärenden får inte avslutas under pågående avseendeperiod med undantag för om ny kommun tar kontakt för att aktualisera ärendet hos sig.

16.5 Information

Information som ges till sökande ska vara tydlig, lättbegriplig och tillgänglig för så många som möjligt. Vid varje nybesök ska hushållet få information om möjligheten att ansöka om bistånd utöver det som ingår i försörjningsstödet, dvs "livsföring i övrigt". Därefter ska informationen lämnas kontinuerligt. Hushåll med barn ska särskilt informeras om möjligheten att ansöka om ekonomiskt bistånd till ferievistelse, ferieverksamhet samt de särskilda insatser som kommunen

erbjuder barn och ungdomar. För att förebygga att den sökande oavsiktligt gör fel vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information både om sin rätt till bistånd, om kravet på motprestation och om sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Information ska även lämnas om handlägningsprocessen och de kontroller som görs. Sökande ska också få information om konsekvenserna om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller låter bli att anmäla ändrade förhållanden samt om att lämnade uppgifter kommer att registreras i kommunens verksamhetssystem. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan. Den skriftliga informationen ska kompletteras med en muntlig genomgång med varje sökande och den sökande ska ha möjlighet att ställa frågor. Sökande ska underteckna en bekräftelse på att han eller hon har tagit del av informationen och förstått den. Det är viktigt att ovanstående informationsrutin följs eftersom den information som ges till den sökande har en mycket viktig betydelse för bedömningen av uppsåt och oaksamhet när det gäller bidragsbrott.

16.6 Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Särskilt viktigt är det i samband med myndighetsutövning. All dokumentation sker i Procapita. Den enskilde ska hållas underrättad om den dokumentation som förs om honom eller henne och rätten att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas. Fördjupad vägledning kan erhållas från Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2015.

16.7 Journalanteckningar

Journalanteckningarna ska göra det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information och uppgifter av betydelse för bedömning och beslut ska dokumenteras liksom vilken information som lämnats till den sökande samt vilka överenskommelser som gjorts. Utgångspunkten är att anteckningarna ska innehålla tillräcklig och relevant information så att andra handläggare ska kunna handlägga ärendet utan att inkonsekvens eller missförstånd uppstår. Dessutom ska den sökande kunna ta del av anteckningarna.

I samband med att ett ärende aktualiseras ska en grundutredning alltid göras.

16.8 Bekräftelse på mottagen information

Alla sökande ska underteckna dokumentet "Bekräftelse på mottagen information". Bekräftelsen ska finnas i varje personakt och får inte rensas. Om ansökan görs av ett par ska de skriva på varsin bekräftelse. Vid behov ska tolk användas för att säkerställa förståelsen.

16.9 Kontroller

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras så långt det är möjligt. Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat ansökningsblanketten. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Om den sökande har lämnat muntligt godkännande ska detta dokumenteras i journalanteckning. Alla kontroller som görs och kontakter som tas i samband med en biståndsansökan ska ske med den sökandes samtycke. Om den sökande inte lämnar sitt godkännande måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om att avslå ansökan fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar i utredningen. Utgångspunkten är att den sökande ska visa att han eller hon har rätt till bistånd och ett stort ansvar kan läggas på den sökande att själv styrka sina uppgifter. Utredningen i samband

med nybesöket är central. Det som primärt måste kontrolleras är om den sökande kan anses tillhöra förvaltningen eller kommunen. Detta är särskilt viktigt när det gäller sökande som saknar egen bostad. Följande kontroller ska alltid göras:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter om folkbokföring
- Hushållssammansättning
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- Tidigare aktualitet vid socialtjänst, och var?
- Inkomster
- Tillgångar
- Arbetsökande
- Särskild noggrannhet är av vikt när ungdomar 18-20 år söker bistånd för egen del men kan omfattas av föräldrarnas försörjningskyldighet
- Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, svenskt körkort eller ID-kort från bank. Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi. Om den sökande inte har ett förstahandskontrakt eller ett andrahandskontrakt som är godkänt av fastighetsägaren, dvs. bor i andra hand eller inneboende, ska hembesök alltid göras i samband med förstagångsansökan. Syftet är att utreda bostadsförhållande och vistelse samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas att ändra folkbokföringsadress. Vid bedömning av den sökandes kommuntillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet. Se dock meddelandeblad nr 3/2011 gällande ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun. Inom Stockholms län finns också en särskild överenskommelse "Överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län (Dnr SN 2013/0055). Det är även viktigt att kontrollera vistelse och sysselsättning för barn och ungdomar som uppges ingå i hushållet. Gymnasiestuderande ungdomar ska särskilt uppmärksammas för att avhopp från skolan snarast möjligt ska upptäckas. Dessa ungdomar ska omgående hänvisas till relevant instans.

17 Inkomster

Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste tre månadernas transaktioner uppvisas liksom specifikationen till senaste preliminära deklARATIONEN. Kontoöversikt och kontoutdrag ska därefter kontrolleras minst var tredje månad. Om det framgår att en summa pengar satts in på något av sökandes konton är det upp till den sökande att visa att dessa pengar inte ökat den disponibla inkomsten eller avser ett inkomstslag som inte ska reducera biståndet. I annat fall ska den insatta summan som huvudregel betraktas som inkomst vid beräkningen. Kvarstående medel från tidigare beviljat bistånd ska dock inte betraktas som inkomst vid beräkningen, annat än i samband med en eventuell nödprövning.

Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner. När det gäller löpande ersättningar ska beslutsunderlag begäras in. I förekommande fall ska även kontroll göras av ansökan om sjukersättning, aktivitetsersättning eller allmän pension gjorts samt om extra

försäkringsförmåner utgår, t ex AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner). Även inkomster från utlandet ska kontrolleras så långt det är möjligt.

17.1 Tillgångar

Kontroll av eventuellt bilnehav ska göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter när så anses nödvändigt. Eventuella olika tillgångar och värdet av dessa framgår inte längre av specifikationen till inkomstdeklarationen. Det framgår dock om det finns inkomster av kapital vilket indikerar att det finns bankmedel, aktier eller fonder. Eventuella ränteutgifter kan indikera innehav av bostadsrätt. Fastighetsinnehav framgår om den sökande var ägare till fastigheten den 1 januari inkomståret. Specifikationen till inkomstdeklarationen ska uppvisas vid nybesök och därefter årligen. Saknas denna finns uppgifterna hos skatteverket.

För att kontrollera om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank eller utdrag från värdepapperscentralen. För att kunna utreda eventuella tillgångar i utlandet tas kontakt med svenska ambassaden i respektive land för att inhämta uppgifter om möjligheter till kontroll av exempelvis fastighets- eller bostadsrättsinnehav.

17.2 Arbetslösa

Kontroll ska göras av om den sökande är inskriven på arbetsförmedlingen, är aktivt arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger.

17.3 Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för A-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd. Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan t ex vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om en akut nödsituation skulle uppstå. Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:

- Lön eller sjuklön från arbete
- Arbetslöshetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Pension, livränta
- Äldreförsörjningsstöd
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Extra försäkringsförmåner t ex AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg

- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- KBH (kommunalt bostadstillägg för *funktionsnedsatta*)
- Vårdbidrag, skattepliktig del (eventuell resterande del utgör merkostnader för barnets funktionsnedsättning)
- Kommunalt vårdnadsbidrag
- Skatteåterbäring
- Räntor och utdelningar
- Utryckningsbidrag (kriminalvård)
- Avgångsvederlag
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för "sveda och värk"
- Hyresdel från inneboende

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma. Skatteåterbäring räknas inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten.

17.1 Jobbstimulans

Från och med 1 juli 2013 gäller en ny beräkningsregel för personer som fått försörjningsstöd under sex månader i följd. Bestämmelsen i 4 kap. 1 b § SoL innebär att 25 procent av inkomsterna av anställning inte ska beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL för de personer som fått försörjningsstöd under sex månader i följd (oavsett om den sökande under dessa sex månader helt eller enbart delvis saknat arbetsinkomster).

Den särskilda beräkningsregeln gäller under två år. Därefter måste kravet på att försörjningsstöd ska ha lämnats under sex månader i följd uppfyllas på nytt för att den särskilda beräkningsregeln sedan ska gälla igen. Om någon ansöker om försörjningsstöd sex månader i följd, men någon av månaderna får ett avslag ska sex månader börja räknas från och med den månad efter avslaget när sökande på nytt fått utbetalt försörjningsstöd. Tvåårsperioden börjar när den enskilde fått försörjningsstöd sex månader i följd och löper sedan 24 månader oavsett om den enskilde är självförsörjande under delar av perioden eller inte. Om han eller hon ansöker om bistånd någon gång under perioden ska alltså den särskilda beräkningsregeln tillämpas, såvida den sökande har inkomst av arbete.

Vid en biståndsprövning måste socialnämnden göra en bedömning av om varje person i hushållet, var för sig, uppfyller kravet. För t ex nyblivna sambor som tidigare bott var för sig kan därmed den särskilda beräkningsregeln komma att gälla för enbart en i hushållet.

Hela inkomsten av anställning tas i beräkningen i verksamhetssystemet med som inkomst. Sedan tas 25 % av inkomsterna upp som godkänd utgift under typ "25 % av lön, särk beräkningsregel".

17.2 Bostadsbidrag

Bostadsbidraget har både ett bostadspolitiskt och ett familjepolitiskt syfte. Det bostadspolitiska syftet är att göra det möjligt för unga och barnfamiljer med svag ekonomi att hålla sig med goda bostäder. Det familjepolitiska syftet är att omfördela resurser till barnfamiljer med tung försörjningsbörda och för att underlätta för unga att skaffa egen bostad. Enligt Socialförsäkringsbalken kan försäkringskassan betala ut bostadsbidrag direkt till värden. Om det föreligger synnerliga skäl kan försäkringskassan, på framställan av socialnämnden, betala ut bostadsbidraget till nämnden eller annan lämplig person för att användas för hushållets bästa. När

hushållet upprepade gånger riskerar att bli vräkta pga. försummade hyresinbetalningar ska socialnämnden när det bedöms lämpligt använda sig att denna möjlighet för att tillförsäkra hushållet en bostad.

Hänvisningar

RÅ 1985 2:1

RÅ 1995 ref.48

RÅ 1994 ref. 61

RÅ 1994 ref. 76.

RÅ 1997 ref 2.

17.3 Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet

Familjehemsersättning: Hela arvodesdelen räknas som inkomst samt 25/12 % av gällande prisbasbelopp, som utgör ersättning för bostad i omkostnadsersättningen per månad och barn. Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall.

Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:

- Handikappersättning
- Merkostnadsersättning vid vårdbidrag
- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som t ex ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skada
- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning, t ex från FVO eller kommunen
- Habiliteringsersättning: En stimulansersättning som utbetalas med stöd av 9 § p. 10 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, enligt vilken särskilt stöd och service ska tillhandahållas genom "daglig verksamhet" för personer med funktionshinder i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Syftet med ersättningen är främst att stimulera uthållighet, allmän aktivitet och prestationsförmåga. I Vaxholms stad ska habiliteringsersättning inte räknas som inkomst vid beräkning av rätten till försörjningsstöd.

17.4 Överskjutande inkomst från tidigare månader

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan socialtjänsten inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandes inkomster flera månader bakåt.

Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomststillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som exempelvis fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning under motsvarande tid eller fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning. Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster tre månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandes ekonomiska

situation. Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och att i princip alla inkomster räknas, som exempelvis retroaktiva utbetalningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur förvaltningen räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon haft inkomst över eller i nivå med normen.

17.5 Arbetsinkomst för skolungdomar

Hemmavarande barns och skolungdomars inkomster av eget arbete ska enligt 4 kap 1a § SoL inte beaktas som inkomst till den del som understiger ett helt prisbasbelopp per kalenderår. Det är nettoinkomsten efter skatteavdrag som ska beaktas. Till skolungdomar räknas ungdomar under 21 år som studerar i grundskolan, gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning. Barn och skolungdomar som bor växelvis hos respektive förälder eller bor med umgängesförälder räknas som hemmavarande hos båda föräldrarna. Vid det enskilda ansökningstillfället behöver den unges sammanlagda inkomster efter avdrag för skatt från början av kalenderåret således begäras in. Någon avstämning vid årets slut av utbetalat bistånd mot intjänad årsinkomst ska inte göras. Ekonomisk ersättning till hushåll som har uppdrag som familjehem

Vid beräkning av familjens behov av försörjningsstöd ska det placerade barnet och omkostnadsersättningen, med undantag för 25/12 % av gällande basbelopp som utgör ersättning för bostad per månad, inte tas med. Den del av ersättningen som utgör arvode, ska efter avdrag för skatt betraktas som inkomst och reducera behovet av försörjningsstöd. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräknings sätt som för familjehem.

17.6 Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Eventuella tillgångar kan framgå av inkomstdeklaration eller hemförsäkringsbrev.

17.7 Bil

Om bilen är en förutsättning för att den sökande ska kunna ta sig till och från sitt arbete eller om den behövs i arbetet godtas bilinnehav till ett begränsat värde 30.000 kr. I övrigt kan bilinnehav godtas högst 1 månad om en avyttring ger överskott. Om innehav av bil godtagits ska bistånd till kostnader för bilen inte beviljas, utan jämförelses med månadskort vid SL. Milersättning som utbetalas på lön räknas inte som inkomst då den ska täcka de faktiska driftkostnaderna för bilen. Den sökande ska uppmanas att söka jämkning hos skattemyndigheten.

17.8 Fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst 3 månader. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning. Om det finns särskilda skäl, fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc., kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång.

17.9 Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Barn får ha sparkapital på upp till 15 % av basbeloppet. Syftet är att detta ska kunna användas för större kostnader för barnets räkning som exempelvis cykel, idrotts-utrustning eller lägerverksamhet.

17.1 Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst 3 månader, och den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas inestående kapital i SKB:s bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

17.2 Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska den enskilde ges bistånd.

17.3 Barns inkomster och tillgångar

Barn är aldrig underhållsskyldig gentemot sina föräldrar eller eventuella syskon. Barnets egna inkomster kan därför bara ligga till grund för den del av biståndet som avser barnets egna behov. Det är viktigt att stimulera ungdomar att få kontakt med arbetslivet. Även barn som lever i familjer som är i beroende av försörjningsstöd bör få positiva effekter av eget arbete. Med inkomster av eget arbete avses både inkomst grundad på anställning och näringsverksamhet.

Om barn har inkomster i form av exempelvis barnpension eller inkomst av kapital, som ränta och avkastning, ska de avräknas mot hela familjens försörjningsstödsbehov. Barns *tillgångar* i form av kapital, fastighet eller dylikt ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll, om inte överförmyndaren ger sitt samtycke till uttag. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas. Barn får dock ha sparade medel upp till 15 % av basbeloppet, se också under avsnittet Bankmedel, aktier, obligationer.

För gymnasiestuderande från 18 och till med 21 år bör den unges egna inkomster av anställning och näringsverksamhet som överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår användas till egen försörjning. Att helt bortse från hemmavarande barns och skolungdomars inkomster vid beräkning av biståndsbehovet skulle kunna ge fel signaler och riskera att försvaga legitimiteten för biståndssystemet. För att kunna göra en bedömning av den unges arbetsinkomster, i syfte att tillämpa riktlinjen, behöver socialförvaltningen begära in uppgifter om den unges sammanlagda arbetsinkomst från början av kalenderåret fram till ansökningstillfället.

17.4 Utgifter

De enda utgifter som ska räknas in i månadsbehovet är de som omfattas av försörjningsstödet. Utgift för exempelvis underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte inräknas. Om den av parterna i ett sammanboende som har inkomst är underhållsskyldig för barn sedan tidigare ska fastställt underhållsstöd räknas bort från gemensamt disponibel inkomst innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan han inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd.

Utgifter i form av påminnelseavgifter och dröjsmålsränta, oavsett typ av grundkostnad, godkänns inte i normberäkningen.

18 Hushållstyper

18.1 Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. Mellan dessa gäller hushållsgemenskap

som innebär ett ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär t ex att om bara den ene har inkomst får han eller hon stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Om man räknar separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, t ex vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner eller nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet, s.k. sammanboende-var-för-sig-norm. Konstruktionen på denna norm innebär att de personliga kostnaderna inom normen beviljas som för ensamstående, men de hushållsgemensamma kostnaderna beviljas endast med den andel av hushållet som den sökande utgör, barnen inräknade. Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till 6 månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi. Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Giftnorm, men inte sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär.

18.2 Giftnorm men inte sammanboende

Giftnorm är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstöd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur de väljer att bo. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till försörjningsstöd.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer. Försörjningsplikt kan inte hävdas gentemot den som får försörjningsstöd.

18.3 Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men inte lever under äktenskapsliknande förhållande ska sammanboende-var-för-sig-norm tillämpas. Normtypen är aktuell för t ex kamrater som delar lägenhet, föräldrar som bor hos barn eller ungdomar med egen inkomst som bor kvar hemma. Vid sammanboende-var-för-sig-norm beror normbeloppets storlek av antal personer som bor i bostaden. Vid fastställande av hushållsstorlek ska samtliga hushållsmedlemmar inklusive underåriga barn medräknas.

18.4 Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar i åldern 18 till 20 år som går i skolan i grundutbildning och i de fallen ska den unge räknas in i familjens behov.

Försörjningsplikten enligt föräldrabalken gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte. Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll, men ibland kan det finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas. Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo. Möjligheten att utse en god man kan beaktas om den unges intressen särskilt behöver bevakas. Om den unge fyllt 16 år kan han eller hon själv ansöka om god man. Den unge ska utkräva att förälder svarar för sin försörjningsplikt och ska medges bistånd till kontakt med advokat och kostnad som inte täcks av rättshjälp.

18.5 Inneboende

För sökande som är inneboende räknas inte med hushållsgemenskap. För att betraktas som inneboende ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden. Dessa personer ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som t ex telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

18.6 Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn. Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

18.7 Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning till dess barnomsorgsplats erbjuds. Fyra veckor får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt försäkringskassans regler. Sparade dagar kan användas bl.a. till barnets invänjning i förskoleverksamhet eller skola. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna. Den som har försörjningsstöd i avvaktan plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats, även i annan kommun del om avståndet är rimligt, för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg.

18.8 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet så förutsätts den delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

Beträffande umgängesbarn se under del 2. Merkostnader för umgänge med barn

Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp

När ett barn övergår från en yngre till en äldre åldersgrupp ska det nya normbeloppet räknas från och med den månad barnet fyller år oavsett när i månaden det inträffar. Åldern måste därför observeras vid varje utredningstillfälle.

19 Avslagsbeslut och överklagande

Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Den sökande ska alltid underrättas om ett avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § eller 5 § socialtjänstlagen. Beslutet ska alltid vara skriftligt och motiveringen till beslutet ska framgå. Beslutsdokumentet kommuniceras till den enskilde. Dokumentering i verksamhetssystemet är kommunens beslutsdokument..

Av beslutet ska följande framgå

- Vad ansökan avser, d v s ändamålet
- Hänvisning till § i SoL.
- Eventuell tidsperiod.
- Motivering till avslaget. I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av texten.

Att beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts. Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

19.1 Överklagan

Om det inte framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas och ändras i sin helhet, ska socialtjänsten överlämna överklagandet till förvaltningsrätten utan dröjsmål. I normalfallet bör tiden inte överstiga några dagar och maximalt en vecka. Om överklagan kommer in för sent ska den myndighet som fattat det överklagade beslutet avvisa överklagan. Däremot ska beslutsmyndigheten inte ta ställning till om ett beslut är överklagbart, om den enskilde har rätt att överklaga beslutet, eller ha synpunkter på skrivelsen, som att det exempelvis saknas underskrift, utan i dessa fall överlämna överklagan direkt till förvaltningsrätten. Överklagade beslut och resultatet av vart och ett av dessa ska registreras i Procapita.

19.2 Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skyddsnätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Undantag från denna princip regleras i Socialförsäkringsbalken och i 9 kap. 1 och 2 §§ SoL. Återkrav av ekonomiskt bistånd kan endast ske enligt reglerna i socialtjänstlagen. När det gäller periodisk förmån under prövning hos försäkringskassan som kan komma att beviljas med retroaktivt belopp ges denna möjlighet i stället i Socialförsäkringsbalken. Beviljat bistånd kan enligt samma lag även återsökas hos försäkringskassan.

19.3 Återsökning hos försäkringskassan enligt Socialförsäkringsbalken

Lagstöd finns i 107 kap 5§ Socialförsäkringsbalken. Kommunen kan återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tid försäkringskassan prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Villkoret är att den enskilde för motsvarande period som försäkringskassans beslut om ersättning avser fått minst 1000 kronor till sin och sin familjs försörjning genom ekonomiskt bistånd från kommunen.

Om försäkringskassan felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som kommunen har rätt till kan socialtjänsten kräva försäkringskassan på skadestånd på motsvarande belopp.

Försäkringskassan kan själv ge förskott på sökt pension om det är troligt att förmånen kommer att beviljas men beslut eller uträkning av ersättningen dröjer. Denna möjlighet ska undersökas innan ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen beviljas som förskott på sökt pension.

Formella krav vid återsökning enligt Socialförsäkringsbalken: När det gäller bistånd som kan komma att återsökas hos försäkringskassan vid utbetalning av retroaktiv periodisk ersättning finns inga

formella krav utom de som följer av förvaltningslagen. Den enskilde ska vara informerad om att utbetalt belopp kommer att återsökas hos försäkringskassan.

19.4 Handläggning av återsökning

Återsökning sker genom att begäran om utbetalning för retroaktiv tid görs till försäkringskassan. En begäran om utbetalning per förmån och beslutstillfälle (avseendemånad) måste göras till försäkringskassan. Följande uppgifter ska framgå:

- Förnamn, efternamn och personnummer för den försäkrade
- Uppgifter om förmån och period (avseendemånad)
- Totalt belopp av ekonomiskt bistånd som har betalats ut till hushållet för perioden/månaden
- Det ska även framgå om ytterligare någon begäran om utbetalning, för hela eller delar av samma period, gällande annan förmån har sänts in.
- Uppgifter om nämnden (kontaktperson, tel., adress, pg/bg-nr).

Nämndens (dvs. ansvarig tjänstemans) underskrift, datum och namnförtydligande.

19.5 Återkrav enligt SoL

Det finns två sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd.

1. Överenskommelse med den enskilde om att han eller hon ska betala tillbaka ett förskott på väntad förmån (9 kap. 2 § SoL).
2. Krav till den enskilde om återbetalning av bistånd som han eller hon fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

Reglerna kring återkrav och handläggningen kring detta är omfattande och detaljerad och det är viktigt att handläggningsanvisningarna följs noggrant. Återkrav av ekonomiskt bistånd ska bara göras mot en sannolikt väntad inkomst utom i de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp. I det senare fallet ska biståndet alltid återkrävas. När det gäller förskott på förmån enligt 9 kap 2 § SoL finns det inte något krav på att rätten till förmånen eller ersättningen ska vara fastställd vid tidpunkten för utbetalningen av biståndet. Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska återkrav inte läggas upp. Återkrav får inte göras mot framtida försörjningsstöd.

När det gäller återkrav enligt 9 kap. 2 § SoL (p 1. ovan) finns det två alternativ. Antingen beviljas bistånd enligt 4 kap.1 § SoL som förskott på väntad förmån, dvs. återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL eller så beviljas bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning dvs. återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL. Den senare varianten är endast tillämplig för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå. När bistånd prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap.1 § SoL. Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan den dock återkrävas. Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över normen. De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas.

Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas.

19.6 Förskott på förmån återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som p.g.a. förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från försäkringskassan som exempelvis sjukersättning, aktivitetsersättning, livränta, BTP (bostadstillägg för pensionärer), sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar eller förmåner kan t ex vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning, studiestöd. Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan kommunen och den enskilde. Om utbetalaren av förmånen eller ersättningen kräver det behövs även fullmakt. Möjligheten att återkräva måste därför undersökas och bedömas från fall till fall. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav enligt 1. och 2. gäller. Däremot finns inget krav att det ska gälla samma tidsperiod. Situationer som avses under punkten 3. är t ex liknande den under bankkonflikten 1990 då enskilda inte kom åt pengar på bankkonton eller om det uppstår felaktigheter i de tekniska system som används vid löneutbetalning eller banktransaktioner.

19.7 Handläggning - förskott på förmån eller ersättning

Skriftlig överenskommelse görs med den enskilde om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske (särskild mall finns). Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att den enskilde när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten.

Observera också att det är två beslut som ska fattas, och detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1§. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § första stycket.

Sökande ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av kommunen.

19.8 Hushåll med realiserbara tillgångar.

Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

19.9 Handläggning – bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning

Skriftlig överenskommelse ska upprättas med den enskilde. Av överenskommelsen ska det framgå hur och när återbetalning ska ske (särskild mall finns).

Observera att det är två beslut som ska fattas:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § andra stycket.

Sökande ska informeras om att besluten inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalningsplikt prövas i förvaltningsrätten på initiativ av kommunen.

Varje biståndsbeslut registreras i Procapita. Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den sökande innan biståndet utbetalas.

20 Felaktig utbetalning - återkrav enligt 9 kap. 1 §

Återkrav av bistånd enligt 4 kap. 1 § ska göras om någon fått ett felaktigt bistånd genom:

- Oriktiga uppgifter.
- Underlåtenhet att lämna uppgift.
- Eller på annat sätt förorsakat att bistånd beviljats obehörigen eller med för högt belopp.

Kommunen får i dessa fall kräva tillbaka vad som betalats ut för mycket. Kommunen får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått också då han eller hon inte haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är kommunen som förorsakat den felaktiga utbetalningen, men där den enskilde borde ha förstått att den var fel. Exempel på det senare kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning skett av misstag. Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte skyldigheten att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Grunden för återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL är alltid att biståndet är utbetalt på felaktig grund. Biståndet behöver således inte vara förskott på förmån eller ersättning eller vara beviljat med villkor om återbetalning:

- Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd
- Beslut om återkrav fattas efter genomförd utredning
- Återkravet läggs upp och sökande krävs på betalning

20.1 Ersättningstalan

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ kan kommunen med stöd av 9 kap. 3 § socialtjänstlagen väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan hos förvaltningsrätten ska väckas så snart det står klart att den enskilde inte betalar. Talan kan senast väckas inom 3 år från det biståndet utbetalades och får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt. Innan talan väcks ska förvaltningen skicka två betalningspåminnelser och den enskildes aktuella ekonomiska situation utredas så långt det är möjligt.

Den enskilde ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden. Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos förvaltningsrätten. Visar utredningen att den enskilde för

tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att den enskildes betalningsförmåga inte inom 3 år från det biståndet utbetalades förbättras, kan återkravet efterges. Observera att beslut om ersättningstalan enligt 9 kap. 1 § och 3 § måste fattas av nämnden eller nämndens sociala delegation. Ansökan ska göras vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt och innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och till handläggaren
- Beslutsdatum
- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefonnummer
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Belopp
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga

Yrkande (Vaxholms stad) yrkar att förvaltningsrätten ålägger XX att till Vaxholms stad återbetala...)
Kopior på ansökningsblanketter eller utredning som visar den enskildes ekonomiska förhållanden när biståndet utbetalades och förvaltningens beslut samt överenskommelse om återbetalning ska bifogas ansökan till förvaltningsrätten. Om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet ska det redovisas. Eventuell förvaltningsrättsdom i kommunens favör utgör underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogdemyndigheten.

20.2 Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom 3 år från det biståndet utbetalades kommer att kunna göra återbetalning, får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga och fattas av Socialnämnd.

20.3 Indikation på felaktig utbetalning

Socialtjänsten kan få kännedom om misstänkta felaktigheter antingen genom att det upptäcks internt eller via uppgifter från annan myndighet eller privatperson.

Underrättelser och anmälningar som är uppenbart grundlösa, oläsliga eller rör personer som aldrig varit aktuella inom socialtjänsten föranleder i regel inte någon åtgärd. Uppgifter utifrån kan komma skriftligt, muntligt eller via e-post. Om information kommer in muntligt ska den skrivas ner. Uppgifterna kan även grunda sig på en iakttagelse, t ex då en handläggare möter en klient som arbetar fast han uppger sig vara arbetslös.

20.4 Förhandsbedömning

Skulle samma beslut om utbetalning ha fattats om de omständigheter som nu är kända hade varit kända vid utbetalningstillfället? Om så inte är fallet kan det antas att en felaktig utbetalning eller bidragsbrott har skett.

20.5 Inleda utredning

Om förhandsbedömningen visar att det finns anledning att anta att en felaktig utbetalning har gjorts, eller hade kunnat komma att göras pga. uppsåtligt felaktiga uppgifter, ska en utredning, som ska ligga till grund för beslut om återkrav och eventuell bidragsbrottsanmälan inledas. Huvudregeln är att socialtjänsten ska ha den enskildes samtycke för att inleda utredning om honom eller henne. En utredning om felaktig utbetalning är ett undantag från denna huvudregel. Socialtjänsten behöver inte den enskildes samtycke för att inleda sådan utredning. Utredningen är en sammanställning av

fakta som syftar till att göra det möjligt för nämnden eller delegaten att fatta ett korrekt beslut för att ta tillvara kommunens intresse samt bedöma om förutsättningar föreligger för att göra en polisanmälan enligt bidragsbrottslagen. Utredning om felaktig utbetalning ska bedrivas åtskild från eventuell ekonomiskt biståndsutredning.

20.6 Utredning till grund för beslut om återkrav

Kontroller och vad som övrigt framkommit i ärendet dokumenteras i journalanteckning och sammanställs därefter i en utredning som ska kommuniceras med den det gäller. Av utredningen ska det framgå:

- Att nämnden överväger att återkräva felaktigt utbetalt belopp
- Hur mycket pengar som felaktigt har utbetalats, för vilken period samt utbetalningsdatum
- Anledningen till utredningen
- Vad som framkommit i utredningen och hur
- Sammanfattande motivering om grunden för återbetalningsskyldigheten dvs. 9 kap 1 § SoL.

20.7 Kommunicering

Utredning och övervägande gällande återkravsbeslut sammanställs och kommuniceras muntligt eller skriftligt med den det gäller. Denne ska ha möjlighet att yttra sig och eventuella synpunkter ska dokumenteras och vägas in i utredningen innan återkravsbeslut fattas. Ett stort ansvar kan läggas på den sökande att själv styrka sina uppgifter.

20.8 Beslut

Beslut om återkrav fattas enligt 9 kap 1 § SoL i särskild beslutsform. Beslutet underrättas den berörda. Beslutet går inte att överklaga. Om den enskilde inte betalar in återkravet fattas beslut om ersättningstalan enligt 9 kap 3 § SoL. Detta beslut får inte delegeras utan måste fattas av nämnd. I samband med anmälan enligt 6 § bidragsbrottslagen ska skadestånd yrkas motsvarande det felaktigt utbetalda beloppet. Den det gäller behöver inte underrättas om att polisanmälan gjorts.

20.9 Anmälan vid misstänkt bidragsbrott

Polisanmälan enligt 6§ Bidragsbrottslagen ska ske när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Kommunerna är skyldiga att polisanmäla samtliga fall där kommunen har anledning att anta att ett bidragsbrott har begåtts. I samband med en brottsanmälan får ingen social hänsyn vägas in eller individuell bedömning göras för att motivera att anmälan inte görs. Däremot måste en uppsåtsbedömning göras. Oavsett om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts eller inte ska det belopp den enskilde fått obehörigen eller med för högt belopp återkrävas med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap SoL. Om det finns en brottsmisstanke får kommunen inte avstå från att göra polisanmälan för att personen har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet. Kommunens skyldighet att polisanmäla bortfaller dock om den enskilde lämnat riket för gott eller har avlidit. Nedan följer en kortfattad redogörelse för det mest centrala gällande en bidragsbrottsanmälan.

20.1 Skadestånd

Om Vaxholms stad gjort en felaktig utbetalning ska polisanmälan innefatta krav på skadestånd för den förmögenhetsskada som lidits genom den brottsliga gärningen. Denna förmögenhetsskada motsvarar det belopp som betalats ut felaktigt. Kommunen bör även yrka på ränta enligt räntelagen. Bestämmelsen om skadestånd varken ersätter eller inskränker skyldigheten att även återkräva bistånd enligt SoL 9 kap 1 §. Skadeståndskrav ska göras oavsett om beslut om återkrav fattas eller inte. Om åtal väcks får kommunen frågan om man önskar att åklagaren yrkar på

skadestånd å kommunens vägnar. Beroende på framgångarna med återkravsbeslutet kan kommunen välja att vidhålla sitt yrkande på skadestånd eller att efterge skadeståndskravet. Skadestånd kan tilldömas endast om den åtalade blir dömt för brottet. Om tingsrätten dömer ut skadestånd kan kommunen hos kronofogdemyndigheten ansöka om handräckning. Handräckningen i sker detta fall kostnadsfritt.

20.2 Expediering av polisanmälan

Kommunen är inte skyldig att underrätta den enskilde om att polisanmälan gjorts. Åtgärden är inte ett sådant förvaltningsbeslut som avses i FL 21 §. Att den enskilde känner till att en polisanmälan har gjorts kan försvåra polisens och åklagarens utredning.

21 Socialnämndens roll vid hyresskulder

När värden säger upp hyresgästen får socialnämnden den första signalen om att en hyresgäst riskerar att vräkas. Detta ger socialnämnden en möjlighet att undersöka om det finns behov för socialnämnden att vidta insatser. När socialnämnden får besked om en vräkning från kronofogdemyndigheten återstår normalt en vecka till verkställigheten. Detta ställer krav på en snabb och effektiv handläggning från socialnämndens sida.

Vid första signalen ska socialförvaltningen när det finns minderåriga barn folkbokförda på adressen kontakta familjen via telefon för att få information om socialnämndens verksamhet och för att få råd och stöd med den aktuella situationen. Får socialförvaltningen ingen kontakt via telefon skickas ett informationsbrev.

Är lägenhetsinnehavaren över 65 år ska de kontaktas via telefon eller via hembesök. Övriga erhåller informationsbrev om socialförvaltningens verksamhet.

Om hushållet ansöker om ekonomiskt bistånd handläggs ärendet enligt gällande rutiner. Om hushållet inte ansöker om ekonomiskt bistånd beslutas att utredning inte ska inledas.

21.1 Vräkning

När det finns minderåriga barn folkbokförda på adressen ska personal från socialförvaltningen närvara vid vräkningen för att få underlag huruvida utredning med stöd av 11 kap 1 § socialtjänstlagen (SoL) ska inledas avseende de berörda barnen. Två beslutsalternativ finns, beslut om att inleda utredning alt. utredning inleds inte med stöd av 11 kap 1 § SoL.

21.2 Förebyggande insatser avseende vräkning

Personer som riskerar att vräkas ska erbjudas möjligheten att få socialförvaltningens stöd, i att arrangera nätverksmöte i syfte att få till stånd handlingsplan som kan medföra att hyresgästen återvinner hyresrätten. Socialförvaltningen ska därför ha personal med kompetens för att hålla sådana nätverksmöten. Detta ska ses som en förebyggande insats som inte behöver biståndsbedömmas.

21.3 Bostadsförsörjningsansvaret och hyresskulder

Bostadsförsörjningen regleras i annan ordning (se numera lagen/2000:1383 om kommunernas bostadsförsörjningsansvar). Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar innehåller bestämmelser om kommunens skyldighet att planera för bostadsförsörjningen i kommunen och för att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder. Plan- och bygglagen ger kommunen möjligheter att påverka hur bebyggelseutvecklingen sker och dess innehåll. Kommunen kan ge

villkor för kommande bebyggelse, genom exploateringsavtal kan lägenheter säkras för olika behov och kommunen kan till kommunala bostadsföretaget ge ägardirektiv som kan innebära "bostäder för alla". De bestämmelser som reglerar hyresavtal finns i 12 kap. jordabalken, i dagligt tal hyreslagen.

Den som inte betalar sin hyra i tid riskerar att bli vräkt från sin bostad. Upprepade sena inbetalningar och störningar utgör också grunder för vräkning. Huvudskälet till vräkningar är vanligen hyresskulder och försenade hyresinbetalningar.

Socialtjänstlagen ger inget stöd för att rätten till bistånd omfattar tillhandahållande av bostad. Endast tre grupper kan sägas ha en lagstadgad allmän rätt till bostad:

1. Personer med funktionshinder (5 kap 5 och 7 §§ SoL)
2. Äldre som inte klarar sitt boende (5 kap 5 och 7 §§ SoL)
3. Personer som söker asyl i Sverige (ett statligt ansvar)

Det är således inte Socialnämndens skyldighet att tillgodose behovet av bostad i allmänhet. Den enskilda får själv söka bostad via bostadsförmedlingen eller ställa sig i kö för bostad på annat sätt.

Allmänna svårigheter eller hinder för anskaffande av bostad är bl.a. skulder hos kronofogdemyndigheten och avsaknaden av egna inkomster alternativt otillräckliga inkomster. Även trångboddhet, ny familjebildning och skilsmässa bedöms ingå i begreppet allmänna svårigheter. Dessa nämnda förutsättningar utgör således ingen skyldighet för socialnämnden att tillgodose människors behov av bostäder. En viktig princip i socialtjänstlagen är att varje människa i första hand har ett eget ansvar för sitt liv. I detta ligger att den enskilda måste utnyttja alla de möjligheter som står honom eller henne till buds och att planera sitt liv efter de egna förutsättningarna och söka boenden i hela landet.

21.4 Sociala jourboenden

Socialnämnden har förstahandskontrakt på några bostäder. Socialnämnden kan med stöd av 4 kap 1 eller 2 §§ SoL bevilja bistånd i form av tecknande av andrahandskontrakt under sex månader med separat bilaga till hyresavtalet och utan besittningsrätt. Biståndet kan omprövas och hyresavtalet kan förlängas med sex månader i taget. Målgrupp för andrahandskontrakt:

- Nyanlända flyktingar och andra skyddsbehövande som anvisats till kommunen utifrån överenskommelse med Länsstyrelsen
- Anhöriginvandrare som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning till ett barn som tagits emot i Vaxholms stad utifrån överenskommelse med Länsstyrelsen om mottagande av ensamkommande barn
- Person som deltar i vård och behandling som beviljats med stöd av socialtjänstlagen av socialnämnden, där boende är en förutsättning för att uppnå behandlingsresultat och där personen inte på egen hand blir godkänd som hyresgäst eller saknar förutsättningar att på annat sätt ordna sitt boende.
- Personer där utredning enligt 11 kap 1 § SoL påvisar en social problematik som inte kan hänföras till "allmänna svårigheter" enligt ovan och därigenom ger stöd för insatser med stöd av socialtjänstlagen. Behovet av bostad i annan form än enbart "tak över huvudet" (som t ex vandrarhem) ska vara mycket påtagligt och den enskilde ska kunna redogöra för ett adekvat sökande av bostäder inom hela Sverige (eller närliggande kommuner om något bedöms förhindra flytt.)

En handlingsplan ska upprättas för varje boende där det ska framgå vad den enskilda ska göra för att på sikt kunna erhålla annat, eget boende. Den enskilda ska uppvisa giltig hemförsäkring och stå i relevant hyreskö. Eventuella förändringar i boendevillkoren kan endast ske i samråd med socialförvaltningen. Under boendet svarar respektive socialsekreterare för insatser och uppföljning. Andrahandskontrakt är en biståndsinsats som ska följas upp minst var sjätte månad. Hur lägenheten och hyresinbetalningar sköts påverkar rätten till fortsatt boende. Se särskilt upprättad rutin för handläggning av andrahandskontrakt samt fördelning av arbetsuppgifter mellan socialsekreterare och bostadsförvaltare.

21.5 Riktlinjer avseende finansiering av OSA

Socialnämnden ska verka för att personer som haft sin huvudsakliga försörjning eller förväntas erhålla sin försörjning lång tid genom bistånd med stöd av socialtjänstlagen bereds möjlighet till OSA anställning.

Förvaltningen ska göra en särskild prövning och bedömning att OSA anställning kan möjliggöra och påskynda återinträdet på ordinarie arbetsmarknad.

Den offentliga arbetsgivare, som efter skriftligt godkännande av socialförvaltningen bestämmer sig att anställa person med OSA bidrag, erhåller efter internfaktura ersättning med 20 % av lönekostnaden inkl lönebikostnader för den del av månadslönen som inte överstiger 18000 kronor. Enhetschefen för Vuxenstödsenheten utses att teckna överenskommelse om ekonomiskt ansvar för Socialnämnden vid OSA anställning inom Vaxholms stad.

22 Lagar, föreskrifter och övrig referenslitteratur

Socialtjänstlag (2001:453)

Förvaltningslag (1986:223)

Offentlighet- och sekretesslag (2009:400)

Socialförsäkringsbalk (2010:110)

Kommunallag (1991:900)

Äktenskapsbalk (1987:680)

Sambolag (2003:376)

Bidragsbrottslag (2007:612)

Lag om mottagande av asylsökande (1994:137)

Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända (2010:197)

Lag om etableringsersättning (2010:407)

Utlänningslag (2005:716)

Socialstyrelsens Allmänna Råd om ekonomiskt bistånd, (SOSFS 2013:1).

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamheter som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS, (SOSFS 2014:5).

Socialstyrelsens handbok "Ekonomiskt bistånd – handbok för socialtjänsten" 2013.

Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2015.

Socialstyrelsens handbok "Våld – Socialtjänstens och Hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer", 2015

Meddelandeblad nr 7/2013 (Jobbstimulans)

Meddelandeblad nr 3/2014 (Fritidspeng)

Meddelandeblad nr 8/2013 (Samtycke)

Meddelandeblad nr 3/2011 (Bosättningskommun/Vistelsekommun)

Överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län (Dnr: SN 2013-0055)

För fortlopande information hänvisas till Socialstyrelsens webbsida: www.socialstyrelsen.se

**VAXHOLMS
STAD**

Socialförvaltningen
Camilla Lundholm
Avdelningschef

Riktlinjer bostadsanpassningsbidrag (BAB)

Förslag till beslut

Riktlinjer bostadsanpassningsbidrag antas.

Ärendebeskrivning

Förvaltningen har revidererat riktlinjerna för bostadsanpassningsbidrag (BAB). Syftet med riktlinjerna är att säkerställa att medborgarnas ansökningar behandlas lika och åtgärdens omfattning bedöms på samma sätt oavsett handläggare.

Riktlinjerna utgår från lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag samt Förvaltningslag (2017:900). Riktlinjerna förhåller sig till aktuell rättspraxis, förarbeten till gällande lagar och bindande föreskrifter från Boverket (BFS 2018:12). Riktlinjerna är ett komplement till gällande bygglagstiftning. Riktlinjerna är vägledande och gäller aldrig utan undantag. En helhetsbedömning av den enskildes totala situation måste alltid göras i varje enskilt fall.

Förändringar i dokumentet är tillägg av barnperspektivet och anmälningskyldighet samt mindre redaktionella ändringar.

Handlingar i ärendet

- Tjänsteutlåtande, Camilla Lundholm
- Riktlinjer bostadsanpassningsbidrag (BAB)

Kopia på beslutet till:

För åtgärd: Camilla Lundholm, sf

**VAXHOLMS
STAD**

Riktlinjer vid handläggning av ärenden enligt
lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag

Innehåll

1	Allmänt om Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag	2
1.1	Syfte med riktlinjerna	2
2	Delegation	2
3	Handläggning och dokumentation	2
3.1	Rehabilitering, funktionsträning och sjukvård.....	3
3.2	Barn	3
3.2.1	Barnperspektiv.....	3
3.2.2	Anmälningsskyldighet.....	3
3.3	Bostaden.....	3
3.4	Vid flytt/byte av bostad	4
3.5	Skälig kostnad	4
3.6	Reparationer.....	4
3.7	Återanvända produkter	4
3.8	Säkerhetsåtgärder	4
3.9	Dokumentation.....	5
3.10	Beslut.....	5
3.11	Avgift	5
3.12	Återställningsbidrag.....	5
3.13	Återkallande av ett beslut om att bevilja bostadsanpassningsbidrag	5
3.14	Återbetalning av utbetalat bostadsanpassningsbidrag	5

1 Allmänt om Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag

Syftet med lagen om bostadsanpassningsbidrag är att genom bidrag till anpassning av bostäder ge personer med funktionsnedsättning möjlighet till ett självständigt liv i eget boende. Det är kommunerna som ansvarar för att bidrag lämnas till anpassning, reparation och återställning av bostäder.

Bostadsanpassningsbidrag är avsett för att anpassa och komplettera fasta funktioner i och i anslutning till en bostad. Åtgärderna ska vara nödvändiga för att boendet ska vara ändamålsenligt för den sökande. Detta gäller för primära funktioner så som att kunna ta sig till och från sin bostad, förflytta sig i sin bostad, laga mat och sköta sin hygien. Till viss del varierar innebörden i ändamålsenlighet från person till person, bland annat beroende på funktionsnedsättning och dess konsekvenser i boendemiljön.

Enligt Boverkets föreskrifter (2018:12) om bostadsanpassningsbidrag ska till ansökan om bostadsanpassningsbidrag bifogas ett intyg av arbetsterapeut, läkare eller annan sakkunnig samt medgivanden ifrån fastighetsägare/bostadsrättsförening och nyttjanderättshavare.

Intyget visar om/att de åtgärder som bidrag söks för är nödvändiga och har en tydlig koppling till funktionsnedsättningen.

Medgivanden från fastighetsägare/ bostadsrättsförening och nyttjanderättshavare medger att åtgärderna får utföras samt att fastighetsägare/bostadsrättsförening utfäster sig att inte kräva någon ersättning för att återställa anpassningsåtgärderna

Bidrag lämnas inte om behovet kan tillgodoses med hjälpmedel som erbjuds av regionen eller kommunen enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) Lag (2019:983)

1.1 Syfte med riktlinjerna

Riktlinjerna säkerställer att medborgarnas ansökningar behandlas lika och att åtgärdens omfattning bedöms på samma sätt oavsett handläggare.

Riktlinjerna utgår från lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag samt Förvaltningslag (2017:900). Riktlinjerna förhåller sig till aktuell rättspraxis, förarbeten till gällande lagar och bindande föreskrifter från Boverket (BFS 2018:12). Riktlinjerna är ett komplement till gällande bygglagstiftning. Riktlinjerna är vägledande och gäller aldrig utan undantag. En helhetsbedömning av den enskildes totala situation måste alltid göras i varje enskilt fall.

2 Delegation

Beslut fattas på delegation av socialnämnden i Vaxholms stad.

3 Handläggning och dokumentation

Enligt 9 § Förvaltningslag (2017:900) ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

Handläggning och utredning vid ansökan av bostadsanpassningsbidrag sker i enlighet med Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag. Boverkets digitala handbok för bostadsanpassningsbidrag är ett centralt verktyg under utredningsprocessen.

Handläggningen av bostadsanpassningsärenden ska präglas av:

- Möjligheter för den sökande att leva självständigt i den egna bostaden
- Respekt för den sökandes självbestämmande och integritet
- Rättssäkerhet

Vid bostadsanpassningsärenden ska handläggaren särskilt beakta dessa aspekter:

- Att det framgår av intyget (se 1 Allmänt om Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag) att bostadsanpassningsbehovet inte kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom hjälpmedel, specifik rehabilitering eller omdisponering av utrymmet.
- Värdera intygets styrka- är de sökta åtgärderna nödvändiga, har åtgärderna en tydlig koppling till funktionsnedsättningen, bedöms funktionsnedsättningen vara långvarig/ bestående
- Personer som behöver anpassningar för att kunna flytta tillbaka till sin bostad efter vistelse på sjukhus eller korttidsplats prioriteras.

3.1 Rehabilitering, funktionsträning och sjukvård

Åtgärder som har samband med behovet av rehabilitering, funktionsträning och sjukvård i bostaden kan vara berättigande till bidrag. Behovet ska inte kunna tillgodoses på något annat sätt och styrkas av läkare utöver vanligt intyg från sakkunnig. Samhällets kostnader inklusive framtida reparationskostnader ska vara avsevärt lägre än andra lösningar. Uppehåll av rehabverksamhet är inte skäl för att bevilja bostadsanpassningsbidrag.

3.2 Barn

När ansökan gäller ett barn behöver handläggaren ta hänsyn till barnets ålder samt bedöma vad som anses vara normalt föräldraansvar och vad som behöver kompenseras till följd av barnets funktionsnedsättning. Under ett barns första år har föräldrar ett stort ansvar för att själva skapa en trygg och säker hemmiljö för barnet.

3.2.1 Barnperspektiv

FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) blev den 1 januari 2020 svensk lag. Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

Konventionen syftar till att garantera alla barn deras mänskliga rättigheter

Lagen ska beaktas när ett ärende enligt lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag handläggs och när beslut i sådana ärenden fattas. I de fall ansökan om bostadsanpassningsbidrag gäller barn under 18 år eller den sökande har hemmavarande barn under 18 år ska handläggare av bostadsanpassningsbidrag särskilt beakta barnets bästa. Behov av insatser från socialtjänsten, andra verksamheter inom kommunen eller andra huvudmän ska uppmärksammas.

3.2.2 Anmälningsskyldighet

Alla medarbetare inom socialtjänsten, inkl. äldreomsorgen, är skyldiga att utan dröjsmål anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (14 kap. 1 c § SoL).

Anmälan lämnas till den avdelning inom socialtjänstens verksamhet som utreder barnets behov.

Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare, inkl.

äldreomsorgen, är skyldiga att genast anmäla om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt 6 § lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Anmälan lämnas till den avdelning inom socialtjänstens verksamhet som utreder vuxnas behov av stöd för missbruk.

3.3 Bostaden

Bostadsanpassningsbidrag kan endast ges för åtgärder i den sökandes permanenta bostad. Bidrag beviljas således inte för att göra anpassningar i ett hus som används som fritidshus. Bostaden måste vara belägen inom Vaxholms kommun. Om bostaden hyrs i andra hand, lämnas bidrag endast om anpassningsåtgärden är skälig med hänsyn till hur långvarig upplåtelsen är.

Bostaden ska uppfylla krav på ändamålsenlighet i och med att sökta åtgärder har vidtagits. Bidrag lämnas dock endast för sökta åtgärder som är nödvändiga för sökanden och som inte redan vid nybyggnationen/ större ombyggnation borde ha åtgärdats enligt då gällande plan- och bygglag.

Åtgärderna får inte vara ett led i en större upprustning av bostadshuset eller utgöra normalt bostadsunderhåll eller standardhöjande åtgärder för att uppnå en lägst godtagbar standard. Normalt underhåll åligger fastighetsägaren. Bostadsanpassningsbidrag beviljas inte heller för installation av grundläggande bostadsfunktioner, generella åtgärder som krävs enligt bygglagstiftningen, åtgärdande av byggtekniska brister, åtgärdande av trångboddhet eller avvikelser från bygglagstiftningens krav på tillgänglighet och användbarhet.

Om den sökande inte äger sin bostad måste fastighetsägare/bostadsrättsförening lämna ett skriftligt medgivande till att anpassningen får göras samt att fastighetsägare/ bostadsrättsförening utfäster sig att inte kräva någon ersättning för att återställa anpassningsåtgärderna. Även nyttjanderättshavares medgivande ska inhämtas inför anpassningen.

Bostadsanpassningsbidrag lämnas inte för åtgärder i sådana bostäder som avses i 5 kap. 5 § andra stycket och 7 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) och i 9 § 8 och 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

3.4 Vid flytt/byte av bostad

Har den sökande, med känd funktionsnedsättning, bytt bostad så gäller särskilda villkor 9 § Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag, som förutom lagens övriga krav, ska beaktas. Villkoren skiljer sig åt beroende på om sökanden flyttar till en bostad som någon annan har byggt eller om sökanden flyttar till en bostad som han eller hon själv har låtit uppföra.

3.5 Skälig kostnad

Bostadsanpassningsbidrag lämnas med belopp som motsvarar skälig kostnad för åtgärderna. Skälig kostnad innebär den kostnad som ger nödvändig funktion för den sökande och för andra hushållsmedlemmar. Vid större åtgärder ska minst två anbud/offert tas in. Hänsyn till den sökandes ekonomiska situation beaktas inte.

3.6 Reparationer

Bostadsanpassningsbidrag kan beviljas för reparation av tekniskt avancerad utrustning som exempelvis dörrautomatik, vilket har införskaffats via bostadsanpassningsbidrag. Bidrag för reparationer till följd av handhavandefel eller skadegörelse beviljas inte. Bidrag för reparationer kan endast sökas av den som beviljats bidraget för åtgärden som behöver repareras. Det vill säga bidrag för reparationer kan inte sökas av exempelvis fastighetsägare. Ifall en överlåtelse av anpassningen har skett till fastighetsägaren så beviljas inte bidrag för reparation.

3.7 Återanvända produkter

Den enskilde äger sin anpassning. Vaxholms stad kan, vid begäran av den enskilde, i vissa fall överta anpassningen för vidare återanvändning.

3.8 Säkerhetsåtgärder

Bostadsanpassningsbidrag kan inte beviljas för åtgärder som hindrar utrymning av bostaden, exempelvis montering av extra lås eller stoltrapphiss i trånga utrymmen.

3.9 Dokumentation

Alla uppgifter av betydelse för ärendet dokumenteras i aktuellt ärendehanteringssystem för kommunala handläggare av bostadsanpassningsbidrag

3.10 Beslut

Ett beslut om bostadsanpassningsbidrag ska vara skriftligt, redovisa bidragets storlek och de åtgärder som bidrag beviljats för, samt besvärshänvisning om hur beslutet kan överklagas.

Beslut med avslag underrättas sökanden i form av förenklad delgivning.

3.11 Avgift

Bostadsanpassningsärendet är avgiftsfritt. Bidraget är inte inkomstprövat.

3.12 Återställningsbidrag

Ansökan om återställningsbidrag kan under vissa förutsättningar beviljas ägare för hyres- och bostadsrättshus eller ägarlägenhetsfastigheter. Detta för att demontera de anordningar som installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag. Hyresvärdar kan dessutom ansöka om bidrag för att återställa anpassningar inne i en lägenhet. För bidrag krävs bland annat att den ursprungliga anpassningsåtgärden är till nackdel för andra boende alternativt om anpassningsåtgärden på grund av ändrade förhållanden inte längre kan användas för sitt ändamål. För hyresrätter gäller även anvisanderätt innan återställningsbidrag kan vara aktuellt.

Återställningsbidraget lämnas som ett kontantbidrag och ska motsvara en skälig kostnad för bidragsberättigade åtgärder.

3.13 Återkallande av ett beslut om att bevilja bostadsanpassningsbidrag

Före utbetalning får kommunen enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag återkalla ett beslut om att bevilja bostadsanpassningsbidrag, om de förutsättningar som låg till grund för beslutet inte längre finns.

3.14 Återbetalning av utbetalat bostadsanpassningsbidrag

Ett kontantbidrag som redan har utbetalats till sökanden kan krävas tillbaka helt eller delvis endast i följande två fall-

- Om den som har mottagit bidraget har lämnat oriktiga uppgifter eller på något annat sätt förorsakat att bidrag felaktigt lämnats eller lämnats med ett för högt belopp.
- Om bidraget lämnats felaktigt eller lämnats med ett för högt belopp och mottagaren skäligen borde ha insett detta.

Socialförvaltningen
Annika Wallin
Enhetschef

Avtalssamverkan mellan Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm om gemensam tjänstemannaorganisation för socialnämndens ansvar inom det familjerättsliga området

Förslag till beslut

Socialnämndens beslut för egen del

1. Socialnämnden godkänner föreliggande "Utredning om förutsättningar för en gemensam familjerätt för kommunerna Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm", daterad den 2 januari 2023.
2. Under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut enligt nedan avsätter socialnämnden medel enligt redovisad kostnadskalkyl för Vaxholms stads andel av de beräknade kostnaderna för genomförandeprojektet.

Socialnämnden föreslår kommunstyrelsen tillstyrka kommunfullmäktige besluta

1. Vaxholms stad ska genom avtalssamverkan med Danderyd, Lidingö och Täby kommun skapa en gemensam tjänstemannaorganisation för socialnämndens ansvar inom det familjerättsliga området ("familjerätten"), där Danderyds kommun är värdkommun.
2. Kommunfullmäktige noterar den redovisade kostnadsfördelningen mellan de samverkande kommunerna.
3. Avtal om avtalssamverkan ingås av socialnämnden.

Sammanfattning

Utredningens bedömning är att en gemensam familjerätt genom avtalssamverkan för Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholms kommun innebär samordningsvinster i form av en mer effektiv verksamhet med sammanhållen kompetens och bibehållen kontinuitet. En gemensam familjerätt bedöms ha goda möjligheter att utveckla verksamheten på ett sätt som kan bidra till de fördelar som identifierats med en sammanslagning. En sammanslagning av kommunernas familjerätter bedöms även vara förenligt med ett upprätthållande av principen om barnets bästa.

Baserat på utredningen föreslår socialförvaltningen således att Vaxholms stad ska ingå avtal om detta och att Danderyds kommun ska vara värdkommun. Verksamheten kommer att organiseras under en enhetschef inom Danderyds socialförvaltning.

Bakgrund

Diskussioner om en gemensam familjerätt för nordostkommunerna i Stockholms län har förts i olika former och forum sedan 2009. Antalet intresserade kommuner har varierat över tid. Mellan åren 2019 och 2021 har frågan utretts, men underlaget som presenterades ansågs inte tillräckligt underbyggt för att ligga till grund för ett beslut. 2022-03-15 beslutar socialnämnden att uppdra åt förvaltningschef att utreda förutsättningarna för en gemensam familjerätt med andra nordostkommuner och åiterrapportera förslag på åtgärder.

Under våren 2022 beslutade de fyra kommunerna Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm att ge en arbetsgrupp med representanter från respektive kommun i uppdrag att utreda förutsättningarna för en gemensam familjerätt med Danderyd som värdkommun och vad ett sådant förslag praktiskt skulle innebära för kommunerna, se bilaga 1.

Familjerätten ger invånare stöd och rådgivning om familjerättsliga frågor som rör separation, vårdnad, boende och umgänge, fader- och föräldraskap samt adoptioner. Familjerätten utför också olika typer av utredningar på uppdrag av tingsrätten, vilket skiljer familjerättens arbete från socialtjänstens andra områden. De familjerättsliga frågorna regleras främst i föräldrabalken och till viss del i socialtjänstlagen. Även barnkonventionens principer om barns bästa är grundläggande för arbetet.

Ärendebeskrivning

Under våren 2022 beslutade de fyra kommunerna Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm att ge en arbetsgrupp med representanter från respektive kommun i uppdrag att utreda förutsättningarna för en gemensam familjerätt.

Utredningens bedömning är att en gemensam familjerätt genom avtalssamverkan för Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholms kommun innebär samordningsvinster i form av en mer effektiv verksamhet med sammanhållen kompetens och bibehållen kontinuitet. En gemensam familjerätt bedöms ha goda möjligheter att utveckla verksamheten på ett sätt som kan bidra till de fördelar som identifierats med en sammanslagning. En sammanslagning av kommunernas familjerätter bedöms även vara förenligt med ett upprätthållande av principen om barnets bästa.

Baserat på utredningen föreslår socialförvaltningen således att Vaxholms stad ska ingå avtal om detta och att Danderyds kommun ska vara värdkommun. Verksamheten kommer att organiseras under en enhetschef inom Danderyds socialförvaltning.

Den 1 juli 2018 infördes en generell rätt till kommunal avtalssamverkan i kommunallagen. Rätten ger kommunerna möjlighet att ingå avtalssamverkan med stöd av 9 kap. 37 § kommunallagen. Sveriges kommuner och regioner har lyft fram familjerätt som ett tänkbart och lämpligt område för kommunerna att överväga samverkan inom i syfte att underlätta, effektivisera och öka kvaliteten.

Avtalssamverkan innebär inte någon förändring av huvudmannskapet för de uppgifter avtalet omfattar. Den kommun som åtar sig att utföra en uppgift åt en annan kommun övertar inte det övergripande ansvaret för uppgiften. Detta innebär att beslut som inte kan fattas av tjänsteman även fortsättningsvis beslutas av socialnämnden i hemkommunen.

Barnrättsperspektivet/Prövning av barnets bästa

En sammanslagning av kommunernas familjerätter är förenligt med ett upprätthållande av principen om barnets bästa, se barnkonsekvensanalys i bilaga 1.

Jämställdhetsperspektivet

Föreslaget beslut bedöms inte få några konsekvenser/effekter ur ett jämställdhetsperspektiv.

Måluppfyllelse

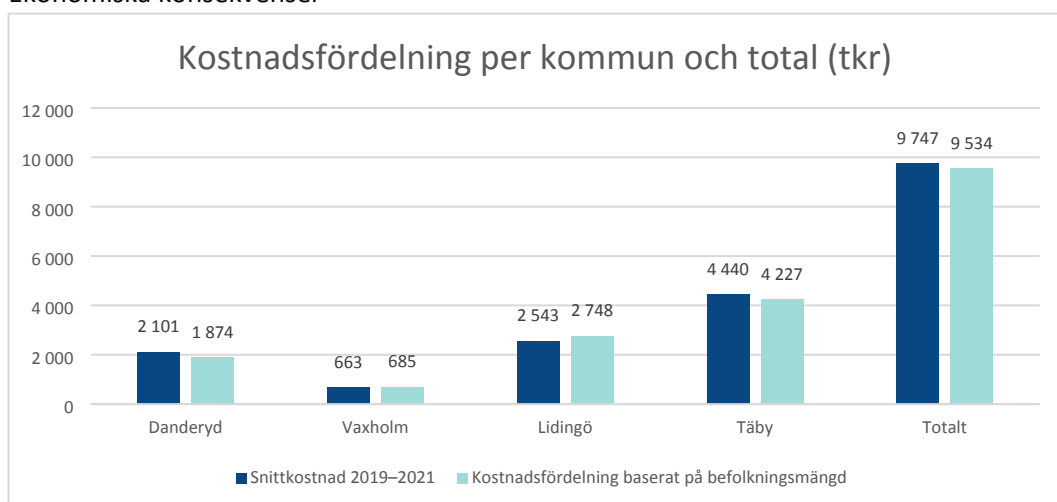
Syftet med en gemensam familjerätt är att uppnå samordningsvinster i form av en mer effektiv, mindre sårbar verksamhet med bred kompetens. Vidare syftar en gemensam familjerätt till att säkerställa kontinuiteten i verksamheten, vilket bidrar till hög rättssäkerhet, likabehandling och inte minst en god kvalitet i verksamheten.

Beräknad prognos visar att kostnaderna skulle minska givet att kommunerna skulle ingå en gemensam familjerätt. Kostnadsminskningen bedöms framför allt bero på lägre konsultkostnader och effektiviseringsvinster, trots ett utökat chefskap. Det går inte att utesluta att kostnaderna ökar initialt i implementeringsfasen.

En sammanslagning av kommunernas familjerätter är förenligt med ett upprätthållande av principen om barnets bästa. Vinsten för barnen, att få den stabilitet och ökade kvalitet som följer med en gemensam familjerätt bedöms väga tungt i frågan. En gemensam familjerätt bedöms medföra att barnets bästa sätts i första rummet.

Finansiering

Ekonomiska konsekvenser

Som framgår av utredningen visar beräknad prognos att kostnaderna skulle minska totalt givet att kommunerna skulle ingå en gemensam familjerätt. Kostnadsminskningen bedöms framför allt bero på lägre konsultkostnader och effektiviseringsvinster. Initialt kommer en implementeringskostnad uppstå för en projektledare som ska samordna implementeringsarbetet. Kostnaderna kommer att fördelas mellan de fyra kommunerna.

För Vaxholm innebär en övergång till gemensam familjerätt en marginellt ökad kostnad enligt utredningen. Detta beror på att Vaxholms snittkostnad mellan 2019–2021 har varit låg på grund av ett lägre behov och lägre volymer. Om behovet och volymerna däremot framöver ökar för Vaxholms del skulle övergången vara positiv i ekonomisk bemärkelse och således innebära en lägre kostnad. Det är svårt att rekrytera till området familjerätt vilket i förlängningen medför en risk för kostnader av konsult i nuvarande organisation.

Genomförande

En projektorganisation med en projektledare behöver tillsättas för att förbereda och genomföra sammanslagningen. Vårdkommunen kommer anställa en projektledare samt en chef för att förbereda för verksamhetsstart. Respektive kommun deltar med passande funktioner i styrgrupp och arbetsgrupper som aktivt arbetar med införandet. Fokusområden för en projektorganisation är samverkansavtal, delegationsordning och styrdokument, organisation och personalresurser, lokaler, verksamhetssystem samt IT och persondatasäkerhetsfrågor. För redogörelse av tidplan se bilaga 3.

Kostnader det medför med en anställd projektledare och en enhetschef under genomförandeprojektet fördelas mellan kommunerna genom nedan fördelningsnyckel beräknat på antal invånare. Beräkningen är en kalkyl och debitering kommer att ske utifrån faktisk kostnad.

Belopp i tkr	Danderyd	Vaxholm	Lidingö	Täby	Totalt
Procentuell kostnadsfördelning för den nya organisationen beräknat på antal invånare	20%	7%	29%	44%	100%
Kostnadsfördelning 2023	98 000	34 300	142 100	215 600	490 000
Kostnadsfördelning 2024	88 666	31 033	128 566	195 066	443 331
Sammanlagd kostnadsfördelning	186 666	65 333	270 666	410 666	933 331

Bedömning

Utöver fördelen med en mindre sårbar verksamhet personalmässigt visar utredningen, med stöd av andra kommuners gemensamma familjerätter, också att möjligheterna för verksamhetsutveckling stärks. Det är viktigt, också utifrån omvärldsfaktorer såsom redan genomförda lagändringar och kommande, en ny socialtjänstlag i synnerhet, som bland annat kommer medföra nya arbetssätt och ökade krav på det förebyggande sociala arbetet.

Syftet med en gemensam familjerätt är att uppnå samordningsvinster i form av en mer effektiv, mindre sårbar verksamhet med bredare kompetens. Vidare syftar en gemensam familjerätt till att säkerställa

kontinuiteten i verksamheten, vilket bidrar till hög rättssäkerhet, likabehandling och inte minst en god kvalitet i verksamheten.

Bedömningen är att en gemensam familjerätt genom avtalssamverkan för Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholms kommun innebär samordningsvinster i form av en mer effektiv verksamhet med sammanhållen kompetens och bibehållen kontinuitet. Bedömningen är också att en gemensam familjerätt ger bättre förutsättningar för specialisering vilket kvalitetsäkrar verksamheten. En gemensam organisation bedöms ha goda möjligheter att utveckla verksamheten på ett sätt som kan bidra till de fördelar som identifierats med en sammanslagning.

Eventuella kommande förändringar av lagar och riktlinjer inom det familjerättsliga området förutsätter en organisation som har möjlighet att möta utvecklingen. Utvecklingsfrågor och metodutveckling kan drivas med större framgång i en gemensam familjerätt.

Beslut i Vaxholms stad

Socialförvaltningen gör bedömningen att själva ställningstagandet till om Vaxholms stad ska avtalssamverka med Lidingö stad, Täby och Danderyds kommuner om en gemensam tjänstemannaorganisation för familjerätten är ett sådant beslut av principiell beskaffenhet som enligt 5 kap. 1 § kommunallagen ska fattas av kommunfullmäktige. Att besluta om att ingå avtalet är därefter ett led i socialnämndens ansvar att verkställa beslutet och omfattar i sig den typ av frågor som ingår i en nämnds ansvar enligt 6 kap. 3 och 6 §§ kommunallagen¹. Om fullmäktige fattar det föreslagna beslutet vid sitt sammanträde kan beslut om själva avtalet om avtalssamverkan därefter tas i socialnämnd. För en sammanhållen process i de avtalssamverkande kommunerna och för det fortsatta genomförandet om fullmäktige följer förslaget, är det av vikt att besluten tas enligt ovan.

Handlingar i ärendet

1. Utredning om förutsättningar för en gemensam familjerätt för kommunerna Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm, daterad den 2 januari 2023.
2. Tidplan för en gemensam familjerätt, daterad den 18 januari 2023.

Kopia på beslutet till:

För åtgärd: Socialförvaltningen, Ann-Sophie Holgersson

För kännedom: Täby kommun son@taby.se
Lidingö stad omsorgs-och.socialforvaltningen@lidingo.se
Danderyds kommun socialforvaltning@danderyd.se

---

¹ 3 § Nämnderna beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om.

6 § Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten.

VAXHOLMS
STAD

Utredning om förutsättningar för en gemensam familjerätt för kommunerna Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm

Innehåll

1. Bakgrund	3
2. Genomförande av uppdraget.....	3
3. Familjerätt.....	3
3.1 Definition och regelverk	3
3.2 Begreppsförklaring.....	4
4. Omvärldsbevakning.....	5
4.1 Lagändringar inom det familjerättsliga området.....	5
4.2 Kommuner med gemensam familjerätt.....	5
5. Samverkan mellan nordostkommunerna inom närliggande områden	8
5.1 Socialjouren nordost	8
5.2 Södra Roslagens miljö- och hälsoskyddsnämnd (SRMH)	8
5.3 FoU Nordost.....	8
6. Juridisk form för en gemensam familjerätt.....	9
6.1 Avtalssamverkan.....	9
6.2 Gemensam familjerättsnämnd	9
7. Nulägesbeskrivning av nordostkommunerna	9
7.1 Folkmängd	9
7.2 Befintlig familjerättslig organisation.....	10
7.3 Personalens och chefers synpunkter på gemensam familjerätt	11
7.4 Verksamhetssystem.....	12
8. Personalresurser och statistik	12
8.1 Kommunernas befintliga personalbemanning inom familjerätten	12
8.2 Ärendemängd fördelat på ärendetyp	13
8.3 Ärendemängd fördelat per befintliga personalresurser	13
8.4 Ärendeprocesser i en gemensam familjerätt	14
9. Kommunernas kostnader för familjerätt.....	16
9.1 Kommunernas nuvarande kostnader	16
9.1.1 Snittkostnad 2019–2021.....	16
9.2 Kostnader i en gemensam familjerätt	16
10. Bedömning och slutsats	17
11. Genomförande av en gemensam familjerätt	19
Bilaga.....	20

1. Bakgrund

Diskussioner om en gemensam familjerätt för nordostkommunerna i Stockholms län har förts i olika former och forum sedan 2009. Antalet intresserade kommuner har varierat över tid. 2019 anlätades ett konsultföretag för att utreda frågan, men underlaget som presenterades ansågs inte tillräckligt underbyggt för att ligga till grund för ett beslut. Med grund i underlaget som togs fram 2019 genomfördes en utredning under 2020 och 2021. Under våren 2022 beslutade de fyra kommunerna Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm att ge en arbetsgrupp med representanter från respektive kommun i uppdrag att ta fram ett konkret förslag för en gemensam familjerätt och vad ett sådant förslag praktiskt skulle innebära för kommunerna.

Familjerätt är en specialiserad verksamhet som till stor del utgörs av myndighetsutövning och är ett av de juridiskt mer komplicerade områdena inom socialtjänstens verksamheter. Det familjerättsliga arbetet upptar i regel en mycket liten del av individ- och familjeomsorgens samlade resurser, vilket kan medföra en utmaning för kommuner att över tid upprätthålla hög kompetens och god kvalitet inom området.

Syftet med en gemensam familjerätt är att uppnå samordningsvinster i form av en mer effektiv, mindre sårbar verksamhet med bred kompetens. Vidare syftar en gemensam familjerätt till att säkerställa kontinuiteten i verksamheten, vilket bidrar till hög rättssäkerhet, likabehandling och inte minst en god kvalitet i verksamheten.

2. Genomförande av uppdraget

Arbetsgruppens uppdrag är att utreda förutsättningarna för hur en gemensam familjerätt för de fyra kommunerna där Danderyd står som värdkommun för verksamheten och arbetsgivare för anställda inom familjerätten.

Två utredningar har genomförts under 2019 respektive 2020/2021. Båda utredningar ligger till grund för slutsatser i denna utredning i delar som fortfarande bedöms vara relevanta. Viktiga lärdomar har dragits av de tidigare utredningarna, bland annat genom de intervjuer med chefer och arbetsledare samt de diskussioner som förts inom respektive kommuns familjerätt avseende för- och nackdelar ur ett medborgar-, verksamhets- och personalperspektiv. Tidigare omvärldsbevakning i form av intervjuer med chefer och personal i kommuner som har en gemensam familjerätt, nordostkommunernas gemensamma socialjour och Södra Roslagens miljö- och hälsoskyddsnämnd, utgör underlag för utredningen. Kompletterande uppgifter har inhämtats under våren 2022 avseende statistik för åren 2019-2021, befintliga personalresurser och omvärldsbevakning på området.

Uppdraget har avgränsats till att utgöra ett underlag för beslut om att ingå en gemensam familjerätt. Frågor som handlar om genomförandet av en eventuell organisationsförändring ingår inte i uppdraget.

3. Familjerätt

3.1 Definition och regelverk

Familjerätten ger invånare stöd och rådgivning om familjerättsliga frågor som rör separation, vårdnad, boende och umgänge, fader- och föräldraskap samt adoptioner. Familjerätten utför också olika typer av utredningar på uppdrag av tingsrätten, vilket skiljer familjerättens arbete från socialtjänstens andra områden.

De familjerättsliga frågorna regleras främst i föräldrabalken och till viss del i socialtjänstlagen. Även barnkonventionens principer om barns bästa är grundläggande för arbetet. Det finns även en namnlag och annan särskild lagstiftning och konventioner när det gäller internationella adoptioner som är viktiga inom det familjerättsliga området.

Vissa beslut som rör familjerätt är inte möjliga att delegera till en tjänsteperson, utan måste beslutas av socialnämnd eller motsvarande nämnd. De vanligast förekommande ärendetyperna som det råder delegationsförbud för är nedläggning av faderskapsutredning, beslut om att inte inleda faderskapsutredning, överflyttning av vårdnad samt utredning om medgivande för internationell adoption, en så kallad medgivandeutredning.

Familjerättens verksamhet omfattar även verkställande av domstolsbeslut om umgänge med umgängesstöd. Socialnämnden ska efter rättsens beslut om umgängesstöd utse en viss person att medverka vid umgänget. Socialnämnden ska även följa upp hur umgänget fungerar och verka för att stödet inte pågår längre än nödvändigt.

3.2 Begreppsförklaring

Boendeutredning	Utredning som syftar till att ge domstol underlag för beslut om barns boende då föräldrarna inte är överens.
Faderskapsutredning	Utredning som syftar till att fastställa vem som är far till ett barn.
Föräldraskapsutredning	Utredning som syftar till att fastställa vem som, förutom modern, är att anse som förälder till ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning av modern i ett förhållande mellan två kvinnor.
Gemensam vårdnad	Gemensam vårdnad innebär att föräldrarna gemensamt har det juridiska ansvaret för barnet.
Medgivandeutredning	Med medgivandeutredning avses utredningar, enligt 6 kap. 12 § socialtjänstlagen, som syftar till att ge socialnämnden underlag för beslut om medgivande att ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det.
MF-protokoll	Protokoll som upprättas i samband med faderskapsutredning om parterna inte är sambor, eller om de är sambor och omständigheter kommit fram som ifrågasätter faderskapet.
Samarbetssamtal	Samtal under sakkunnig ledning som syftar till att föräldrar ska nå enighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge.
S-protokoll	Protokoll som upprättas i samband med faderskapsutredning om parterna är sambor och övertygade om att barnet är deras gemensamma eller har kommit till genom assisterad befruktning och inga omständigheter har framkommit som ifrågasätter faderskapet.
Umgängesstöd	En särskilt utsedd person närvarar när barnet träffar umgängesföräldern (i enlighet med domstolens beslut) eller närvarar vid hämtning och lämning i anslutning till umgängestillfället.
Umgängesutredning	Utredning som syftar till att ge domstol underlag för beslut om barns umgänge med förälder som barnet inte stadigvarande bor hos.
Upplysning	Upplysning, enligt 6 kap 19 § föräldrabalken, som domstolen tar in från socialnämnden innan ett interimistiskt beslut om vårdnad, boende eller umgänge fattas.
Vårdnadsutredning	Utredning som syftar till att ge domstol underlag för beslut om ensam eller gemensam vårdnad om barn.
Yttrande över nationella adoptioner	Yttrande från socialnämnden som inhämtas av tingsrätten innan beslut om adoption av barn 0-17 år fattas.
Yttrande över umgängesstöd	Yttrande från socialnämnden som inhämtas av rätten innan rätten meddelar beslut om umgängesstöd.
Ä-protokoll	Protokoll som upprättas i samband med faderskapsutredning om det ifrågasätts att mannen i äktenskapet är far till barnet. Kommentar: Ä-protokoll upprättas tillsammans med MF- eller S-protokoll.

4. Omvärldsbevakning

4.1 Lagändringar inom det familjerättsliga området

Under 2022 har flera nya lagändringar inom det familjerättsliga området trätt i kraft. En viktig förändring är den nya lagen (2021:530) om informationssamtal som innebär krav på att föräldrar som huvudregel ska ha deltagit i ett sådant samtal innan de framställer ett yrkande om vårdnad, boende eller umgänge i domstol. Syftet med informationssamtalen är att föräldrarna genom samtalen ska hitta en lösning som är bäst för barnen i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Kommunerna ansvarar för att informationssamtal genomförs och att detta sker inom fyra veckor från det att begäran inkom från föräldrarna.

I frågor som rör fader- och föräldraskapsutredningar har lagändringar genomförts som innebär att regleringen är könsneutral, vilket innebär att om två personer av samma kön eller där en eller båda har ändrat könstillhörighet och lever i ett registrerat partnerskap eller är gifta så ska båda makarna anses som förälder. Det har införts en förenkling i reglerna gällande bekräftelse av föräldraskap som innebär att ogifta föräldrar kan bekräfta föräldraskapet digitalt.

En lagstadgad tidsgräns på fyra månader har införts för utredningar i frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Ändringar har genomförts i föräldrabalken gällande att barnets rätt till information och att komma till tals ska lyftas fram och tydliggöras samt att fler och yngre barn ska ges möjlighet att delta.

Utöver ovanstående genomförda lagändringar pågår också flera beredningar om lagändringar:

I *Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag* (SOU 2020:47) presenteras slutbetänkandet av utredningen Framtidens socialtjänst. Utredningens större förslag handlar bland annat om en förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst, en kunskapsbaserad socialtjänst och möjligheten att tillhandahålla insatser utan föregående behovsprövning. Vidare föreslås kompletterande bestämmelser införas vad gäller barns rätt till information och att komma till tals samt förslag om att tillsätta en utredning för att utreda behovet av och förutsättningarna för oberoende barnombud.

I *Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv* (SOU 2022:38) presenteras flera förslag på förändringar i föräldrabalkens regler om föräldraskap och förändringar av de familjerättsliga reglerna. Förslagen syftar bland annat till att göra reglerna om föräldraskap mer överskådliga, enhetliga, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa. Utredningen tar också upp frågor om hävning av föräldraskap, om personer som inte längre är gifta eller sambor ska kunna adoptera gemensamma eller varandras barn, förutsättningarna för ett barn att upprätthålla sin relation med en socialförälder samt om det i övrigt behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar.

I Kommittédirektivet *Vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer – en översyn av reglerna i föräldrabalken* (Dir. 2021:70) som ska presenteras i december 2022 har en utredare getts i uppdrag att se över regler i föräldrabalken om vårdnadsöverflyttning, adoption och umgänge. Utredningen ska bland annat ta ställning till om förutsättningarna för vårdnadsöverflytt och adoption bör ändras för att tillgodose familjehemsplacerade barns rätt till trygghet och stabilitet. Utredningen ska också se över behovet av åtgärder för att underlätta förutsättningarna för prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning för barn i familjehem och när frågor uppkommer om umgänge med en förälder som har utövat våld eller annan allvarlig kränkning.

4.2 Kommuner med gemensam familjerätt

Flera kommuner som har en gemensam familjerätt har kontaktats under 2021 och 2022. Nedan följer en sammanfattning av dessa kommuners erfarenheter av att ingå i en gemensam familjerätt.

4.2.1 Familjerätten i Helsingborg

Båstad, Helsingborg, Svalöv, Åstorp och Örkelljunga ingick i en gemensam familjerätt 2017, därefter har även Klippan valt att ingå. Det totala antalet invånare i de sex kommunerna uppgår till cirka 225 000 (2022).

Samverkansform

Kommunerna ingick avtalssamverkan för familjerätten redan innan förändringarna i kommunallagen 2019, men bedömde ändå att det var mer effektivt och enklare än att tillsätta en gemensam nämnd för verksamheten.

Personal

I verksamheten, som leds av en sektionschef och en enhetschef, arbetar 18 familjerättshandläggare, indelade i två grupper. En grupp består av 11 handläggare med ansvar för utredningar. Den andra gruppen består av 7 handläggare som ansvarar för det förebyggande arbetet inklusive bemanning av en umgängesstödslokal. Utöver detta arbetar två administratörer på halvtid där den ena halvan avser administrativt stöd och den andra för utredning av enklare faderskap. Frågan om det administrativa arbetet ska utföras av handläggare eller administratör har varit prioriterad sedan den gemensamma familjerätten startade och verksamheten ser det som mycket viktigt att ha ett administrativt stöd för att undvika avvikelser och annan felaktig ärendehandläggning.

Verksamhetssystem

Den största utmaningen verksamheten upplevt och som tagit mest tid i anspråk, är att kommunerna tidigare använde tre olika verksamhetssystem. I dag har samtliga kommuner övergått till ett och samma verksamhetssystem för att minska administrationen och risken för avvikelser.

Finansiering

Utöver finansiering av enhetschef som fördelats ut på kommunerna utgår finansieringsmodellen för familjerätten i Helsingborg ifrån den kostnad varje kommun hade inför sammanslagningen. Syftet med modellen var att det inte, utöver chefstjänsten, skulle bli dyrare för någon kommun att bedriva verksamheten enligt avtalssamverkan. Verksamheten menar att upplägget förenklade kostnadsberäkningen såväl vid införandet som i det årliga budgetarbetet då hänsyn inte behöver tas till respektive kommuns ärendemängd, en siffra som varierar och bedöms falla jämnt ut över tid.

Fördelar och nackdelar med en gemensam familjerätt

Familjerätten i Helsingborg ser stora samordningsvinster i form av högre kvalitet och kompetens. Större möjligheter att specialisera sig har inneburit att fler förebyggande insatser kunnat erbjudas än vad som tidigare varit möjligt. I och med övergången till en gemensam familjerätt har de kunnat starta en egen verksamhet för samarbetssamtal och umgängesstöd. En annan stor vinst verksamheten ser är att det alltid finns en grundkompetens i verksamheten, även vid personalförändringar, vilket skapar stabilitet över tid.

En fråga som den gemensamma familjerätten i Helsingborg prioriterat är hur samverkan ska kunna upprätthållas med hemkommuner och andra verksamheter. För att prioritera frågan har samverkan angetts som ett verksamhetsmål som de arbetat aktivt med sedan 2017, vilket medfört att samverkan i dag ofta fungerar bättre jämfört med innan sammanslagningen.

De geografiska avstånden bedömer verksamheten inte ha inneburit några negativa konsekvenser, utan tvärtom har de endast fått positiv respons från medborgare då möjligheten till anonymitet är större.

4.2.2 Familjerätten i Upplands Väsby

Upplands Väsby, som är värdkommun, Sollentuna och Sigtuna införde en gemensam familjerätt i 2005. Det totala antalet invånare i de tre kommunerna uppgår till 172 40 (2021).

Samverkansform

För familjerätten i Upplands Väsby har kommunerna valt att tillsätta en gemensam familjerättsnämnd. Överlag upplevs samverkansformen fungerat bra. En utmaning har varit att nämnden haft svag politisk anknytning till hemkommunerna. Det årligen roterande ordförandeskapet mellan kommunerna har försvärat för politiken att driva utvecklingsfrågor.

Personal

Arbetsgruppen består av nio handläggare samt en administratör vilka leds av en avdelningschef och en biträdande enhetschef. Familjerätten verkställer umgängesstöd för de samverkande kommunerna i en öppen förskola med arvoderade umgängesstödjare.

Verksamhetssystem

Verksamheten använder samma verksamhetssystem som värdkommunens socialtjänst. Vilket verksamhetssystem hemkommunernas socialtjänster använder upplevs inte påverka det dagliga arbetet.

Finansiering

Finansiering för den gemensamma familjerätten är beräknad på 50% befolkningsmängd och 50% antal ärenden. Med en gemensam familjerättsnämnd med egen budget upplevs verksamheten kosta mer till följd av hur kostnaderna redovisas. Verksamhetens stora utmaning har varit att få gehör för ökad budgetram.

Fördelar och nackdelar med en gemensam familjerätt

I kontakten med verksamheten framgår att de endast har sett fördelar med en gemensam familjerätt. En fördel som lyfts fram är att en större arbetsgrupp skapar bättre möjligheter till förebyggande arbete, specialisering och verksamhetsutveckling. Verksamheten upplever att de är bättre rustade för lagändringar och förändringar på det familjerättsliga området. En större arbetsgrupp skapar också en mindre sårbar verksamhet vid semestrar och personalbortfall.

Verksamheten anser att samverkan med hemkommunerna fungerar bra. Däremot har avståndet ökat till de kommuner som inte är värdkommuner vilket periodvis lett till utmaningar i samverkan. Verksamheten framhåller att samverkan tar mer tid och att det krävs en aktiv samverkan mellan kommunernas socialchefer och ekonomi- och kommunikationsenheter.

4.2.3 Familjerätten i Solna

Den gemensamma familjerättsverksamheten för Solna, Sundbyberg infördes 2009 och 2014 tillkom även Ekerö. Verksamheten ingår i värdkommunen Solna stads socialförvaltning och är en del av förvaltningens Barnenhet. Det totala antalet invånare i de tre kommunerna uppgår till 167 600 (2022).

Samverkansform

Kommunerna har valt att tillsätta en gemensam familjerättsnämnd i Solna då det vid uppstart var striktare reglerat i kommunallagen att ingå samverkansavtal. Ingående kommuner har representanter i den gemensamma nämnden. Budgeten upprättas av värdkommunen Solna i samråd med samverkande kommuner. Hur berörda kommuner ska samverka regleras närmare i reglemente och i avtal. Avtalet om en gemensam nämnd för familjerättsliga frågor löper på treårs-perioder. Som värdkommun har Solna stad det fulla ansvaret för verksamheten och arbetsgivaransvar.

Personal

Verksamheten i de tre berörda kommunerna är idag bemannad med en arbetsledare och 10 familjerättssekreterare. Familjerättssekreterarna rekryterar och utreder umgängesstödjare själva och umgänget sker på den av föräldrarna eller tingsrätten överenskomna platsen. Vid start av en gemensam familjerätt hade Solna en administratörtjänst som man sedan fasade ut och omvandlade till en familjerättssekreterartjänst. Man ansåg att det inte längre fanns skäl att ha en ren administratörstjänst.

Verksamhetssystem

Den gemensamma familjerätten har ett verksamhetssystem, Treserva, som även används i hemkommunerna. Även om kommunerna har samma leverantör har de varsitt verksamhetssystem för att bland annat kunna ta fram statistik för respektive kommun. När det gäller socialregisterärenden för Solna så har familjerätten behörighetsstyrning eftersom det är en separat familjerättsnämnd.

Finansiering

För den gemensamma familjerätten i Solna fördelas hälften av kostnaderna för den gemensamma nämndens verksamhet efter antalet invånare i respektive kommun per den 1 november två år före aktuellt verksamhetsår. Den andra hälften fördelas efter antalet ärenden under de senaste tre åren. Antalet ärenden hämtas från det underlag kommunerna årligen lämnar till Socialstyrelsen. I den gemensamma nämndens kostnader ingår även centrala kostnader, s.k. overheadkostnader, för planering och uppföljning, personal- och ekonomiadministration, IT och telefoni, företagshälsovård, försäkring och övriga administrativa kostnader.

Fördelar och nackdelar med en gemensam familjerätt

Erfarenheterna av den kommungemensamma familjerättsverksamheten har varit positiv. Förhoppningarna - att ett samgående skulle innebära en minskad sårbarhet, förbättrad tillgänglighet, ett stärkt ledarskap och möjligheter att utveckla och effektivisera verksamheten - har i hög utsträckning infriats. Vidare konstaterar man att samgåendet inneburit bättre möjligheter till kollegialt utbyte och bättre förutsättningar att möta konkurrensen om personal.

En av utmaningarna i samband med sammanslagningen var att ena personalgruppen utifrån olika arbetskulturer, vilket lyfts som både positivt och negativt. Numera ser verksamheten bara vinster av erfarenheten som bidragit till ökad kunskap och kollegialt utbyte. De utökade geografiska avstånden mellan medborgare och familjerätten har inte inneburit problem då det finns goda kommunikationer mellan kommunerna.

5. Samverkan mellan nordostkommunerna inom närliggande områden

Sedan många år finns ett samverkansnätverk för familjerättshandläggarna i nordostkommunerna som träffas två till tre gånger per år. Handläggarna i Danderyd, Lidingö, Österåker och Vallentuna har gemensam ärendehandledning. Nedan följer en redogörelse för fler pågående samverkansformer mellan nordostkommunerna.

5.1 Socialjouren nordost

Danderyd, Lidingö, Norrtälje, Täby, Vallentuna, Vaxholm och Österåker har ett samverkansavtal för en gemensam socialjour. Personalen är anställd av Vallentuna kommun, men verksamhetens lokaler är förlagda i Täby utifrån sitt mer centrala läge.

Socialjouren finansieras genom att 50 % av beloppet utgör en fast kostnad i förhållande till kommunernas invånarantal och resterande 50 % utgör en rörlig kostnad utifrån respektive kommuns aktualiserade ärenden och ärendenas uppskattade tidsåtgång. Budgeten räknas årligen upp för det kommande året, enligt omsorgsprisindex (OPI) som publiceras av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Uppsägningstid för kommunerna är 12 månader.

5.2 Södra Roslagens miljö- och hälsoskyddsnämnd (SRMH)

Lidingö, Norrtälje, Vallentuna, Täby och Vaxholm har ett samverkansavtal i frågor som rör serveringstillstånd och tobakskontroller. I avtalet ingår extern delegation för handläggarna och beslut med delegationsförbud fattas i respektive kommuns nämnd. Samverkansavtalet löper tills vidare med minst ett års uppsägningstid.

5.3 FoU Nordost

Sedan januari 2015 har Danderyd, Lidingö, Norrtälje, Täby, Vaxholm och Österåker avtalssamverkan avseende forsknings- och utvecklingsverksamhet inom socialtjänsten genom verksamheten FoU Nordost¹. Arbetet bygger på avtalssamverkan med Danderyd som värdkommun.

---

¹ <https://founordost.se/>

6. Juridisk form för en gemensam familjerätt

Kommunjurister från Danderyd och Täby har bidragit med sina synpunkter vad gäller för- och nackdelar med en gemensam nämnd respektive avtalssamverkan. Juristerna framför att tillsättandet av en gemensam nämnd är ett mycket mer omfattande projekt än att ingå ett samverkansavtal, då en gemensam nämnd bland annat rimligen innebär en större administration och ökade kostnader. Eftersom det är jämförelsevis få ärenden inom familjerätten där det råder delegationsförbud riskerar det att bli få ärenden att behandla vid sammanträdena. Utifrån ovanstående skulle en gemensam nämnd innebära högre kostnad per ärende än vid avtalssamverkan.

6.1 Avtalssamverkan

Den 1 juli 2018 infördes en generell rätt till kommunal avtalssamverkan i kommunallagen. Rätten ger kommunerna möjlighet att ingå avtalssamverkan med stöd av kommunallagen 9 kap. 37 §. SKR har lyft fram familjerätt som ett tänkbart och lämpligt område för kommunerna att överväga samverkan inom i syfte att underlätta, effektivisera och öka kvaliteten². SKR har i en skrivelse i oktober 2022 framfört fördelarna med avtalssamverkan och att kommunal samverkan blir alltmer nödvändig för att kunna möta de utmaningar som socialtjänsten står inför. SKR arbetar för att ta fram mer praktisk information för att stödja kommunerna i detta arbete.

Avtalssamverkan innebär inte någon förändring av huvudmannskapet för de uppgifter avtalet omfattar. Den kommun som åtar sig att utföra en uppgift åt en annan kommun övertar inte det övergripande ansvaret för uppgiften. Detta innebär att beslut som omfattas av delegationsförbud även fortsatt fattas av den överlåtande kommunen (hemkommunen). Avtalssamverkan ska enligt 9 kap. 38 § KL anmälas till kommunfullmäktige.

Regleringen i kommunallagen ger också kommunerna möjlighet att delegera beslutanderätt till en anställd i en annan kommun. Extern delegering innebär att uppdragsgivaren kan ge anställda hos uppdragstagaren rätt att fatta beslut på delegation. Besluten fattas då i uppdragsgivarens namn och för dennes räkning. Kommunallagens regler om avtalssamverkan medger enbart delegering till anställda i den kommun som utför uppdraget, inte till förtroendevalda. Det är också möjligt med vidaredelegering, vilket innebär att den förvaltningschef som får i uppdrag av en nämnd i en annan kommun att fatta beslut i sin tur kan ges möjlighet att överlåta det åt en annan anställd. Syftet är att göra det flexibelt och effektivt att avtalssamverka. För att behålla översikten bör den delegerande nämnden ställa krav på återrapportering om vilka anställda som har rätt att fatta beslut på dess vägnar³.

6.2 Gemensam familjerättsnämnd

Enligt 3 kap. 9 § Kommunallagen får kommuner tillsätta en gemensam nämnd för att fullgöra kommunala uppgifter. En gemensam nämnd ska precis som interna nämnder ses som en egen myndighet med egna ledamöter, egen budget och i övrigt följa de regler som gäller för en nämnd. Precis som vid avtalssamverkan krävs att verksamheten ingår i en av de samverkande kommunernas organisation.

7. Nulägesbeskrivning av nordostkommunerna

7.1 Folkmängd

Kommunernas storlek skiljer sig åt både vad gäller folkmängd och geografisk yta. Täby är den största kommunen sett till antal invånare och Lidingö är störst vad gäller geografisk yta. Vaxholm är den minsta kommunen, både vad gäller antal invånare och geografisk yta. Befolkningsprognoserna som respektive kommun tagit fram visar att samtliga kommuner sammanräknat förväntas ha en befolkningsökning som uppgår till cirka 18 000 (cirka 11 %) nya invånare 2030.

² SKR, Kommunal avtalssamverkan II – Socialtjänst

³ SKR Kommunal avtalssamverkan II- Socialtjänsten, september 2019

Kommun	Folkmängd 2021	Folkmängd 2030 (prognos)
Danderyd	32 803	35 035
Lidingö	48 162	49 471
Täby	73 955	86 887
Vaxholm	11 996	13 388
Summa invånare	166 916	184 781

7.2 Befintlig familjerättslig organisation

7.2.1 Danderyd

Familjerätten i Danderyds kommun är organiserad inom familjeavdelningen på socialförvaltningen. På enheten arbetar 34 personer, varav två handläggare med 18 respektive ett års arbetserfarenhet (samt fem år inom myndighetsutövning gällande barn och unga) inom familjerätt. Familjerätten leds av en avdelningschef som har personal- och arbetsmiljöansvar samt budget- och verksamhetsansvar. Arbetsbelastningen upplevs som god och det förekommer inga väntetider inom någon familjerättslig del.

Familjerätten har tillgång till administrativt stöd motsvarande 0,3 andelar av en heltidstjänst. Administratörerna är behjälpliga med att registrera inkomna ärenden, utse handläggare, inleda och avsluta utredning, skriva in beslut i journal, expediera, avsluta och arkivera ärenden. Administratörerna ansvarar också för årlig statistik, intern uppföljning, fakturahantering, skapande av informationsmaterial, del av introduktion till nya handläggare samt handläggning av enkla faderskap.

Familjerätten och handläggare inom barn och unga har ett pågående gemensamt arbete kring ärenden med hög konfliktnivå. Hela avdelningen genomför också gemensamma utbildningssatsningar såsom utbildningen "Hela barn"⁴. Familjerätten höll tidigare gruppverksamhet "Skilda världar" för barn och unga⁵. Kompetensen att bedriva gruppverksamhet finns för närvarande inte. Familjerätten har nyligen infört en E-tjänst för anmälan till samarbetsamtal.

Rekrytering av umgängesstödare sköts av kontaktsekreterare i samråd med familjerätten som är ansvariga. Umgänget sker i Mörby Centrum eller annan överenskommen plats. Familjerätten ansvarar för yttranden till tingsrätt och för uppföljning av umgängen.

7.2.2 Lidingö

Familjerätten i Lidingö är organiserad inom enheten barn, unga och familjerätt på omsorgs- och socialförvaltningen. Verksamheten leds av en enhetschef som har budget- och verksamhetsansvar samt en biträdande enhetschef som har personal- och arbetsmiljöansvar. Familjerätten har två handläggare. Utöver familjerätten är biträdande enhetschef också närmsta chef för en handläggare med ansvar för rekrytering av kontaktpersoner för vuxna aktuella inom individ- och familjeomsorgen. Handläggarna inom familjerätten har tio respektive fyra års erfarenhet av familjerätt. Handläggarna hanterar administrativa arbetsuppgifter i hög utsträckning på egen hand. Samarbetsamtal, både frivilliga och på remiss från domstol, utförs av kommunens interna öppenvård.

Det har kontinuerligt varit ett stort inflöde av ärenden som medfört en hög arbetsbelastning inom familjerätten, vilket inneburit att familjerättshandläggarna i perioder behövt begära anstånd för utredningar till tingsrätten. På grund av den höga arbetsbelastningen har en konsult anlåtats 2019 i en vårdnadsutredning och 2020 i två utredningar. Lidingö har inga gruppverksamheter för barn och ungdomar inom det familjerättsliga området.

Handläggarna ansvarar för rekrytering av umgängesstöd. Svårigheter att hitta umgängesstödare har vid något tillfälle lett till fördröjning eller att tjänsten fått köpas in av konsultföretag. Umgänget sker i

⁴ <https://helabarn.com/>

⁵ <https://www.danderyd.se/globalassets/globala-filer/omsorg-och-socialt-stod/foldrar-och-broschyror/barn-ungdom-familji/skilda-varldar-infobladd.pdf>

lekpark eller i bostaden. Familjerätten ansvarar för yttranden till tingsrätten och för uppföljning av omgångarna.

7.2.3 Täby

Familjerätten i Täby kommun är organiserad inom familjeenheten under verksamhetsområdet social omsorg. Enheten leds av två enhetschefer som har delat ledarskap för 57 medarbetare varav fem familjerättshandläggare och en gruppledare som leder och fördelar arbetet för familjerättshandläggarna. Handläggarna hanterar administrativa arbetsuppgifter i hög utsträckning på egen hand.

Efter att personalomsättningen inom familjerätten varit hög de senaste åren på grund av pensionsavgångar och föräldraledigheter är arbetsgruppen återigen stabil. Handläggarna har lång erfarenhet av familjerättsarbete. En handläggare är tillförordnad som gruppledare i avvaktan på besked om huruvida en gemensam familjerätt införs.

Under 2021 förekom det viss kötid för att påbörja samarbetsamtal i Täby kommun. Vid kö kan samarbetsamtal överlämnas till kommunens föräldramottagning. Under 2022 har det inte varit någon kö för samarbetsamtal, utan samtliga samtal har hanterats av familjerättshandläggarna. Generellt har ärendeinflödet och fördelningen av ärenden varit relativt jämn de senaste åren. Under vissa perioder har det varit ett högre inflöde av ärenden, vilket inneburit en ökad arbetsbelastning för verksamheten. Täby bedriver Skilda världar-grupper, vilka påbörjades under våren 2022. Samtalsserien "Hela barn" erbjuds till föräldrar i hög konflikt via öppenvården.

Umgänge sker i lokal hos familjecentrum som tillhör kommunens öppenvård. Två behandlare håller i omgångarna på fasta tider onsdag och söndag varannan vecka. Föräldrar erbjuds parallellt att delta i föräldrautbildning av öppenvården. I undantagsfall om det är fullt i lokalen eller vid särskilda skäl anlitas särskilt umgängesstöd för uppdrag, rekryteringen sköts då av familjerättens handläggare. Familjerätten ansvarar för yttranden till tingsrätten och för uppföljning av omgångarna. Uppföljningssamtalen med barnen sköts av behandlarna inom öppenvården.

7.2.4 Vaxholm

Familjerätten är placerad inom vuxenenheten. Under de senaste åren har de familjerättsliga arbetsuppgifterna utförts av vikarie anställd på 40 %. Vikarien arbetar enskilt med ärenden, men tar vid behov stöd av chef eller annan handläggare i besök med barn och föräldrar. Handläggaren arbetar endast med ärenden och deltar inte i handledning, ärendedragning eller kompetens- och verksamhetsutveckling. Vikarien ingår inte i övrig verksamhet och deltar inte arbetsplatsträffar varför tjänstgöringsgraden räknats upp i beräkningarna i avsnitt 8.1. Umgänge med umgängesstöd är sällan förekommande och löses när det inträffar.

7.3 Personalens och chefers synpunkter på gemensam familjerätt

Nedan följer en sammanfattning av de fördelar, nackdelar och farhågor som lyfts fram skriftligt och i intervjuer med personal och chefer i kommunernas familjerätter i samband med tidigare utredning, april 2021.

7.3.1 Fördelar

- Medborgaren får likvärdigt bemötande oavsett kommundillhörighet.
- Större möjlighet till anonymitet för medborgaren när besök inte sker i hemkommunen och med en större personalgrupp.
- Mindre sårbar verksamhet vid personalfrånvaro.
- Bättre möjlighet till en stabil verksamhet, med långsiktig kvalitetssäkring, fokus på hög rättssäkerhet, metod- och verksamhetsutveckling.
- En renodlad familjerättsverksamhet kan skapa tydligare ramar gentemot andra verksamheter inom socialtjänsten.
- Ökade möjligheter att erbjuda en variation av stöd och insatser.

7.3.2 Nackdelar och farhågor

- Risk att det geografiska avståndet gör att medborgare avstår att ta kontakt, delta i erbjudna insatser.
- Verksamheten kan upplevas anonym och främmande vilket kan göra att det för medborgaren är svårare att ta kontakt.
- Upparbetat samarbete med övriga verksamheter kan försämrats. Det kan bli svårare att inhämta och dela information.
- Kvalitetsarbete och verksamhetsutvecklingen kan försämrats.
- En risk för att arbetsgruppen kommer vara för stor.

7.4 Verksamhetssystem

Danderyd använder CGI Treserva som verksamhetssystem. Lidingö och Vaxholm använder Life Care, Procapita som verksamhetssystem. Täby använder Pulsen Combine som verksamhetssystem.

Då Danderyds kommun är tänkt som värdkommun för en gemensam familjerätt är information om befintligt avtal relevant då det i en gemensam familjerätt är eftersträvansvärt att alla ärenden handläggs i Danderyds verksamhetssystem.

Avtalet gäller i fem år med option för Danderyds kommun att på oförändrade villkor förlänga avtalet i fyra omgångar om vardera två år. Maximal avtalstid inklusive nyttjade förlängningsoptioner är tretton år från avtalets undertecknande. Att utöka antalet användare, är oproblematiskt i befintligt avtal, då Danderyd betalar en licenskostnad för obegränsat antal användare. Däremot är upptagningsområdet begränsat till Danderyds kommuns "nuvarande geografiska område" vilket per automatik inte innebär att kommunen behöver göra en ny upphandling. Däremot behöver man få en kostnadsbild från leverantören om utökningen påverkar kostnaden, för att sedan se om den faller inom ramen för "utökning av kontrakt" som är tillåten enligt LOU.

8. Personalresurser och statistik

8.1 Kommunernas befintliga personalbemanning inom familjerätten

Tabellen nedan visar den uppskattade totala tidsåtgången inom familjerättsområdet för 2022, oavsett om arbetet utförs av handläggare inom familjerätten eller annan personal samt antalet handläggare i respektive kommun. I tabellen nedan anges tjänstegrad i andel av en heltidstjänst.

Kommun	Handläggare	Chef
Danderyd	2,3 ⁶	Avdelningschef personal-, arbetsmiljöansvar samt budget- och verksamhetsansvar, 0,20
Lidingö	2,75 ⁷	Bitr. enhetschef personal och arbetsmiljöansvar samt enhetschef budget och verksamhetsansvar, 0,30
Täby	5	2 Enhetschefer med delat ledarskap personal, arbetsmiljö, budget och verksamhetsansvar, 0,20. 1 gruppleddare som leder och fördelar arbetet.
Vaxholm	0,70 ⁸	Enhetschef personal, arbetsmiljö, budget och verksamhetsansvar, 0,20

⁶ Inkluderar 0,3 andel av tjänst administratör

⁷ Inkluderar 2.0 tjänster familjerättshandläggare och 0.75 andel av tjänst inom öppenvård som utför samarbetsamtal.

⁸ Nuvarande tjänstgöringsgrad är 0,40 andel av tjänst för enbart ärendehantering (vikarie). Bedömningen är att 0,70 andel av tjänst motsvarar samtliga arbetsuppgifter för en handläggartjänst.

Sammanställning	10,75	0,9
-----------------	-------	-----

I en gemensam familjerätt skulle nuvarande personalresurser sammanlagt motsvara 10,75 handläggartjänster och 0,9 andel av chefstjänst.

8.2 Ärendemängd fördelat på ärendetyp

Samtliga ärendetyper avser antal barn förutom medgivande för internationell adoption.

Process	Danderyd			Lidingö			Täby			Vaxholm		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
VBU- utredningar 6:19 3 st. FB	11	10	4	9	16	12	49	41	41	6	1	6
Upplysningar 6:20 + 6:19 2 st FB antal barn	36	27	25	40	60	37	95	84	83	11	17	17
Umgängesstöd verkställda beslut, antal barn	3	1	0	6	15	4	14	14	16	0	0	2
Avtal, antal beslut	3	16	5	7	15	9	13	7	8	5	5	4
Samarbetssamtal frivilliga, antal barn	59	32	49	79	112	89	113	107	114	22	17	31
Samarbetssamtal, remiss från tingsrätt, antal barn	4	2	5	11	3	2	7	13	18	3	3	4
Medgivandeutredningar adoption	2	3	0	1	1	1	3	2	5	1	0	1
Yttrande adoption	0	0	1	1	1	1	8	4	1	1	0	0
Uppföljningsrapporter adoption	2	1	1	0	0	0	5	2	1	0	0	0
Faderskap MF- protokoll	16	7	8	17	11	3	17	20	7	10	15	15
Nedlagda faderskapsutredningar + fastställda i domstol	8	3	2	3	2	6	2	7	4	1	0	1
Namnärende	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0
Pass yttrande	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Utredningar särskilt förordnad vårdnadshavare	3	3	2	0	0	0	0	0	0	2	1	1
Utredningar umgänge med närstående	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totalt antal ärenden	147	106	102	174	237	165	326	301	299	62	59	82

Utöver listade ärendetyper ges även information och vägledning per telefon till medborgare och professionella i familjerättsliga frågor som tar mycket tid i anspråk. En kommun, Täby, har tagit fram statistik för antalet samtal som skickats till funktionsbrevlåda/ servicetelefon från kommunens kontaktcenter, vilka 2020 uppgick till 533 samtal och 2021 till 518 samtal.

8.3 Ärendemängd fördelat per befintliga personalresurser

Beräkningen är baserad på antalet ärende delat på kommunens befintliga personalresurser.

Process	Danderyd			Lidingö			Täby			Vaxholm ⁹		
År	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
VBU- utredningar 6:19 3 st. FB	4,8	4,3	1,7	3,3	5,8	4,4	8,2	6,8	6,8	8,6	1,4	8,6
Upplysningar 6:20 + 6:19 2 st. FB antal barn	16,6	11,7	10,8	14,5	21,5	11,6	15,8	14	13,8	15,7	24,3	24,3
Umgängesstöd verkställda beslut, antal barn	1,3	0,4	0	2,1	5,5	1,5	2,3	2,3	2,7	0	0	2,9
Avtal, antal beslut	1,3	6,9	2,2	2,5	5,5	3,3	2,2	1,2	1,3	7,1	7,1	5,7
Samarbets-samtal frivilliga, antal barn	25,6	13,9	21,3	28,7	40,7	32,3	18,8	17,8	19	31,4	24,3	44,3
Samarbets-samtal, remiss från tingsrätt, antal barn	1,7	0,9	2,2	4	1	0,7	1,2	2,2	3	4,3	4,3	5,7
Medgivande-utredningar	0,9	1,3	0	0,4	0,4	0,4	0,5	0,3	0,8	1,4	0	1,4
Yttrande adoption	0	0	0,4	0,4	0,4	0,4	1,3	0,7	0,2	1,4	0	0
Uppföljnings-rapporter adoption	0,9	0,4	0,4	0	0	0	0,8	0,3	0,2	0	0	0
Faderskap MF- protokoll ¹⁰	6,9	3	3,5	6,2	4	1	2,8	3,3	1,2	14,3	21,4	21,4
Nedlagda utredningar + fastställda i domstol	2,5	1,3	0,9	1	0,7	2,1	0,3	1,2	0,7	1	0	1
Namnärende	0	0,4	0	0	0,7	0	0	0	0,2	0	0	0
Pass yttrande	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Utredningar särskilt förordnad vårdnadshavare	1,3	1,3	0,9	0	0	0	0	0	0	2,9	2,9	1,4
Utredningar umgänge med närstående	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totalt antal ärenden	63,8	45,8	44,3	63,1	86,2	57,7	54,2	50,1	49,9	87,1	85,7	115,7

Sammanställningen ger ett mått på antalet ärenden per handläggare och år utifrån handläggartjänster i respektive kommun vid fulltalig personalstyrka. I sammanställningen har hänsyn inte tagits till andra faktorer såsom arbetserfarenhet, om kommuner i perioder täckt upp med inhyrda konsulter, andra interna lösningar eller under perioder haft en lägre bemanning.

Alla ärendetyper är inte lika omfattande och tidskrävande. Under senare år har ärendena blivit mer komplicerade och utredningsprocesserna blivit alltmer omfattande. De mest omfattande uppdragen är vårdnads- boende- och umgängesutredningar samt medgivandeutredningar avseende adoption och adoptionsyttranden. För att få en viss uppfattning om ungefärlig tidsåtgång kan en vägledning vara Statskontorets rapport från 2021 om uppskattad tidsåtgång för adoptionsärenden¹¹. I rapporten uppskattas tidsåtgången för en medgivandeutredning till mellan 40 och 110 timmar och avgörs till stor del av huruvida utredningen görs av en eller flera handläggare.

8.4 Ärendeprocesser i en gemensam familjerätt

8.4.1 Ärendeprocesser som bedöms lämpliga för den gemensamma familjerätten

- Utredningar rörande faderskap och föräldraskap.

⁹ Antal ärenden beräknad på 0,7 för samtliga arbetsuppgifter för en handläggartjänst.

¹⁰ Heter sedan 2021-10-01 U-protokoll.

¹¹ Organiseringen av den internationella adoptionsverksamheten, 2021:1 Rapport Statskontoret, s.40.

- Samarbetssamtal på initiativ av föräldrar eller via remiss från domstol.
- Stödja föräldrar i att träffa avtal gällande vårdnad, boende och umgänge.
- Informationssamtal innan någon part går vidare till domstol.
- lämna snabbupplysningar efter begäran från domstol.
- Avge utredningar gällande vårdnad, boende och umgänge på uppdrag från domstol.
- lämna yttrande till domstol om möjlighet till umgängesstöd.
- Hantera verkställighet av umgängesstöd.
- Utredningar om medgivande för internationell adoption.
- Avge adoptionsyttrande på uppdrag från domstol.
- Uppföljningsrapporter efter genomförd adoption.
- Utredningar avseende barn som står utan vårdnadshavare 6 kap. 9 § FB (om ett barns enda vårdnadshavare avlider).
- Ge allmän information, vägledning och stöd i familjerättsliga frågor till medborgare.
- Namnändringen på uppdrag från domstol.
- Avge passyttranden på uppdrag från Polismyndigheten.
- Godkänna avtal om underhållsbidrag för längre period än tre månader.
- Samverka med andra huvudmän och organisationer inom verksamhetsområdet.
- Talan vid umgänge med närstående 6 kap. 15a § 3 st. FB.
- Hantera verkställighet av umgängesstöd.

8.4.2 Ärendeprocesser som inte bedöms lämpliga för den gemensamma familjerätten

- Ändring av vårdnad på grund av förälders missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen (6 kap. 7 § FB).
- Ansökan om överflyttning av vårdnad för barn som stadigvarande vårdats och fostrats i familjehem (6 kap. 8 § FB).
- Ändring av vårdnad på grund av att en förälder är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden (6 kap. 8 a § FB).
- Ansökan om särskilt förordnad vårdnadshavare för ensamkommande barn (6 kap. 8a § FB, eller 6 kap 9 och 10 §§ FB om vårdnadshavarna är avlidna).
- Ansökan om entledigande av olämplig särskilt förordnad vårdnadshavare eller när särskilt förordnad vårdnadshavare begär entledigande (6 kap. 10c § FB).
- Beslut om åtgärder mot den ena vårdnadshavarens samtycke (6 kap. 13a § FB).
- Ansökan om bistånd till kontaktperson vid umgänge (4 kap. 1 § SoL).
- Enkla faderskap, tidigare S-protokoll.

Generellt gäller för ovan redovisade ärendetyper (avsnitt 8.2) att de är få till antalet och redan idag hanteras av personal utanför den nuvarande familjerättsliga organisationen i kommunerna. Ärendetyperna och personalresurserna påverkas således inte av en omorganisering till en gemensam familjerätt.

9. Kommunernas kostnader för familjerätt

9.1 Kommunernas nuvarande kostnader

Nedan presenteras de kostnader som kommunerna redovisat för verksamheten. Följande kostnader skiljer sig från kostnad per invånare i Öppna jämförelser eftersom olika kommuner lämnar in olika typer av fördelning av gemensamma kostnader, såväl förvaltningsgemensamma som kommun-gemensamma kostnader.

	Danderyd	Vaxholm	Lidingö	Täby	Totalt
Antal handläggare (2022)	2,3	0,7	2,75	5	10,75
Chef med operativt ansvar (2022)	0,2	0,2	0,3	0,2	0,9
Folkmängd (2021)	32 800	12 000	48 100	74 000	166 900

9.1.1 Snittkostnad 2019–2021

Belopp i tkr	Danderyd	Vaxholm	Lidingö	Täby	Totalt/snitt
Snittkostnad 2019–2021	2 101	663	2 543	4 440	9 747 (totalt)
Snittkostnad per medarbetare	840	884	834	854	853 (snitt)
Snittkostnad per invånare (2021)	64	73,6	52,8	60	62,6 (snitt)

Snittkostnaden inbegriper lönekostnader, regelbunden handledning, konsultkostnad, umgängesstöd, böcker, bilpool, tolk, juristkostnader och overheadkostnader. Overheadkostnader består av internhyra, utbildningar och kompetensutveckling, IT-utrustning och telefoni samt övriga kostnader såsom terminalglasögon, företagshälsa och friskvård. Overheadkostnaderna varierar mellan 81-110 tkr beroende på kommun.

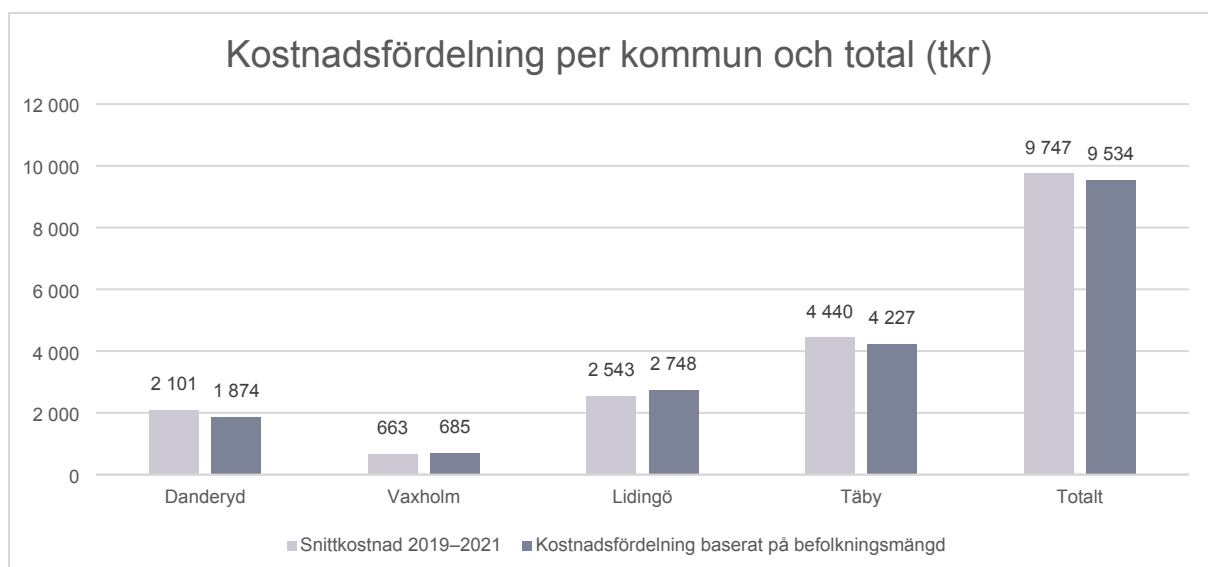
Det finns ingen tydlig trend mellan 2019–2021 utan allt baseras på ett genomsnitt för perioden. Fasta kringkostnader finns såväl för små som stora kommuner vilket kan göra att snittkostnaden för mindre kommuner per invånare blir högre. Snittkostnaden per medarbetare är något högre för Vaxholm, än det totala genomsnittet. För Vaxholm beror den något högre snittkostnaden per medarbetare främst på inhyrd konsult som anställs per timme för att bemöta behovet, i stället för en fast ordinarie personal.

9.2 Kostnader i en gemensam familjerätt

I en gemensam familjerätt uppgår befolkningsunderlaget till 166 900 invånare. Sammanlagt uppgår nuvarande chefskap i kommunerna till 0,9 andelar av en heltidstjänst. För en arbetsgrupp med 10,75 handläggartjänster bedöms en heltidsanställd gruppchef svara för behovet av chefskap. Bemanning till en verksamhet av den här storleken bedöms kräva en avdelningschef motsvarande 0,2 andelar av en heltidstjänst.¹²

För de kommuner som inte är värdkommun kan det komma att finnas kvarvarande kostnader, exempelvis kontorsplatser, IT-kostnader. Sådana kostnader har inte tagits hänsyn till i nedanstående beräkningar.

¹² Benämningarna utgår ifrån Danderyds organisationsstruktur där en gruppchef har det operativa ansvaret för verksamheten inkl. personalansvar och avdelningschefen har budgetansvar.

Tabellen ovan visar differensen mellan snittkostnad åren 2019-2021 för respektive kommun och kostnaden för en gemensam familjerätt baserat på befolkningsmängd.

Belopp i tkr	Danderyd	Vaxholm	Lidingö	Täby	Totalt/ genomsnitt
Procentuell kostnadsfördelning för den nya organisationen beräknat på antal invånare	20%	7%	29%	44%	100%
Kostnadsfördelning baserat på befolkningsmängd	1 874	685	2 748	4 227	9 534
Invånare per heltids medarbetare	13 120	16 000	15 770	14 231	14 780

Antal invånare per medarbetare är beräknat på invånarantal delat med antalet handläggare och chef som finns i befintlig verksamhet. Vaxholm har 0,70 andel av handläggare- och cheftjänst vilket gör att invånare per heltidsanställd är fler än antalet invånare. Danderyd och Täby får enligt beräkningen lägre kostnader vid en gemensam familjerätt och Lidingö och Vaxholm får ökade kostnader.

Vid resurstilldelning för en gemensam familjerätt bör det tas höjd för att en gemensam verksamhet innebär viss ökad administration till följd av att arbete sker i flera olika verksamhetssystem och i olika kommunmoduler, mot flera nämnder samt att viss arbetstid kommer förläggas i de samverkande kommunerna. Medarbetarna kommer behöva licenser för samtliga kommuners verksamhetssystem vilket innebär ökade kostnader. En plan bör tas fram för att genomföra en gemensam upphandling av verksamhetssystem för familjerätten med hänsyn till värdkommunens befintliga avtal för verksamhetssystem.

I beräkningarna har det inte tagits hänsyn till eventuella ökade kostnader för 2023 på grund av prisökningar och löneutveckling.

10. Bedömning och slutsats

Analys och bedömning grundar sig i kommunernas demografi, ärendestatistik, familjerätternas nuvarande organisation och aktuell lagstiftning på området. Samtliga berörda kommuner har genom respektive enhetschef, controller samt jurister, lämnat sina synpunkter gällande en gemensam familjerätt. Till bedömningen har också lärdomar inhämtats genom den omvärldsbevakning som gjorts.

Samverkan är tänkt att påverka tjänstemannaorganisationen genom att den förläggs geografiskt till Danderyds kommun. Gällande de förekommande arbetsuppgifter och den service som idag tillhandahålls av kommunernas familjerätter, kommer ingen förändring att göras. För de arbetsuppgifter som föreslås ligga kvar i respektive kommun (se avsnitt 8.4.2) är ingen förändring tänkt att ske. Tänkt samverkan kommer inte heller att påverka kommunernas nämndorganisationer eller dess ansvar, som fortsatt kommer att ligga kvar på respektive kommun. Avtalssamverkan är den samverkansform som är mest lämplig för en gemensam familjerätt varför andra former av samverkan såsom kommunalförbund och en gemensam familjerättsnämnd inte närmare beskrivs.

Beräknad prognos visar att kostnaderna skulle minska givet att kommunerna skulle ingå en gemensam familjerätt. Kostnadsminskningen bedöms framför allt bero på lägre konsultkostnader och effektiviseringsvinster, trots ett utökat chefskap med en heltidsanställd gruppchef. Det går inte att utesluta att kostnaderna ökar initialt i implementeringsfasen.

Fördelar med en gemensam familjerätt skulle vara att uppnå samordningsvinster i form av en mer effektiv, mindre sårbar verksamhet med bred kompetens, som säkerställer kontinuitet och långsiktig kompetensförsörjning över tid. För barn och föräldrar som kommer i kontakt med familjerätten innebär det en fortsatt hög rättssäkerhet och kvalitet i verksamheten samt god service till medborgaren med barnets bästa i fokus. Personalgruppen blir större vilket ger större möjligheter för specialisering men även kortare utredningstider, vilket gagnar barn och deras föräldrar. Vidare följer också en större flexibilitet genom en större organisation, exempelvis vid sjukdom och annan personalfrånvaro.

Utvecklingsfrågor kan drivas med större framgång i en större organisation med mer kompetens på samma plats. Det följer även en ökad möjlighet vid behov att vara två handläggare i omfattande ärenden samt större flexibilitet vid val av handläggare, exempelvis utifrån specialisering och större anonymitet för barn, föräldrar och personal. En större personalgrupp skapar också mer utrymme för introduktion av nyanställda, då det blir lättare att frigöra tid för den nyanställda och ansvarig för introduktionen. För barn och föräldrar är det en fördel att man genom en större personalgrupp kan möjliggöra fler förebyggande insatser.

Ett större geografiskt upptagningsområde kan innebära positiva effekter för kommuninvånare, då det medför ökade möjligheter att vara anonym i kontakten med familjerätten. I samtliga kommuner är andelen kommuninvånare som pendlar ut från kommunen högre än andelen som både bor och arbetar i hemkommunen¹³. Det förekommer att separerade föräldrar bor i olika kommuner och att barn går i skolor utanför den egna kommunen, vilket innebär att barn och föräldrar flyttar sig mellan olika kommuner i sin vardag.

Att barn och föräldrar får längre resväg till familjerätten kan också medföra negativa konsekvenser. Det finns utifrån en längre resväg en risk att verksamheten blir mindre tillgänglig för dem den är till för. Det som talar emot att utökade avstånd skulle innebära ett hinder för en sammanslagning är att det inte lyfts fram i omvärldsbevakningen som ett större problem. Dessutom är det till värdkommunen Danderyd enkelt att ta sig såväl med bil som med buss, roslagsbana och tunnelbana. Oavsett färdsätt är det mindre än en timmes resväg från hemkommunen till värdkommunen. Vidare kan det ges möjlighet att erbjuda barn och föräldrar möten i hemkommunen.

En stor organisationsförändring kan initialt innebära en osäker period, både för personal och verksamhet, vilket kan få negativa effekter för barn och föräldrar. Här kan viktiga lärdomar dras från de verksamheter som kontaktas inom ramen för omvärldsbevakningen. En utmaning består i att skapa förutsättningar för en arbetskultur som tar vara på och drar lärdom av eventuella skillnader i arbetssätt i de samgående kommunerna.

En annan utmaning består i att kommunernas familjerätter idag arbetar i olika verksamhetssystem och bereder ärenden till olika nämnder. Om handläggarna i den gemensamma familjerätten ska arbeta i tre olika verksamhetssystem och bereda ärenden till fyra olika nämnder kommer mer tid behöva läggas på administration. Svårigheter i hanteringen riskerar att leda till högre arbetsbelastning och avvikelser. En viktig aspekt att arbeta vidare med är att utreda behovet av administrativt stöd. Det bör

---

¹³ Kommunjämföraren, Statistik från SCB

undersökas om Danderyds verksamhetssystem går att nyttja utifrån befintligt avtal för den gemensamma familjerätten.

En sammanslagning ställer högre krav på att organisationen säkerställer lokalkännedom och upprätthåller en god samverkan med berörda aktörer i samtliga kommuner. Det handlar såväl om samverkan mellan enheter och funktioner kommunerna emellan som samverkan i relation till lokala aktörer. En gemensam organisation med en ansvarig chef och tillgång till administrativt stöd bedöms ha goda förutsättningar att utveckla processer och arbetssätt för att upprätthålla goda samarbeten med interna och externa funktioner. Kommunerna har redan idag god erfarenhet av att samverka med varandra genom avtal och nätverk inom närliggande områden vilket talar för att det finns förutsättningar att ingå en samverkan även inom familjerättsliga området.

Om förslagen i utredningen *Framtidens socialtjänst* blir gällande lag skulle det kunna påverka de krav som ställs och förväntningar som finns på familjerätten. En möjlig följd är att familjerätten kommer att förväntas kunna erbjuda förebyggande insatser i högre utsträckning än idag. Vidare kan högre krav komma att ställas på att verksamheten bedrivs i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Erfarenheter från vidtalade verksamheter talar för att en gemensam familjerätt skulle vara bättre rustad för att bedriva ett kontinuerligt utvecklingsarbete i linje med dessa förändringar. Genom en större personalgrupp kan resurser frigöras för omvärldsbevakning och metodutveckling. En högre grad av specialisering ger också bättre förutsättningarna att kunna erbjuda råd- och stödfunktioner samt bedriva gruppverksamhet för barn och föräldrar.

Det får anses klarlagt att en sammanslagning av de fyra kommunernas familjerättsenheter ger en större organisatorisk enhet som borgar för en högre sammanhållen kompetens, mindre sårbarhet och en högre tillgänglighet vilket gagnar barn och deras föräldrar. Inga av de nackdelar och farhågor som lyfts fram är av sådan art att dessa, med vetskap om dem och genom att arbeta med frågorna, inte kan hanteras, minimeras eller uteslutas så att det inte innebär negativa konsekvenser för barnen. En gemensam organisation och en för denna en ansvarig chef, har stora möjligheter att utveckla och säkerställa processerna och arbetssätten så att samarbeten med interna och externa funktioner utvecklas på ett sätt som kan bidra till de fördelar som identifierats med en sammanslagning.

Utifrån ovan är slutsatsen att en sammanslagning av kommunernas familjerätter är förenligt med ett upprätthållande av principen om barnets bästa. Vinsten för barnen, att få den stabilitet och ökade kvalitet som följer med en gemensam familjerätt bedöms väga tungt i frågan. Med en god planering och kontinuerlig uppföljning av identifierade utmaningar bedöms en gemensam familjerätt medföra att barnets bästa sätts i första rummet.

11. Genomförande av en gemensam familjerätt

Att skapa en gemensam verksamhet för familjerätt genom samverkansavtal kräver förberedelser. Erfarenhet från andra gemensamma familjerättsverksamheter visar att det är viktigt att från början vara tydlig med vilka förväntningar, syfte och mål som förvaltningsledningarna har på verksamheten. Förväntningarna och inriktningen måste också kommuniceras med samtliga inblandade.

En projektorganisation med en projektledare behöver skapas för att förbereda och genomföra sammanslagningen. De egna organisationerna i respektive kommun behöver också förberedas på att det innebär att rutiner kommer att förändras för att rutinerna ska bli lika i alla kommuner.

I ett genomförandeprojekt bör en detaljerad plan upprättas och nedan listas förslag på frågor som bör ingå i en sådan plan:

- Samverkansavtal.
- Rekrytering av gruppchef och ansvarsfördelning mellan befintliga chefsresurser och gruppchef.
- Övergång av befintlig personal.

- Delegationsordning, beredningsrutiner, dokumenthanteringsplan, gallring, akthantering, postgång, diarietföring, GDPR och IT- och persondatasäkerhet.
- Tillgång och hantering av verksamhetssystem.
- Utredda behovet av administrativt stöd.
- Utveckla en gemensam umgängestödsverksamhet.

Bilaga

Barnkonsekvensanalys, bilaga 1

Barnkonsekvensanalys avseende planerad avtalssamverkan kring familjerätten i Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm

Bakgrund

Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter svensk lag. Enligt artikel 3.1 i konventionen föreskrivs att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdssituationer, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

Vad som bedöms vara barnens bästa kan sedan komma att vägas mot andra intressen och i de fall barnets bästa inte kan prioriteras ska kompensande åtgärder övervägas, både på kort sikt och lång sikt.

Planerade åtgärder och aktuella bestämmelser

Det förslag på åtgärd som är föremål för utredning och för vilken en bedömning och prövning måste göras är en planerad sammanslagning /samverkan mellan fyra kommuner, Danderyd, Lidingö, Täby och Vaxholm, kring deras respektive familjerätter.

Samverkan är tänkt att påverka tjänstemannaorganisationen genom att den förläggs geografiskt till Danderyds kommun. Gällande de förekommande arbetsuppgifter och den service som idag tillhandahålls av kommunernas familjerätter, kommer ingen förändring att göras. Tänkt samverkan kommer inte heller att påverka kommunernas nämndorganisationer eller dess ansvar, som fortsatt kommer att ligga kvar på respektive kommun.

I fokus här är det den geografiska förflyttningen som av familjerätten och dess eventuella effekter för barnets bästa som är det aktuella ur konsekvensbedömningshänseende. Barn som av någon anledning kommer i kontakt med kommunens familjerätt är de som berörs av den planerade sammanslagningen.

Barnets bästa

Vid bedömning av barnets bästa är det inte tyckande från en enskild person som ska ligga till grund för bedömningen, utan en sammanvägning av olika aspekter som ska beaktas.

Samtliga berörda kommuner har genom respektive enhetschef lämnat sina synpunkter gällande eventuella konsekvenser för barnen. De för- och nackdelar som lyfts, med koppling till konsekvenser för barnets rättigheter kan sammanfattas enligt följande.

Fördelar med en gemensam familjerätt skulle vara att uppnå samordningsvinster i form av en mer effektiv, mindre sårbar verksamhet med bred kompetens, som säkerställer kontinuitet och långsiktig kompetensförsörjning över tid, vilket ger positiva effekter för barnen. För barn och deras föräldrar som kommer i kontakt med familjerätten innebär det en fortsatt hög rättssäkerhet och kvalitet i verksamheten samt god service till medborgaren med barnets bästa i fokus. Antalet medarbetare blir fler vilket ger större möjligheter för specialisering vilket gagnar både barn och deras föräldrar. Vidare följer också en större flexibilitet och minskad sårbarhet genom en större organisation, exempelvis vid sjukdom och annan frånvaro. Utvecklingsfrågor kan drivas med större framgång i en större organisation med mer kompetens på samma plats som kommer barnen till godo. Det följer även en ökad möjlighet vid behov att vara två handläggare i större omfattande ärenden. För barnen är det en fördel att man genom en utökad personalgrupp kan möjliggöra fler frivilliga insatser tex barngrupp för skilda föräldrar. Erfarenheterna från andra kommuner där sammanslagning av familjerätten har genomförts, visar att ett större geografiskt avstånd kan innebära positiva effekter för

kommuninvånare då ett större geografiskt avstånd medför ökade möjligheter för barn och föräldrar att vara anonyma.

De nackdelar som lyfts fram är bland annat att barn och deras föräldrar får längre att resa till familjerätten, vilket kan vara negativ konsekvens. Det finns en risk att exempelvis barngrupper inte kommer att komma barnen tillgodo i den mån man önskar, då det innebär en längre resväg. En sammanslagning kan innebära att en minskad samverkan med socialtjänstens andra enheter vilket kan påverka barnen då det finns risk att kunskap/information faller mellan stolarna. En stor organisationsförändring kan innebära en initial osäker period, både för personal (med risk för personalomsättning) och verksamhet, vilket kan få negativa effekter för barnen. Vidare har framförts att sammanslagningen innebär en minskad lokalkännedom hos familjerättssekreterarna. Det kan vara positivt för någon som vill känna sig mer anonym men kan också vara negativt att det upplevs anonymt och opersonligt. Det kräver mer förklaring och beskrivning av barnen kring sitt sammanhang, exempelvis vilken skola man går på och vilket område man bor i.

Sammanfattning och överväganden

Det får anses klarlagt att en sammanslagning av de fyra kommunernas familjerättsenheter ger en större organisatorisk enhet som borgar för en högre sammanhållen kompetens, mindre sårbarhet och en högre tillgänglighet vilket gagnar barn och deras föräldrar. De nackdelar som har lyfts fram är främst frågor kring risker kopplade till minskad lokalkännedom, ökade geografiska avstånd och risken att samarbete med övrig socialtjänst i hemkommunen försvåras för de kommuner som flyttar sin familjerätt.

Ingen av de nackdelarna som lyfts fram är av sådan art att dessa, med vetskap om dem och genom att arbeta med frågorna, inte kan hanteras, minimeras eller uteslutas så att det inte innebär negativa konsekvenser för barnen. Rutiner för samverkan mellan den gemensamma familjerätten och socialtjänsten i respektive kommun kan tas fram i syfte att förebygga ett kunskaps- och informationstapp.

Det kan ges möjlighet att erbjuda barn och föräldrar möjlighet till möten i hemkommunen om det finns önskemål om att inte behöva resa. Inom Storstockholm är det vanligt att arbeta utanför den kommun man är bosatt i vilket innebär att många pendlar. Det förekommer att separerade föräldrar bor i olika kommuner och en del barn går även i skolor utanför den egna kommunen, vilket innebär att barn och föräldrar flyttar sig mellan olika kommuner i sin vardag. Det finns möjlighet att erbjuda utbildningsinsatser för att öka lokalkännedomen hos familjerättssekreterarna.

Slutsats

Utifrån ovan är slutsatsen att en sammanslagning och samverkan kring kommunernas familjerätter är förenligt med ett upprätthållande av principen om barnets bästa. Vinsten för barnen, att få den stabilitet och ökade kvalitet som följer med en större familjerätt bedöms väga tungt i frågan. Med en god planering och kontinuerlig uppföljning av identifierade utmaningar bedöms en samverkan inte utgöra en risk för att barnets bästa inte kommer i första hand.

De aktuella kommunerna har ett nätverk för familjerätt och vissa av kommunerna har/har haft gemensam handledning, vilket också bör bidra till en smidig övergång. Det är goda kommunikationer mellan kommunerna och en geografisk närhet.

En gemensam organisation och en för denna en ansvarig chef, har stora möjligheter att utveckla och säkerställa processerna och arbetssätten så att samarbeten med externa och interna funktioner utvecklas på ett sätt som kan bidra till de fördelar som identifierats med en samverkan.

TIDSPLAN FÖR GEMENSAM FAMILJERÄTT

Fas 1 – första halvåret 2023

Lidingö
stad

- **Kommunikationsplaner januari/februari**
Medarbetare, medborgare, samverkanspartner
Medarbetare får information i januari.

- **Risk- och konsekvensanalys (medarbetare och närmaste chef) februari/mars**

- **MBL 19 § Information till facket februari/mars**
Verksamhetsövergång

- **MBL 11 § förhandling mars**

- **Tillsätta styrgrupp och projektgrupp februari- maj**
Utse styrgrupp med representanter från samtliga kommuner.
Rekrytering av projektledare för tillträde juni/juli. Tidsåtgång 1-6 månader.
Utse projektgrupper.

- **Beslut socialnämnd mars**

- **Beslut Kommunfullmäktige april/maj**

- **Rekrytering av chef april/maj**
Förbereda utlysning innan beslut i KF. Påbörja rekrytering efter beslut. Tidsåtgång: 4- 6 månader

- **Upprätta och fatta beslut i socialnämnd om samverkansavtal juni/augusti**
Påbörjas efter nämndbeslut i mars. Datum för uppstart av verksamheten ska vara klart.

Fas 2 – Andra halvåret 2023/ första halvåret 2024

- **Organisation, arbetsbeskrivning och personalresurser** *klart senast kvartal 3-4 2023*

Utreda chefsbefattning och ansvar, behovet av administrativt stöd

Utreda och utveckla umgängesstödsverksamhet (regi, ansvarsfördelning, arbetssätt, resurser, organisation, lokal/offentlig plats)

- **Lokaler och inventarier** *klart senast kvartal 1 2024*

- **Rekrytering och övergång befintlig personal** *klart senast kvartal 1 2024*

Tidsåtgång 4-6 månader

Resurs: HR

- **GDPR, data och personsäkerhet** *klart senast kvartal 1 2024*

Informationsöverföring

Resurs: IT säkerhetsansvarig, systemförvaltare

- **Styrdokument** *klart senast kvartal 1 2024*

Beslut i socialnämnd

- **Dokumenthantering** *klart senast kvartal 1 2024*

Arkivhantering, rutiner

Resurs: Arkivarie

- **Verksamhetssystem** *klart senast kvartal 1 2024*

Tidsåtgång 6 månader. Se över befintliga avtal, behörigheter, tillgång, hantering av fyra system, rutin av process, utbildning

Resurs: Systemförvaltare

- **Delegationsordning** *klart senast kvartal 1 2024*

Beslut i socialnämnd

- **Verksamhetsstart** *senast 1 juni 2024*

Kommunledningskontoret
Beata Rosvall
Dataskyddsombud/nämndsekreterare

Förändring kontaktpolitiker 2023

Förslag till beslut

1. Kontaktpolitiker fastställs för respektive verksamhetsområde för 2023.
2. Återrapportering av verksamhetsbesök ska ske vid förutbestämda nämndsammanträden.
3. Personen som står först i respektive grupp ska vara sammankallande inför studiebesöken.
4. Vid fyllnadsval i kommunfullmäktige till socialnämnden tar den nya ersättaren/ledamoten tidigare ersättares/ledamots plats i kontaktpolitikergrupp.

Sammanfattning

Socialnämnden beslutade 2011-08-30 att införa kontaktpolitiker för socialförvaltningens verksamhetsområden. Socialnämnden utser årligen nya kontaktpolitiker.

En kontaktpolitikers uppgift är att:

- planera besök tillsammans, oavsett politisk färg,
- besöka verksamheterna en gång per år,
- informera sig om verksamheternas innehåll
- återkoppla till nämnden.

För att samtliga ledamöter och ersättare ska ha möjlighet att besöka så många verksamheter som möjligt har uppdraget som kontaktpolitiker roterat i förbestämda grupper. Förvaltningen föreslår nämnden att besluta om nya grupper för respektive verksamhetsområde 2023 enligt följande:

- **Myndighetsutövning och utförande individ- och familjeomsorg**
Socialjouren samt boendestöd-LYAN - återrapportering 25 april.
Maria Abrahamson Spångberg (VD), Fredrik Bennich (KD), Bi Dahlborg Reichel (WP)
- **Äldreomsorg**
  - Vaxholms äldreboende – återrapportering 23 maj.
Kjetil Rindal (KD), Bodil Siggelin (V), Michael Baumgarten (L), Maude Ekenberg (C)
  - Privata utförare inom hemtjänsten – återrapportering 13 juni.
Anna-Lena Nordén (WP), Anna Hansson (M), Madelaine Wallén (S), Margita Gustafsson (V)

- **Omsorg funktionsnedsatta**

- Gruppbostad för vuxna - Ullbergs väg – återrapportering 19 september.
Gunnel Allard (M), Katarina Carlsson (WP), Carina Östergren (C), Leslie Öqvist (L)
- Serviceboendet på Fredriksstrandsvägen samt daglig verksamhet - återrapportering 7 november.
Marie-Louise Westerberg (S), Christina Granberg (WP), China Stenholm (VD)

Förvaltningen föreslår därtill att återrapporteringen av verksamhetsbesöken sker vid förutbestämda tidpunkter.

Handlingar i ärendet

Tjänsteutlåtande, Beata Rosvall, 2023-02-27

Kopia på beslutet till:

För åtgärd: Ledamöter och ersättare i socialnämnden

Utestående uppdrag till förvaltningen

Uppgifter markerade med * är obligatoriska

Nr.*	Rubrik*	Beskrivning*	Beslutsdatum*	Status	Förvaltningens kommentar	Förvaltning	Uppskattad tidsåtgång (intern)	Uppskattade externa kostnader	Klart senast*
	Förvaltningen får i uppdrag att utreda förutsättningarna för en gemensam familjerätt med andra nordostkommuner och återrapportera förslag på åtgärder.		2022-03-15 § 22	Pågående		Socialförvaltningen			
	Förvaltningen får i uppdrag att utreda möjlighet och lämplighet av en representant från socialnämnden i anhörigrådet på stadens SÄBO.		2022-09-20/§ 84	Pågående		Socialförvaltningen			
	1. Förvaltningen får i uppdrag att utreda möjlighet att ta in ungdomar som sommarjobbbara inom hemtjänst och omsorg. Arbetsuppgifterna skulle vara utöver vård och omsorg, den kan bestå av promenader, spela spel, läsa tidning oh umgås med de äldre i syfte att skapa intresse för vård och omsorgsyrken. 2.Förvaltningen får vidare i uppdrag att undersöka finansiering av detta.		2022-09-20/§ 85	Pågående		Socialförvaltningen			
	Förvaltningen får i uppdrag att utreda service (städ) på entreprenad inom hemtjänst egen regi.		2023-02-14 § 11	Pågående		Socialförvaltningen			

Kommunledningskontoret
Beata Rosvall
Dataskyddsombud/nämndsekreterare

Redovisning av delegeringsbeslut till 2023-03-14

Förslag till beslut

Informationen noteras till protokollet.

Sammanfattning

Socialnämnden har överlåtit beslutanderätt till utskott, ordförande och tjänstepersoner i enlighet med socialnämndens delegeringsordning.

I kommunallagen (6 kap 40 § samt 7 kap. 8 §) framgår att nämnden ska besluta i vilken utsträckning beslut som har fattats på delegation ska anmälas till den. Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap.

Socialnämnden har beslutat att endast beslut som överklagas med laglighetsprövning ska redovisas till nämnden (SN 2020/§56).

Till socialnämndens sammanträde 2023-03-14 finns inga delegeringsbeslut att redovisa.

Barnrättsperspektivet/Prövning av barnets bästa

Föreslaget beslut bedöms inte få några konsekvenser för barn.

Handlingar i ärendet

Tjänsteutlåtande 2023-03-01
Rapport delegeringsbeslut Evolution till 2023-03-14